

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK MEDENİ HUKUKUNA GÖRE ZÜRİRİ
VAKIFLARDA GALLE ÜZERİNDE HAK SAHİPLİĞİ

ŞEVVAL TUNÇ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MERYEM SOLMAZ BİLİCİ

İSTANBUL, 2025

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK MEDENİ HUKUKUNA GÖRE ZÜRİRİ
VAKIFLARDA GALLE ÜZERİNDE HAK SAHİPLİĞİ

ŞEVVAL TUNÇ

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ MERYEM SOLMAZ BİLİCİ

(TEZ DANIŞMANI)

PROF. DR. FARUK ACAR

DR. ÖĞR. ÜYESİ AFRA UYSAL

İSTANBUL, 2025

TEZ ONAY SAYFASI

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından, Özel Hukuk alanında yüksek lisans derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri

Unvan – Ad Soyad

Kanaati

İmza

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Bu tezin İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Teslim Tarihi

Mühür/İmza

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı:

İmza:

ÖZ

TÜRK MEDENİ HUKUKUNA GÖRE ZÜRRI VAKIFLARDA GALLE
ÜZERİNDE HAK SAHİPLİĞİ

Tunç, Şevval

Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı

Öğrenci No.: 214055009

Open Researcher and Contributor ID (ORC-ID): 0000-0002-0949-6490

Ulusal Tez Merkezi Referans No.:10614113

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Meryem Solmaz Bilici

Ocak 2025, 92 Sayfa

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğüyle birlikte bu kanunun yürürlüğünden önce kurulan vakıflar ile sonra kurulan vakıflar ayrı hukuki düzenlemelere tabi tutulmuştur. Söz konusu kanunun yürürlüğünden sonra kurulan vakıflar yeni vakıf olarak tabir edilmiştir. Bu vakıfların hukuki esasları ilk olarak 743 sayılı Kanuna, bu kanunun ilgasından sonra ise 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleriyle birlikte 5737 sayılı Vakıflar Kanunu hükümlerine tabi tutulmuştur. 743 sayılı kanunun yürürlüğünden önce kurulan vakıflar eski vakıf olarak ifade edilmiş ve öncelikle 2762 sayılı Vakıflar Kanunu, bu kanunun ilgasından sonra ise 5737 sayılı Vakıflar Kanunu hükümlerine tabi tutulmuştur. Eski vakıflar, İslam/Osmanlı hukuk düzeninden Türk hukuk düzenine intikal etmiş vakıflar niteliğindedir. Zürri vakıflar, bu nitelikte bir eski vakıftır. Bu vakıflar 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre mazbut ya da mülhak vakıf niteliğindedir. Zürri vakıflarda vakıf malvarlığının gallesi anlamına gelen geliri, vakfedenle kan bağı ilişkisi içinde olan birtakım kimselere şart koşulmaktadır. Bu kimselerin lehlerine şart koşulan galleden yararlanması ise Türk hukukunda dava açma şartına bağlanmıştır. Bu davaya uygulamada galleye müstehak vakıf evladiyetinin tespiti davası denmekle birlikte çalışmamızda bu dava galle üzerinde hak sahipliği davası olarak isimlendirilmiştir. Bu dava, çalışmamızda zürri vakıflar temelinde inceleme konusu yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmamızın ilk temel araştırması zürri vakfın hukuki yapısı üzerinde olmuştur. Bu doğrultuda zürri vakıf kavramı, hukuki niteliği, kuruluşu ve unsurları bu vakıfların kaynağı olan İslam hukukuna göre

incelenmiştir. Çalışmamızın ikinci ana araştırması vakfın galle ve Türk hukukunda bu galleden yararlanma şartları üzerinde yapılmıştır. Bu kapsamda ayrıca galleden yararlanma kapsamındaki vakfiye şartları değerlendirilmiş ve bu bağlamda vakfiyenin yorumu ele alınmıştır. Çalışmamız kapsamındaki son ana inceleme ise galle üzerinde hak sahipliği davası üzerinde yapılmıştır. Bu dava hukuki nitelik, konu, taraflar, deliller, esasa ilişkin inceleme, hüküm ve sonuçlar bakımından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Galle, Galleden Yararlanma, Zürri Vakıf, Vakfiye Şartları.

ABSTRACT

REVENUE ENTITLEMENT IN ZURRİ WAQFS ACCORDING TO TURKİSH CIVIL LAW

Tunç, Şevval

MA in Private Law

Student ID: 214055009

Open Researcher and Contributor ID (ORC-ID): 0000-0002-0949-6490

National Thesis Center Referance No.: 10614113

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Meryem Solmaz Bilici

January 2025, 92 Pages

With the enactment of the Turkish Civil Code No. 743, foundations established before and after this law became subject to different legal regulations. Foundations established after its enactment are termed new foundations, initially governed by Law No. 743 and later by the Turkish Civil Code No. 4721 and the Law on Foundations No. 5737. Foundations established before Law No. 743 are known as old foundations. Initially, they were subject to the Law on Foundations No. 2762 and later to the Law on Foundations No. 5737. These old foundations transitioned from the Islamic/Ottoman legal system to the Turkish legal framework. Zurri foundations fall within this category and are classified as either mazbut or mülhak under Law No. 5737. In zurri foundations, the income (galle) from foundation assets is allocated to certain individuals related to the endower by blood. However, benefiting from this income under Turkish law requires filing a lawsuit. This lawsuit, commonly called the determination of the sonship of the waqf entitled to the income, is termed in our study as the ownership lawsuit for the right to the income. Our study first examines the legal structure of zurri foundations, analyzing their concept, legal nature, establishment, and elements based on Islamic law, which originally governed them. The second focus is on waqf income and the conditions for its utilization under Turkish law. Here, the criteria for benefiting from the waqf's income and the legal interpretation of the waqf are evaluated. Finally, the study examines the right of ownership over waqf income. This includes an analysis of its legal nature, subject matter, parties, evidence, merits,

judgment, and legal outcomes. Through this, the study aims to provide a comprehensive understanding of zurri foundations and related legal proceedings.

Keywords: Conditions of Waqf, Revenue, Utilisation of Revenue, Zurri Waqf.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
BÖLÜM I GİRİŞ	1
1.1. Konunun Takdimi ve Amaç	1
1.2. Takip Edilen Yöntem ve Kaynaklar	4
BÖLÜM II ZÜRİRİ VAKIF KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, KURULUŞU VE	
UNSURLARI	6
2.1. Eski - Yeni Vakıf Ayrımı Çerçevesinde Vakıf Kavramı	6
2.1.1. Genel Olarak.....	6
2.1.2. Eski Vakıf - Yeni Vakıf Ayrımı	7
2.1.2.1. 5737 Sayılı Kanun Kapsamında Eski Vakıflar.....	8
2.1.2.1.1. Genel Olarak.....	8
2.1.2.1.2. Mazbut Vakıf.....	9
2.1.2.1.3. Mülhak Vakıf	11
2.1.2.1.4. Cemaat Vakıfları	12
2.1.2.1.5. Esnaf Vakıfları	12
2.2. Zürrî Vakıf.....	12
2.2.1. Genel Olarak.....	12
2.2.2. Aile Vakfı – Zürrî Vakıf Ayrımı	14
2.3. Zürrî Vakıfların Hukukî Niteliği	15
2.3.1. Genel Olarak.....	15
2.3.2. Vakıf Kurma İşlemi Çerçevesinde Vakfın Tek Taraflı Hukukî İşlem Niteliği	16
2.4. Zürrî Vakfın Unsurları.....	18
2.4.1. Genel Olarak.....	18
2.4.2. Vakıf Kurucusu - Vâkıf.....	19
2.4.3. İrade Beyanı - Sîga	20
2.4.3.1. Genel Olarak.....	20
2.4.3.2. Hukukî Sonucu	21
2.4.3.2.1. Genel Olarak.....	21
2.4.3.2.2. Vakfa Tahsis Edilen Malın Mülkiyeti	21

2.4.3.2.3. Vakfa Tahsis Edilen Malvarlığı Değerinin Mülkiyetinin Vakıf Tüzel Kişiliğine Geçmesi	22
2.4.4. Vakfa Tahsis Edilen Mal - Mevkuf	23
2.4.5. Amaç - Mevkufun Aleyh	24
2.5. Eski Vakıfların Vakfiye Hükümlerinin Uygulanması Kapsamında İslam/Osmanlı Vakıf Hukuku Doktrininin Önemi	28
2.6. Zürrî Vakıfların Muhafazası ve Aile Vakfına Dönüştürülmesine İlişkin Değerlendirmeler	30
2.6.1. Zürrî Vakfın Önemi	30
2.6.2. Osmanlı Döneminden Kalma Zürrî Vakıfların İbkasına Getirilen Eleştiri .	30
2.6.3. İntifa Hakları Hayır Şartlarından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi	32
BÖLÜM III GALLE KAVRAMI, GALLEDEN YARARLANMA KOŞULLARI VE VAKFİYENİN YORUMU	35
3.1. Galle Kavramına İlişkin Temel Hususlar	35
3.1.1. Tanımı	35
3.1.1.1. Genel Olarak	35
3.1.1.2. Vakıf Malvarlığından Yararlanma Şekli Olarak Galle	37
3.1.2. Gallenin Kaynaklandığı Malvarlığı Değerleri	39
3.2. Galleden Yararlanma Koşulları	40
3.2.1. Genel Olarak	40
3.2.2. Vakfiyede Öngörülen Koşulların Gerçekleşmiş Olması	40
3.2.3. İlgili Vakıf Mercilerine Başvuru ve Ödemenin Yapılmasına İlişkin Esaslara dair Koşullar	41
3.2.3.1. Genel Olarak	41
3.2.3.2. Galle Fazlasının Mevcudiyeti	43
3.2.4. Galle Ödemesinin Talep Edilebileceği Süre	44
3.3. Eski Vakıfların Vakfiye Hükümlerinin Uygulanması	48
3.3.1. Genel Olarak	48
3.3.2. Eski Vakıfların Vakfiye Şartlarının Bağlayıcılığı Kapsamında	49
3.3.3. 20.10.2022 Tarihli AYM Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi Kapsamında	50
3.3.4. Vakfiyelerde Çokça Kullanılan Bazı Tabirler	54

BÖLÜM IV ZÜRRİ VAKIFLARDA GALLE ÜZERİNDE HAK SAHİPLİĞİ DAVASI	60
4.1. Genel Olarak.....	60
4.2. Galle Üzerinde Hak Sahipliği Davası Kapsamında Gündeme Gelen Hukuki Nitelik İncelemeleri.....	62
4.2.1. Genel Olarak.....	62
4.2.2. Doktrin Görüşleri ve Uygulama Çerçevesinde Galle Üzerinde Hak Sahipliği Davasının Hukuki Niteliği.....	62
4.2.2.1. Genel Olarak.....	62
4.2.2.2. Değerlendirme	64
4.2.3. Galle Üzerinde Hak Sahipliği Durumunun Hukuki Niteliği	66
4.2.4. İlgili Vakıf Mercilerinden Galleyi Talep Yetkisinin (Gallenin) Hukuki Niteliği.....	67
4.2.5. Galle Üzerinde Hak Sahipliğinin ve Galle Alacağıın Devri, Feragati ve Mirasçılara Geçmesi.....	68
4.3. Davanın Konusu	71
4.4. Davanın Tarafları	71
4.4.1. Davacı.....	71
4.4.2. Davalı	74
4.5. Davadaki Deliller ve Delillerin Değerlendirilmesi Kapsamında Esasa İlişkin İnceleme	75
4.6. Davanın Hüküm ve Sonuçları	79
BÖLÜM V SONUÇ.....	81
REFERANSLAR.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	92

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AYM	Anayasa Mahkemesi
Bkz.	Bakınız
B.N.	Başvuru numarası
bs.	Baskı
c.	Cilt
E.	Esas No
Ed.	Editör
eMK	Eski Medeni Kanun (743 sayılı Türk Kanunu Medenisi)
E. T.	Erişim tarihi
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	Karar No
m.	Madde
RG	Resmi Gazete
s.	Sayfa
sy.	Sayı
T.	Tarih
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
thk.	Tahkik eden
TL	Türk Lirası
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü
VK	Vakıflar Kanunu
VY	27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Konunun Takdimi ve Amaç

1926 tarihinde yürürlüğe giren 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin¹ kabulüyle birlikte Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişe paralel olarak yeni bir hukuk düzenine geçilmiştir. Bu geçiş sürecinde 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden önce gerçekleşen, gerçekleştikleri dönemde yürürlükte olan hukuk kurallarına göre bağlayıcı olan ve hukuki sonuç doğuran, bununla birlikte 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden sonraki dönemde de hukuki sonuç doğurmaya devam eden hukuki işlem ve olaylara uygulanacak hukuka ilişkin nasıl bir düzen öngörüleceği önem arz etmekteydi. Nitekim bu nitelikteki hukuki işlem ve olaylar, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden sonra gerçekleşen hukuki işlem ve olaylar gibi olmayıp, hem İslam/Osmanlı hukuk düzeninde gerçekleşmiş ve varlığını devam ettirmiş hem de Türk hukuk düzeninde varlığını devam ettirecek nitelik arz etmekteydi. Bu nitelikteki hukuki işlem ve olaylara ilişkin tayin edilecek Türk hukuk kurallarının hem hukukun genel ilkelerinden olan hem de Türk Anayasası'nın hukuk devleti ilkesi vasıtasıyla bir anayasal ilkesi olan *"hukuki güvenlik ve kanunların geriye yürümezliği"* ilkelerine aykırı düşmeyecek nitelik arz etmesi gerekmekteydi. Bu kapsamda bu husus 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin uygulama kanunu olan mülga 864 sayılı Kanunu Medeni'nin Sureti Mer'iyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanunu'nun² 1. maddesinin *"Kanunu Medenin mer'i olmağa başladığı tarihten evvelki hadiselerin hukuki hükümleri, mezkur hadiseler hangi kanun mer'i iken olmuş ise yine o kanuna tabi kalır. Binaenaleyh 4 teşrinievvel 1926 tarihinden evvel vuku bulmuş olan muamelelerin hukukan lazımülifa olup olmamaları ve neticeleri mezkur tarihten sonra dahi, vukuları zamanında meri olan kanunlara tevfikân tayin olunur. Bilakis 4 teşrinievvel 1926 tarihinden sonra vuku bulmuş olan hadiseler, kanunda*

¹ 04.04.1926 tarih ve 339 sayılı RG.

² 19.06.1926 tarih ve 402 sayılı RG.

muayyen olan müstesnaları mahfuz kalmak şartıyla Kanunu Medenin hükmüne tabidir” hükmüyle temin edilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden önce gerçekleşmekle bu hükmün kapsamına giren hukuki işlemlerden biri vakıf kurma muamelesidir. Cumhuriyet döneminden önce İslam/Osmanlı hukukuna göre kurulmuş ve bu hukuka göre hukuki sonuç doğurup varlığını devam ettiren bir kısım vakıflar Cumhuriyet'ten sonraki dönemde ilga edilmemiş ve varlığını devam ettirmiştir. Bu vakıflara uygulanacak hukuki hükümlere ilişkin mülga 864 sayılı Kanunu Medeni'nin Sureti Mer'iyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanunu'nun 8. maddesi “*Kanunu Medenin meriyete vaz'ından mukaddem vücade getirilen evkaf hakkında ayrıca bir tatbikat kanunu neşrolunur. Kanunu Medenin meriyete vaz'ından sonra vücade getirilecek tesisler, Kanunu Medeni ahkâmına tabidir.*” hükmünü düzenlemiştir. Buna göre 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğüyle birlikte bu kanunun yürürlüğünden önce kurulan vakıflar ile sonra kurulan vakıflar ayrı hukuki düzenlemelere tabi kılınmıştır. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden sonra kurulan vakıflar “*yeni vakıf*” olarak tabir edilip Medeni Kanun hükümlerine tabi kılınmışken, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden önce kurulan vakıflar “*eski vakıf*” olarak tabir edilip 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'na³ tabi kılınmıştır. Daha sonra 2762 sayılı Vakıflar Kanunu ilga edilip yerine 5737 sayılı Vakıflar Kanunu⁴ kabul edilmiştir. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu kapsamında eski vakıflar, mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları olarak sınıflandırılmıştır.

Bu çalışma kapsamında zürri vakıf, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden önce İslam/Osmanlı hukuk düzenine göre kurulmuş, vakıf malvarlığı değerinin menfaatinin kısmen veya tamamen vakfedenin nesline ve/veya hısımlarına tahsis edildiği ve bu cihetin kesintiye uğraması halinde ebedi bir cihetin vakıftan yararlanılmasının şart koşulduğu vakıfları ifade etmektedir. Bu vakıflar ayrıca ehli ya da evladiye vakıflar olarak da isimlendirilmektedir. Buna göre çalışmamız kapsamında zürri vakıf tanımında mevkufun aleyh olarak vakfedenin alt soyu olsun ya da olmasın vakfedene kan bağı ile bağlı olan kişilerin varlığı esas alınmıştır. Bununla birlikte inceleme, vakıf malvarlığının menfaatinden olan sükna değil de vakfın geliri anlamına

³ 13.06.1935 tarih ve 3027 sayılı RG.

⁴ 27.02.2008 tarih ve 26800 sayılı RG.

gelen galle şartı üzerinden yapılmıştır. Bu kapsamda vakfedene kan bağı ile bağı olup vakıf malvarlığı değerinin gallesinin (gelirinin) şart koşulduğu kimseler zürri vakıflarda galle üzerinde hak sahibi kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hak sahibi kavramı, vakfedenin neslinden olan kişilerle neslinden olmayan sair hısımlarını kapsamaktadır. Dolayısıyla gallenin vakfedenin utekasına (azat edilmiş kölelerine) şart koşulduğu vakıflar ile vakıftan tevliyet gibi bir vazife karşılığı olsun ya da olmasın kendilerine maktu bir ücretin şart koşulduğu vakfedene kan bağı ile bağı olan kişilerin hak sahibi olarak tayin edildiği vakıflar bu çalışmanın dışında bırakılmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği kapsamında bu kimseler, intifa hakkı sahibi olarak kabul edilerek hakları korunarak devamı sağlanmıştır.

Zürri nitelikteki bir vakıf, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre eski vakıflardan olan mazbut ya da mülhak vakıf niteliği arz etmektedir. Zürri nitelikteki bir vakıfta vakfeden vakıf malvarlığı değerinin gallesini (gelirini) kısmen veya tamamen nesline ve/veya hısımlarına şart koşabilmekte ve böylece lehine galle şart koşulan kimseler galle üzerinde hak sahibi (galleye müstehak) olabilmektedir. Türk hukukunda galle üzerinde hak sahibi olanların bu haklarının hukuken tanınması ve bu kişilerin haklarını fiilen kullanabilmeleri yani ilgili vakıf mercilerinden lehlerine şart koşulan galleyi talep edebilmeleri dava açma şartına bağlanmıştır. Bu davaya uygulamada “*galleye müstehak vakıf evladiyetinin tespiti davası*” denmekte olup bu çalışmada bu dava “*galle üzerinde hak sahipliği davası olarak*” tabir edilecektir.

Bu çalışmanın amacı, zürri vakıflarda galle üzerinde hak sahipliği konusunun Türk medeni hukukuna bağı eski vakıf hukuku kapsamında incelemesinin yapılmasıdır. Buna göre zürri vakıf kurumu her ne kadar hukuk tarihi ve İslam hukuku gibi alanlarla ilişkili olsa da bu çalışmada yapılacak inceleme Türk medeni hukuku çerçevesinde kalacaktır. Bu kapsamda Türk hukukunda vakfiyede lehlerine gallenin şart koşulduğu kimselerin bu hak sahipliğinin hukuken tanınmasının ve bundan kaynaklanan galleden yararlanma haklarını kullanabilmelerinin yolu olan galle üzerinde hak sahipliği davasına odaklanılacaktır.

Çalışmamızda galle üzerinde hak sahipliği davası zürri vakıflar temelinde incelenecektir. Zürri vakıflarda galle üzerinde hak sahipliği konusu bu çalışmada üç

ana bölümde ele alınacaktır. Bu çalışmanın ilk bölümünü giriş kısmı oluşturmaktadır. İkinci bölümünde zürri vakıf kavramı, hukuki niteliği, kuruluşu ve unsurları incelenecektir. Bu bölümde ayrıca eski vakıfların vakfiye hükümlerinin uygulanması kapsamında İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrinin önemi, intifa hakları hayır şartlarından fazla olan mülhak vakıfların aile vakfına dönüştürülmesi gibi meseleler inceleme konusu yapılacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde galle kavramına ilişkin temel hususlar, galleden yararlanma koşulları ve vakfiyenin yorumu ele alınacaktır. Galleden yararlanma koşulları, vakfiyede öngörülen koşulların gerçekleşmiş olması, ilgili vakıf mercilerine başvuru ve ödemenin yapılmasına ilişkin esaslara dair koşullar, galle fazlasının mevcudiyeti ve galle ödemesinin talep edilebileceği süre yönlerinden inceleme konusu yapılacaktır. Vakfiyenin yorumu, galleden yararlanmaya ilişkin vakfiye şartlarının anlaşılması kapsamında ele alınacak, ayrıca galle üzerinde hak sahipliği kapsamında vakfiyelerde çokça kullanılan bazı tabirler açıklanacaktır. Buna ilaveten eski vakıfların vakfiye hükümlerinin uygulanması hangi gerekçelerle sınırlandırılabilir meselesi üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda 20.10.2022 tarihli Anaya Mahkemesi bireysel başvuru kararı değerlendirilecektir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde zürri vakıflarda galle üzerinde hak sahipliği davası; hukuki nitelik, dava konusu, davanın tarafları, davadaki deliller ve delillerin değerlendirilmesi, davanın hüküm ve sonuçları kapsamında incelenecektir. Çalışmanın beşinci bölümü sonuç kısmından oluşacaktır.

1.2. Takip Edilen Yöntem ve Kaynaklar

Yukarıda açıkladığı gibi çalışma konumuz Türk medeni hukuku kapsamında ele alınacağı için çalışmamızda öncelikli başvuru kaynağı Türk hukukunun mülga ve yürürlükteki mevzuatlarıdır. Bununla birlikte ele aldığımız konuyla alakalı yer yer Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarına da yer verilecektir. Bunun dışında Türk hukukunun doktrinsel kaynakları da çalışmamıza ışık tutacaktır.

İncelememiz her ne kadar Türk medeni hukukuyla sınırlı olsa da ilgili Türk hukuku mevzuatlarının atfıyla çalışmamızda İslam/Osmanlı hukuku kaynaklarından da

yararlanılacaktır. Nitekim örneğin 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 75 “*mazbut ve mülhak vakıfların vakfiyelerindeki şartlar doğrultusunda, ilgililerin hakları saklıdır.*” hükmünü düzenlemekle vakıf intifa haklarında vakfiyedeki şartların esas alınacağını ortaya koymaktadır. Vakfiyedeki şartların anlaşılması ise bu şartların yazıldığı dönem yürürlükte olan hukukun açıklamasını gerektirmektedir. Bu şartların anlaşılması kapsamında Türk hukuku mevzuatının işaret etmesi sebebiyle İslam/Osmanlı vakıf hukukunun ilgili hükümleri inceleme konusu yapılacaktır. Bu kapsamda İslam/Osmanlı vakıf hukukuna dair fıkıh doktrinine başvurulacaktır. Bu doğrultuda yapacağımız inceleme Osmanlı hukukundaki etkisi dolayısıyla Hanefi hukuk doktriniyle sınırlı kalacaktır. Bu bağlamda çalışmamızda “*İslam hukukuna göre*” gibi ifadelerden kasıt Hanefi hukuk doktrinidir. Ayrıca çalışmamızın ikinci bölümünde zürri vakıf kavramı, hukuki niteliği, kuruluşu ve unsurları meselelerine ilişkin yapacağımız inceleme İslam/Osmanlı hukuku – Hanefi hukuk doktrinine göre olacaktır. Nitekim zürri vakfın İslam/Osmanlı hukuk düzeninde kurulması, söz konusu incelemelerin mevcut hukukun yanı sıra eski hukuka göre yapılmasını gerekli kılmıştır.

BÖLÜM II

ZÜRRİ VAKIF KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, KURULUŞU VE UNSURLARI

2.1. Eski - Yeni Vakıf Ayrımı Çerçevesinde Vakıf Kavramı

2.1.1. Genel Olarak

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun⁵ kişiler hukuku kitabında mal topluluğu niteliğinde bir medeni hukuk tüzel kişisi olarak düzenlenen vakıf, Arapça kökenli bir kavram olup sözlük anlamı itibariyle durma, kesme, durdurma ve hapsedme gibi anlamlara gelmektedir.⁶ Vakfın sözlük anlamı böyle olmakla birlikte terim anlamı da sözlüklerde yer edinmiş ve Türkçe kullanımda bahsettiğimiz bu sözlük anlamından ziyade terim anlamı anlaşılmıştır. Bu kapsamda vakıf, belirli bir hizmetin yapılması için bırakılan mülk ve bir kuruluş olarak ifade edilmiştir.⁷

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 101. maddesinde vakıf, yeterli mal ve hakların gerçek ya da tüzel kişiler tarafından belirli ve sürekli bir amaca tahsis edilmesiyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları şeklinde tarif edilmektedir. Buna göre Türk hukukunda vakıf, gerçek ya da tüzel kişiler tarafından belirli ve sürekli bir amacı gerçekleştirmek üzere mal veya hakların tahsis edilmesi suretiyle kurulan tüzel kişilik olarak anlaşılmaktadır.⁸ Bu kapsamda Türk hukukunda vakfın oluşumu için malvarlığı, bu malvarlığının bir amaca özgülmesi ve tüzel kişilik unsurlarının bir

⁵ 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı RG.

⁶ Ebu'l-fazl Cemalettin Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmet el-Ensârî er-Rüveyfî İbn Manzûr, *Lisânü'l-arab*, 3. bs, c. 9 (Beyrut: Dâru Sadır, t.y.), 359; Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı TYEKB, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi ve Vankulu Lüğati*, erişim 25 Temmuz 2024, <https://kamus.yek.gov.tr/>.

⁷ Türk Dil Kurumu TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*, erişim 25 Temmuz 2024, <https://sozluk.gov.tr/?ara=dava>.

⁸ Rona Serozan, *Tüzel Kişiler: Özellikle Dernekler ve Vakıflar* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1990), 82; Ahmet İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis)* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1968), 10; Bülent Köprülü, *Medeni Hukukta Tüzel Kişiler* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1967), 82; Bilge Öztan, *Tüzel Kişiler (Ders Notları)* (Ankara: Turhan Kitabevi, 1994), 107; Teoman Akunal, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler* (İstanbul: Beta, 1995), 117; Latif Mutlu, *Hukuk Sözlüğü* (İstanbul: Akademi-İstanbul Yayıncılık, 2004), 329.

araya gelmesi aranmaktadır.⁹ Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin¹⁰ yürürlüğünden önce kurulan eski vakıflar bağlamında olmak üzere İslam hukukuna göre vakfın tanımı ise bir aynı (taşınmazı), menfaati insanlara ait olmak üzere temlik ve temellükten men ederek Allah'ın mülkü hükmünde tutmaktır.¹¹

2.1.2. Eski Vakıf - Yeni Vakıf Ayrımı

Vakıflar çeşitli açılardan alt gruplara ayrılmaktadır. Türk hukukunda vakıflara ilişkin karşılaşılan en temel ayırım ise eski vakıf - yeni vakıf ayırımıdır. Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte bu kanunun yürürlüğünden önce İslam hukuku düzenine göre kurulmuş Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden vakıflar ile bu kanundan sonra kurulacak vakıflar ayrı hukuki düzenlemeye tabi kılınmıştır.¹² Buna göre 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden sonra kurulan vakıflara yeni vakıf, önce kurulmuş vakıflara eski vakıf denmiştir.¹³

743 sayılı eMK'dan önceki dönemde kurulmuş eski vakıfların hukuki düzenlemeleri için 2762 sayılı Vakıflar Kanunu¹⁴ kabul edilmiştir.¹⁵ Bu kapsamda 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 42. maddesi, eski vakıfların Medeni Kanun hükümlerine tabi

⁹ Ömer Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 1. bs (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010), 77; Tufan Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları* (İstanbul: Beşir Kitabevi, 2007), 2.

¹⁰ 04.04.1926 tarih ve 339 sayılı RG.

¹¹ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf* (Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, t.y.), 13 (1. mesele); Aydın Tuncay, *Eski Vakıf Hükümlerimiz (Ömer Hilmi Efendi) ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar* (İstanbul: Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları, 1984), 87-88; Nazif Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Göziyle Vakıflar*, 1. bs (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995), 49; Taşınmazdan maksat yalnızca akar-arazi niteliğindeki taşınmazlardır bkz. Öztürk, 74; Temlik ve temellükten men, vakıf malının mülkiyetinin devri ve devir alınmasının yasaklılığını ifade etmektedir bkz. Tuncay, *Eski Vakıf Hükümlerimiz (Ömer Hilmi Efendi) ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar*, 87-88; Hanefi hukukunda vakfın tanımına dair tartışmalar için bkz. Ahmet Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 3. bs (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2013), 92-98.

¹² Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 1:390-91; bkz. 864 sayılı Kanunu Medeninın Sureti Meriyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun (19.06.1926 tarihli 402 sayılı RG) m. 8: “*Kanun-ı Medeni'nin meriyete vazından mukaddem vücuda getirilen evkaf hakkında ayrıca bir tatbikat kanunu neşrolunur. Kanun-ı medeninın meriyete vazından sonra vücuda getirilecek tesisler Kanun-ı Medeni ahkâmına tâbidir.*”

¹³ Mehmet Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi*, 1. bs (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 243; Metin İkizler ve Yasin Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 2. bs (Ankara: Seçkin, 2021), 25-26.

¹⁴ 13.06.1935 tarih ve 3027 sayılı RG.

¹⁵ Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 1:397.

olmayacağını ortaya koymuştur.¹⁶ 743 sayılı eMK'dan sonra kurulan vakıflar ise Medeni Kanuna tabi kılınmıştır.¹⁷

2762 sayılı Vakıflar Kanunu düzenlemeleri sadece eski vakıflara ilişkin olup bu kanunda 743 sayılı eMK'dan önce kurulan vakıflar mazbut ve mülhak vakıf olarak tasnife tabi tutulmuştur.¹⁸ Cemaat ve esnaf vakıfları ise 2762 sayılı kanun döneminde mülhak vakıflar içinde değerlendirilmiştir.¹⁹ 2762 sayılı Vakıflar Kanunu 20.02.2008 tarih ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu²⁰ ile ilga edilmiştir. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu, mülga Vakıflar Kanunu'nun aksine sadece mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları şeklinde tasnif edilen eski vakıflara ilişkin olmayıp bunların yanı sıra yeni vakıflar ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ilişkin düzenlemeler de içermektedir (5737 sayılı Kanun m. 2). Bu kanunla mevcut eski vakıfların varlığının devamının sağlanabilmesi esas alınıp eski vakıfların yenilerinin kurulması yoluna gidilmemiştir.²¹ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun uygulama şekline dair 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği²² kabul edilmiştir. Hâlihazırda hem eski vakıflara hem de yeni vakıflara dair hukuki düzenlemeler 5737 sayılı Vakıflar Kanunu kapsamında kalmaktadır.

2.1.2.1. 5737 Sayılı Kanun Kapsamında Eski Vakıflar

2.1.2.1.1. Genel Olarak

Öğretide eski vakıflar çeşitli yönlerden tasnif edilmekle birlikte zürri vakıf tasnifi eski vakıfların amacı ve yararlananları bakımından yapılan tasnif içinde yer almaktadır. Bu kapsamda eski vakıflar amacı ve yararlananları bakımından hayri ve zürri vakıflar olarak ayırma tabi tutulmuştur.²³ Hayri vakıflar, doğrudan doğruya hayır ve sevap işlemek amacıyla kurulup, vakfın maslahatının ya herkese ya da fakirler gibi belli bir kesime tahsis olunduğu vakıflardır. Vakfa tahsis edilen malvarlığı değerinden

¹⁶ Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi*, 251.

¹⁷ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 81.

¹⁸ Sıddık Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları* (İstanbul: Marifet Basımevi, 1952), 526; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 82.

¹⁹ Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi*, 255.

²⁰ 27.02.2008 tarih ve 26800 sayılı RG.

²¹ Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi*, 241.

²² 27.09.2008 tarih ve 27010 sayılı RG.

²³ Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi*, 75-106.

vakfedenin neslinin ve/veya hısımlarının yararlanması şart koşulduğu vakıflara ise zürri vakıflar denmektedir.²⁴

5737 sayılı Vakıflar Kanunu bağlamında eski vakıflara ilişkin esas alınan tasnif ise mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ayrımıdır.²⁵ Aşağıda kısaca, bu vakıf türleri hakkında bilgi verilecek, akabinde zürri vakfın tanımı, hangi gruba girdiği ve uygulanacak hükümler gibi hususlar ayrı bir başlık altında detaylı incelenecektir.

2.1.2.1.2. Mazbut Vakıf

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3 mazbut vakıfların tanımını yapmıştır. Buna göre mazbut vakıflar, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilip temsil olunan vakıflar ile 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince yönetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne bırakılmış vakıfları ifade etmektedir.²⁶ 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre yönetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne bırakılmış vakıflar ise bu kanunun 1. maddesinde "4 birinci teşrin 1926 tarihinden önce vücut bulmuş vakıflardan A - Bu kanundan önce zapt edilmiş bulunan vakıflar, B - Bu kanundan önce idaresi zapt edilmiş olan vakıflar, C - Mütevellîği bir makama şart edilmiş olan vakıflar, D - Kanunen veya fiilen hayri bir hizmeti kalmamış olan vakıflar, E - Mütevellîliği vakfedenlerin ferilerinden başkalarına şart edilmiş vakıflar" denilmek suretiyle mazbut vakıf niteliğinde kabul edilmiştir. Ayrıca Vakıflar Kanunu'nun 7. maddesine göre on yıl süreyle yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mülhak vakıfların mazbut vakıf statüsüne dönüştürülmesi kabul edilmiştir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 4 ile vakıfların özel hukuk tüzel kişisi oldukları hükme bağlanmıştır. Bu kanunun 6. maddesinde ise mazbut vakıfların Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilip temsil olunduğu ifade edilmiştir. 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu m. 6/f. 2 ise "Umum Müdürlüğün idare ve temsil ettiği vakıflar da

---

²⁴ Mustafa Yılmaz, *Eski Vakıfların ve Taşınmazlarının Günümüzdeki Hukukî Rejimi*, 1. bs (Ankara: Bilge Yayınevi, 2013), 104.

²⁵ Suat Ballar, ed., *Eski Vakıfların Günümüze Ulaşan Sorunları ve Çözümleri Semineri*, 1. bs (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2001), 78.

²⁶ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 85.

bir kül halinde hükmî şahsiyet sayılır” hükmünü düzenlemiştir. Bütün bu hükümler dikkate alındığında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilip temsil olunan mazbut vakıfların her birinin bağımsız bir tüzel kişiliğe mi sahip oldukları, yoksa her birinin bağımsız bir tüzel kişiliği olmayıp Vakıflar Genel Müdürlüğünün tüzel kişiliği uhdesinde mi yer aldıkları hususu gündeme gelmektedir. Bu konu doktrinde tartışmalıdır.²⁷ Bir görüş mazbut vakıfların Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilip temsil olunmasından hareketle bu vakıfların ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmadığını, Vakıflar Genel Müdürlüğünün tüzel kişiliği altında yer aldıklarını ifade etmiştir.²⁸ Bir diğer görüş ise 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 4 ile düzenlenen vakıfların özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduklarına²⁹ ilişkin hüküm gereğince mazbut vakıfların da ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olduğunu ifade etmiştir.³⁰ Doktrinde mazbut vakıfların ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmayıp Vakıflar Genel Müdürlüğünün tüzel kişiliği altında olduğunu ifade eden görüş dahi mazbut vakıf malvarlığının Vakıflar Genel Müdürlüğü malvarlığına dâhil olmadığını ifade etmiştir.³¹

Kanunların yorum yoluyla uygulanması, ilgili hüküm lafzının açık olmadığı yerde mümkün olmaktadır.³² Vakıflar Kanunu m. 4 ise, mazbut - mülhak vakıf ayrımı veya eski – yeni vakıf ayrımı yapmadan genel ve açık bir ifade ile “*vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir*” düzenlemesini getirmiştir. Ayrıca bu maddenin, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun “*vakıflarla ilgili hükümler*” kısmında, “*tüzel kişilik, ehliyet, yönetim, temsil*” bölümünde ve “*tüzel kişilik*” madde başlığıyla düzenlenmiş olması dikkate alındığında kanun sistematığının de bu açıklığa işaret ettiği anlaşılmaktadır. Bu hususlar dikkate alındığında 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 6 yorumu yoluyla, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilip temsil edilme durumunun mazbut

²⁷ Bkz. Meryem Solmaz Bilici, *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar: (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)*, 1. bs (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 58-62.

²⁸ Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 527; Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 1:435; Eraslan Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 1. bs (Ankara: Seçkin, 2012), 171.

²⁹ Mazbut vakıfların kamu hukuku tüzel kişisi mi özel hukuk tüzel kişisi mi oldukları konusunda bkz. Solmaz Bilici, *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar: (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)*, 61-62.

³⁰ Ömer Çınar, “Mazbut Ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının Ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği Ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, sy 3 (2016): 829-30.

³¹ Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 171-73; Solmaz Bilici, *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar: (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)*, 59-61.

³² O. Gökhan Antalya ve Murat Topuz, *Medeni Hukuk (Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri)*, ed. O. Gökhan Antalya, 3. bs (Ankara: Seçkin, 2019), 385.

vakıfların tüzel kişiliğini kapsayacak şekilde genişletilmesi hukuken güçlük doğurmaktadır. Bu hususlar dikkate alındığında mazbut vakıfların her birinin bağımsız bir tüzel kişilik sahibi olduğunun kabulü hukuken daha isabetli olabilecektir.

2.1.2.1.3. Mülhak Vakıf

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3'e göre mülhak vakıflar, 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğünden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenin soyundan gelenlere şart kılınmış vakıfları ifade etmektedir.³³ Doktrinde bir görüş 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nda düzenlenen bu tanımın hatalı olduğunu dile getirerek mülhak vakıflarda esas olanın vakfiyede öngörülen yönetim şekline göre vakfın idare olunması olduğunu, yönetimin vakfedenin soyuna bırakılmış olmasının şart olmadığını ifade etmektedir.³⁴ Bu kapsamda doktrinde başka bir görüş vakfiyede öngörülen yönetim şekline göre idare olursa dahi yönetimi vakfedenin soyundan gelenlere şart kılınmamış bir vakfi kanun koyucunun mazbut vakıf saydığını ve böylece mülhak vakıf kapsamını sınırlamak istediğini ifade etmiştir.³⁵ Uygulamada ise mülhak vakıflarda tevliyete ehil vakıf evladı olduğunun tespiti davalarında 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3 esas alınmakta ve bu doğrultuda tevliyete ehliyetin tespiti için öncelikle vakfedenle soy bağının ispatı, daha sonra tevliyet için vakfiyede öngörülen şartların mevcut olduğunun ispatı aranmaktadır.³⁶ Mülhak vakıfların yönetimi mütevellileri tarafından yapılırken denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir.³⁷ Mülhak vakıflar bağımsız tüzel kişilik sahibidirler.³⁸

³³ Bkz. Solmaz Bilici, *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar: (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)*, 50.

³⁴ Çınar, "Galle", 830.

³⁵ Sena Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 1. bs (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 104.

³⁶ Bkz. Yargıtay, 8. HD., E. 2021/14096, K. 2023/417, T. 6.02.2023 (<https://www.hukukturk.com/>); Yargıtay, 8. HD., E. 2021/3145, K. 2023/424, T. 6.02.2023 (<https://www.hukukturk.com/>); Yargıtay, 8. HD., E. 2021/17053, K. 2023/1177, T. 2.03.2023 (<https://www.hukukturk.com/>); Yargıtay, 8. HD., E. 2021/15478, K. 2023/1184, T. 2.03.2023 (<https://www.hukukturk.com/>); Yargıtay, 8. HD., E. 2020/48, K. 2020/1682, T. 24.02.2020 (<https://www.hukukturk.com/>); Yargıtay, 8. HD., E. 2017/6900, K. 2018/13181, T. 24.05.2018 (<https://www.hukukturk.com/>); Ankara BAM, 16. HD., E. 2017/520 K. 2017/714 T. 13.7.2017 (www.lexpera.com.tr).

³⁷ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 88.

³⁸ Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 1:441; Mülhak vakıflar hakkında detaylı bilgi için bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 103-12.

2.1.2.1.4. Cemaat Vakıfları

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3'e göre cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlara ait vakıfları ifade etmektedir. Bu vakıflar için azınlık vakıfları tabiri de kullanılmaktadır.³⁹ TMK m. 101/f.3 cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamayacağını hükme bağlamıştır. Buna göre yeni cemaat vakıfları kurulmasına imkân tanınmamıştır. Ancak var olan cemaat vakıflarının devamı ve hukuken korunması sağlanmıştır. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 4 gereğince cemaat vakıfları özel hukuk tüzel kişisidir. Aynı kanunun 6. maddesine göre cemaat vakıflarının yöneticileri mensuplarınca kendi aralarından seçilir. Ancak denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne tabidir.⁴⁰ Bu vakıflar yönetim kurulunun kararıyla malvarlığı edinip, bu malvarlığı değerleri üzerinde tasarruf edebilirler.⁴¹

2.1.2.1.5. Esnaf Vakıfları

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3'e göre esnaf vakıfları, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğünden önce kurulmuş ve esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilen vakıfları ifade etmektedir. Aynı kanunun 6. maddesine göre bu vakıflar esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilmekte ve mülhak vakıfların tabi olduğu hükümlere tabi olmaktadır.⁴² Esnaf vakıfları bağımsız tüzel kişilik sahibidirler.⁴³

2.2. Zürri Vakıf

2.2.1. Genel Olarak

Vakıf kurma işleminde irade açıklaması zürri vakıflarda vakıftan yararlanacaklar bakımından özellik arz etmektedir. Buna göre vakfeden vakıf malvarlığı değerinin

---

³⁹ M. Refik Korkusuz ve Ömer Ergün, "Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12-13, sy 16-17-18-19 (Temmuz 2009): 109.

⁴⁰ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 92-93.

⁴¹ İkizler ve Kurban, 93; Cemaat vakıfları hakkında detaylı bilgi için bkz. Korkusuz ve Ergün, "Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar", 107-28.

⁴² Bkz. Korkusuz ve Ergün, "Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar", 91.

⁴³ Korkusuz ve Ergün, 91.

menfaatini kısmen veya tamamen nesline ve/veya hısımlarına tahsis edip bu cihetin kesintiye uğraması halinde ebedi bir cihetin vakıftan yararlanmasını şart koşmuşsa bu vakıflara zürri vakıflar denmektedir.⁴⁴ Bu vakıflar ayrıca ehli ya da evlatlık vakıflar olarak da isimlendirilmektedir.⁴⁵

Zürri vakıflar tam ve yarı zürri vakıf olmak üzere ayrıma tabi tutulmaktadır. Vakfeden vakıf malvarlığı değerinin tamamını nesline ve/veya hısımlarına şart kılmışsa bu vakıf tam zürri vakıf olmakta, vakıf malvarlığı değerinin bir kısmını toplumsal bir amaç kapsamında umumi maksatlara bir kısmını ise nesline ve/veya hısımlarına şart kılmışsa bu vakıf yarı zürri vakıf olmaktadır.⁴⁶ Yarı zürri vakıflarda vakfiyede öngörülen hayır şartları yerine getirildikten sonra vakıf malvarlığının arta kalanı vakfin nesline ve/veya hısımlarına tahsis olunmaktadır.⁴⁷ Bu vakıflar kısmen zürri vakıf kısmen hayri vakıf niteliği arz etmektedir.⁴⁸

Zürri vakıflar Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal etmiş eMK'nın yürürlüğü öncesi kurulmuş vakıflardan olduğu için eski vakıf niteliğindedir. Günümüze ulaşan herhangi bir zürri vakıf 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun eski vakıflara dair yapmış olduğu mazbut - mülhak vakıf ayrımı içinde değerlendirilip hükümleri buna göre belirlenmektedir. Gerek mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gerekse 5737 sayılı Vakıflar Kanunu zürri vakıflardaki vakfedenin nesline ve/veya hısımlarına tahsis ettiği vakfin gallesinden (gelirinden) yararlanma hakkını koruma altına almıştır.⁴⁹ Bu kapsamda 5737 sayılı Vakıflar Kanunu mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki

⁴⁴ Nazif Öztürk, *Menşe'i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar*, 1. bs (Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1983), 84; Sipahi Çataltepe, *İslam - Türk Medeniyetinde Vakıflar* (İstanbul: Türkiye Milli Kültür Vakfı Yayınları, 1991), 31; Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 274; Tuncay, *Eski Vakıf Hükümlerimiz (Ömer Hilmi Efendi) ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar*, 137; Şebnem Akipek ve Hüseyin Altaş, "Vakıflarda Evladiye Davaları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 47, sy 1 (1998): 146; Zürri vakıflar en dar anlamda yakın akrabaya en geniş anlamda yararlananların sayısı bakımından belirli olan bir cihete yapılan vakıflar şeklinde de tanımlanmıştır. Bu konu hakkında bkz. Münir Yaşar Kaya, "İslâm Aile Vakıflarının Mahiyeti ve Fıkhi Zemini: Meşruyet Sorgulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 25, sy 1 (2021): 315.

⁴⁵ Selahattin Bağdatlı, *Hukuk Sözlüğü* (İstanbul: DER Yayınları, 1997), 457; Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 274; Zürri vakıf tanımına dair kapsamlı açıklamalar için bkz. Münir Yaşar Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları" (Doktora Tezi, Bursa, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 44-49.

⁴⁶ Bahaeddin Yediyıldız, *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2003), 16-17; Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 49,51.

⁴⁷ M. Serhat Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 1. bs (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018), 45.

⁴⁸ Bu konu hakkında bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 107-8.

⁴⁹ Çınar, "Galle", 831.

şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları ve haklarını intifa hakkı olarak tabir edip bu hakkın devamını sağlamıştır (5737 sayılı Vakıflar Kanunu m.3). Buna göre hâlihazırda zürri vakıf niteliğinde olan bir vakıf 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre ya mazbut vakıf ya da mülhak vakıf statüsünde olup hukuki hükümleri buna göre tayin edilmektedir.⁵⁰

2.2.2. Aile Vakfı – Zürri Vakıf Ayrımı

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 372. maddesiyle aile vakfı düzenlenmektedir. Bu kapsamda aile vakıfları aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılmasına hizmet etmektedir.⁵¹ Münhasıran bu amaçla kurulan vakıflara aile vakfı denmektedir.⁵² Buna göre aile fertlerinin maddi ve manevi menfaatine hizmet etmek amacı yanında başka amaçlarla da kurulan vakıflar aile vakfı sayılmamaktadır.⁵³ Vakıftan yararlanacak olanlar sadece aile fertleri olup bu kapsama tüm kan hısımları, kayın hısımları ve evlatlık dâhil olmaktadır.⁵⁴ Sayılanlara ilaveten eşin ve vakfeden kişinin de bu kapsamda olduğu ifade edilmektedir.⁵⁵

TMK m. 372 ile düzenlenen aile vakıfları, vakfedenin hısımlarına vakfa tahsis edilen malvarlığı değerinden belirli yararların sağlanmasına imkân tanınması bakımından İslam ve Osmanlı vakıf hukuku uygulamasındaki zürri vakıf yapısıyla benzerlik arz etmektedir. Ancak TMK m. 372 ile düzenlenen aile vakıfları, bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde tahsisine imkân tanınmaması noktasında zürri vakıflardan ayrılmaktadır.⁵⁶ Nitekim bu husus TMK m. 372/f.2 ile hüküm altına alınıp bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesinin yasak olduğu, böyle bir özgülenmenin vakıf kurma yoluyla da yapılamayacağı belirtilmektedir.

⁵⁰ Çınar, 828.

⁵¹ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, 14. bs, c. 3 (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), 400.

⁵² Dural, Ögüz ve Gümüş, 3:400.

⁵³ Dural, Ögüz ve Gümüş, 3:400; Ali Himmet Berki, *Vakıflar: Medeni Kanunda Tesis ve Vakıflar Kanunu Hükümleri*, 1. bs (Ankara: Nur Matbaası, 1950), 47.

⁵⁴ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, 3:401.

⁵⁵ Öztan, *Tüzel Kişiler (Ders Notları)*, 113; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 197.

⁵⁶ Bkz. Çınar, "Galle", 850.

Her iki kurum arasındaki bir diğer farklılık, aile vakıfları sınırlı amaçlarla kurulabilirken⁵⁷ zürri vakıflarda bu nitelikte bir amaç sınırlamasının bulunmamasıdır.⁵⁸ Aile vakıflarındaki bu amaç sınırlamasını, TMK m. 372/f.1’de sayılan “*aile bireyelerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri*” amaçları veya bu amaçlara benzer amaçlar oluşturmaktadır. Buna göre aile vakfı kurucusu bu amaçların dışına çıkamayacak ve bu nitelikte bir amaç tayini olmadan zürri vakıflarda olduğu gibi “*vakfın geliri evladına tahsis olunsun*” tarzında herhangi bir şart koşmaksızın hısımlarına gelir bağlayamayacaktır.⁵⁹

Ayrıca zürri vakıflarda vakfedenin neslinin ve/veya hısımlarının vakfın gelirinden yararlanması ve gelirin arta kalan kısmının da umumi bir amaca tahsisi söz konusu iken, aile vakıflarında münhasıran aile bireyelerinin vakıftan yararlanması söz konusudur.⁶⁰ Netice olarak TMK, İslam vakıf hukukundaki gibi bir zürri vakfın tahsisine imkân tanımamaktadır.⁶¹ Bununla birlikte yeni bir zürri vakfın kurulması mümkün olmasa da eski vakıf statüsünde zürri vakıfların hala varlığını devam ettirmesi, bu meseleyi önemli kılmakta ve ilgili düzenlemeleri incelemeyi gerektirmektedir.

2.3. Zürri Vakıfların Hukuki Niteliği

2.3.1. Genel Olarak

Eski vakıf kabul edilen zürri vakfın hukuki niteliği, Osmanlı/İslam hukukundaki tartışmalar çerçevesinde tespit edilmektedir. İslam hukukunda vakfa dair hükümlerin tayini için vakfın hukuki niteliğinin ne olduğu ve hangi hukuki tasarruflara benzediği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda vakıf hukuki işleminin bağlayıcı olup olmadığı, vakıf kurma işleminin tamamlanabilmesi için vakfa tahsis edilen malın tesliminin

⁵⁷ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, 3:400.

⁵⁸ Burhan Ersoy ve Mehmet Narince, ed., *Vakıf Medeniyeti Sempozyumu Kitabı* (Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2003), 101.

⁵⁹ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, 3:401.

⁶⁰ Ersoy ve Narince, *Vakıf Medeniyeti Sempozyumu Kitabı*, 101.

⁶¹ Berki, *Vakıflar: Medeni Kanunda Tesis ve Vakıflar Kanunu Hükümleri*, 47; Serozan, *Tüzel Kişiler: Özellikle Dernekler ve Vakıflar*, 87; Lütfü Dalamanlı, *Eski- Yeni Vakıf Davaları* (Ankara: Seçkin Kitabevi, 1986), 388; Suat Ballar, *Yeni Vakıflar Hukuku*, 5. bs (İstanbul: Der Yayınları, 2015), 690; TMK m. 372/f.2’de “bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır” denilmek suretiyle Roma hukukunda geçerli olan aile fideikomisi kurumu yasaklanmıştır. Bu kurumun zürri vakıf kurumuyla karşılaştırılması hakkında bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 93-95.

gerekip gerekmediği, birlikte mülkiyete konu bir malın vakfa tahsis edilip edilemeyeceği, vakfedenin vakfın menfaatini kendi şahsına tahsis edip edemeyeceği gibi hukuki sorunlar vakfın hukuki niteliğine ilişkin varılan sonuca göre çözülmüştür.⁶²

Bu kapsamda İslam hukukunda Hanefi hukukçularca vakfın hukuki niteliğine dair ifade edilen görüşlerden bir görüş vakfı karşılıksız kazandırmanın (*teberru*)⁶³ bir türü niteliğinde görmüştür. Bu görüş sahiplerinden bir grup bu karşılıksız kazandırmayı kazandırmanın lehine gerçekleştirildiği kişinin sadece vakfın menfaatinden yararlanıp vakfa tahsis edilen malın aynına sahip olmaması sebebiyle ödünç (*ariyet*)⁶⁴ niteliğinde kabul etmiştir. Bir diğer grup ise bu karşılıksız kazandırmayı bağışlama (*hibe*)⁶⁵ ya da sadaka⁶⁶ hükmünde görüp kazandırmanın lehine gerçekleştirildiği kişinin vakfa tahsis edilen malın hem menfaatinden hem de aynından yararlanabildiğini ancak bu yararlanmanın mülkiyetin devir ve intikalini kapsamadığını ifade etmiştir. Başka bir görüş ise vakfı bir haktan feragati netice veren (*ıskat*)⁶⁷ hukuki işlem niteliğinde görmüştür.⁶⁸ Bu kapsamda vakıf kurma hukuki işlemiyle vakfedenin mülkiyet hakkının düştüğü ifade edilmiştir.⁶⁹

2.3.2. Vakıf Kurma İşlemi Çerçevesinde Vakfın Tek Taraflı Hukuki İşlem Niteliği

Belli bir hukuki sonucun meydana gelmesi kast edilerek bir iradenin ortaya konulduğu ve hukuk düzeninin de bu iradeye kast edilen sonucu bağladığı yerde hukuki işlemin

⁶² Mustafa Ahmed ez-Zerka, *Ahkamü'l-evkaf*, 2. bs (Ürdün: Daru Ammar, 1998), 30-33.

⁶³ Bkz. Bilal Aybakan, “Teberru” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 20 Kasım 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/teberru>.

⁶⁴ Bkz. Beşir Gözübenli, “Âriyet” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 11 Ekim 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ariyet>.

⁶⁵ Bkz. Ali Bardakoğlu, “Hibe” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 11 Ekim 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hibe>.

⁶⁶ Bkz. Ali Duman, “Sadaka” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 11 Ekim 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sadaka>.

⁶⁷ Bkz. Ali Bardakoğlu, “İskat” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 11 Ekim 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/iskat>.

⁶⁸ Bu konu hakkında bkz. Hüseyin Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1969), 45.

⁶⁹ ez-Zerka, *Ahkamü'l-evkaf*, 29-30; Türk hukukunda vakıf kazandırıcı ve tek taraflı bir hukuki işlem olarak kabul edilmiştir. Kazandırmanın karşılıksız olması vakfı bağışlama akdine yaklaştırırken vakfın tek taraflı bir hukuki işlem olması onu bağışlama akdinden uzaklaştırmaktadır. Ayrıca vakıf kurma işleminde amacın vakfın kurucu bir unsuru niteliğinde olması da vakıf ve bağışlama işlemi arasındaki hukuki farklılığı arttırmaktadır bkz. Serozan, *Tüzel Kişiler: Özellikle Dernekler ve Vakıflar*, 81-82.

varlığı gündeme gelmektedir.⁷⁰ Bu bakımdan vakıf kurma noktasında irade ortaya koymak bir hukuki işlem niteliğindedir. Vakıf hukuki işlemdeki bu irade beyanı Türk hukukunda bir tüzel kişilik kurma ve bu kişiliğe bir kazandırmada bulunma (kazandırıcı işlem) hukuki sonucuna yönelmektedir. Vakıf kurma işlemiyle vakfedenin şahsiyetinden bağımsız bir varlığın hak ve borçlara ehil olacak tarzda meydana gelmesi kişilik kurma sonucunu, bu varlığa malvarlığı tahsis edilmesi ise kazandırma sonucunu ifade etmektedir.⁷¹

Vakıf hukuki işlemdeki irade beyanının yöneldiği bu iki sonuç Türk hukukunda tescil ile mümkündür.⁷² İslam hukukundaki vakıf kurma işleminde ise bu iki sonuç doğrudan kavram olarak ifade edilmiş değildir.⁷³ İslam hukukunda vakfın tescili ise kurucu nitelikte kabul edilmemiş olup vakfın bağlayıcılık kazanması için aranmıştır.⁷⁴

Vakıf kurma hukuki işlemi taraf yönünden inceleyecek olursak bu işlemin tek taraflı bir hukuki işlem mi yoksa iki taraflı bir hukuki işlem mi olduğu açıklanmalıdır. Meydana gelmesi için gerekli olan irade beyanlarının sayısına göre hukuki işlemler ayrıma tabi tutulmuştur. Buna göre tek bir şahsın irade açıklamasıyla meydana gelen hukuki işlemler tek taraflı hukuki işlem, iki kişinin karşılıklı ve birbirine uygun iradelerinin birleşmesi neticesinde meydana gelen hukuki işlemler ise iki taraflı hukuki işlem - sözleşme olarak adlandırılmıştır.⁷⁵ Vakıf kurma işlemi Türk hukukunda tek taraflı hukuki işlem niteliğindedir. İslam hukuku bağlamında ise vakıf kurma işleminde vakıftan yararlanacak cihetin kabulünün aranmaması, bu işlemin tek taraflı hukuki işlem niteliğinde olduğunu göstermektedir.⁷⁶ Zürrî vakıflar gibi vakıftan yararlanacak ilk cihetin belirli olduğu vakıflarda da durum aynıdır. Bu tür vakıflarda

---

⁷⁰ M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 25. bs (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), 179.

⁷¹ Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, 170.

⁷² Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku Dersleri* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), 150.

⁷³ Bkz. Murteza Bedir, *Buhara Hukuk Okulu*, 3. bs (İSAM Yayınları, 2019), 203-11 Bu konu İslam hukukunda vakıf kurumunun hukuki kişiliğiyle ilgilidir. Bu inceleme ise tezimizin kapsamı dışında kalacağı için atıf vermekle yetinilmiştir. ; İslam hukukundaki vakıf kurumunun tüzel kişiliğe sahip olup olmadığı hakkındaki tartışmalar ve tüzel kişi niteliğinde olmayıp kendine özgü-sui generis bir hukuki kişiliğe sahip olduğu hakkındaki değerlendirme için bkz. Salih Erden, “Osmanlı Vakıf Hukukunda İstidâne ve Tüzel Kişilikle İlişkisi (16.-18. Yüzyıllar)” (Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023), 162-68.

⁷⁴ Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, 50-51; Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 122.

⁷⁵ Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 181.

⁷⁶ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf* (47. mesele); Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 60-61.

yararlanacakların kabulünün vakıftan faydalanma bağlamında hüküm ifade ettiği ve yararlanacakların reddi durumunda da sadece ret beyanında bulunanlar bakımından vakıftan yararlanmanın artık mümkün olmayacağı ifade edilmiştir.⁷⁷

2.4. Zürrî Vakfın Unsurları

2.4.1. Genel Olarak

Türk hukukunda vakıf, malvarlığı, amaç ve tüzel kişilik unsurlarından müteşekkildir.⁷⁸ Bu kapsamda vakfın meydana gelebilmesi için vakfın amacını gerçekleştirebilecek yeterli mal veya hakların vakfa tahsisi aranmaktadır. TMK m. 101/f.2, “*bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir*” demek suretiyle vakfa tahsis edilebilecek malvarlığı değerlerini en geniş şekilde belirlemektedir. Bu kapsamda mülkiyet hakkı, sınırlı ayni hak, sınai mülkiyet hakları ve kâr payı gibi malvarlıksal değerler Türk hukuku nezdinde vakfa tahsis edilebilecektir.⁷⁹ Türk hukukunda vakfın meydana gelmesi için aranan bir diğer şart amaç unsurudur. Vakıfta amaç kavramı vakfa tahsis edilen malvarlığının tahsis edileceği ciheti ifade etmektedir.⁸⁰ Amaç vakfın olmazsa olmaz bir unsuru kabul edilmiş ve TMK m. 106’da vakıf senedinde gösterilmesi zorunlu bir unsur olarak belirtilmiştir.⁸¹ TMK m. 101/f.1’de amacın belirli ve sürekli olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu şekilde ifade olunan belirli amaçtan maksat ihtilafa sebep olmayacak açıklık ve kesinlikte amacın gösterilmesi, sürekli amaçtan maksat ebedi olmamakla birlikte vakfın devamlı faaliyet göstermesine imkân verecek nitelikte bir amacın gösterilmesidir.⁸² Türk hukuku kapsamında vakfın son unsuru tüzel kişilik unsurudur. Malvarlığının belirli ve sürekli bir amaca tahsis

⁷⁷ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 60-61; Ömer Hilmi Efendi, *Eski Vakıfların Temel Kitabı*, ed. İsmet Sungurbey (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978), 15.

⁷⁸ Ergün, *Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu*, 77.

⁷⁹ Akünel, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 117-18; Kripto paraların vakıf malvarlığı olarak tahsisi hakkında bkz. Meryem Solmaz Bilici, “Donation to waqfs in the form of crypto-asset from legal perspective”, içinde *New Generation Waqfship”: Book of abstract, 7–9 September 2023* (11th Global Waqf Conference, İstanbul: Ibn Haldun University Press, 2023).

⁸⁰ Hasan Güneri, *Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1976), 25; Hamdi Çilingir, *Vakıfta Amaç Hanefî Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma*, 1. bs (İstanbul: İktisat Yayınları, 2018), 7-9.

⁸¹ Güneri, *Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri*, 26-27.

⁸² Güneri, 41.

edilmesi neticesinde hak ve borçlara ehil olacak bir tüzel kişiliğin varlığı için ise kanunun öngördüğü şekilde örgütlenip sicile tescil aranmıştır.⁸³

Eski vakıfların ise vâkif, mevkuf, mevkufun aleyh ve sîga olmak üzere dört unsuru vardır.⁸⁴ Vakfın kurucusuna vâkif, vakfa tahsis edilen mala mevkuf, vakfın menfaatinin tahsis edildiği cihete ya da vakfın amacına mevkufun aleyh⁸⁵, vakıf kurma işleminde açıklanan irade beyanına ise sîga denmektedir.⁸⁶ Konumuz eski vakıf niteliğinde olan zürri vakıflara dair olduğu için vakfın unsurları İslam/Osmanlı hukuku bağlamında incelenecektir.

2.4.2. Vakıf Kurucusu - Vâkif

Gerçek kişiler zürri vakıf kurma noktasında irade beyanında bulunabilirler.⁸⁷ Vakıf kurma kişinin malvarlığının aktif ve pasifi bakımından tamamen zarara olan işlemlerden olduğu için vakıf hukuki işleminin tesisi noktasında irade beyanında bulunacak gerçek kişinin mülkiyetin devri ve bağışlama işlemlerini yapabilmeye yetkili yani tam ehliyetli olması aranır.⁸⁸ Bu noktada temyiz kudretine sahip (âkil), ergenliğe ulaşmış (bâliğ), reşit⁸⁹, kısıtlı olmayan⁹⁰ ve hür kişi vakıf kurabilecektir.⁹¹

⁸³ Akünel, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*, 119.

⁸⁴ Bilmen, *Hukuki İslamiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*, 4:207.

⁸⁵ Çilingir, *Vakıfta Amaç Hanefi Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma*, 7-9.

⁸⁶ Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 113.

⁸⁷ İslam hukukunda gerçek kişiler dışındaki hukuk sùjelerinin vakıf kurma noktasında irade beyanında bulunup bulunamayacağı hususu bu hukuk düzenince gerçek kişiler dışındaki hukuk sùjelerinin ya da tüzel kişiliğin kabul edilip edilmediği meselesiyle ilgili olduğu için bu tartışmaya girilmemiştir. İslam hukuku kapsamında tüzel kişiliğin varlığına ilişkin tartışmaların vakıf kurumu nezdinde değerlendirmesi için bkz. Erden, “Osmanlı Vakıf Hukukunda İstidâne ve Tüzel Kişilikle İlişkisi (16.-18. Yüzyıllar)”, 143-68 Ancak zürri vakıf özelinde bu tartışmaya yer yoktur. Nitekim zürri vakıf vakfedenin alt soyu ve/veya hısımları lehine kurulan bir vakıf türü olduğu için tüzel kişilerin zürri vakıf kurabilmesi nitelik itibariyle mümkün değildir .

⁸⁸ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 63; Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 179.

⁸⁹ Bu kavramlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Hamdi Döndüren, “Âkil” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 13 Ekim 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/akil--mumeyyiz>; Ali Bardakoğlu, “Bulûğ” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 13 Ekim 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/bulug>; Saffet Köse, “Rüşd” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 13 Ekim 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/rusd--fikih>.

⁹⁰ Bkz. H. Yunus Apaydın, “Hacir” (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 13 Ekim 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hacir>.

⁹¹ Ebû Bekr Alaeddin Ebû Bekr b. Mes’ud b. Ahmed el-Hanefi Kâsânî, *Bedaiü’s-sanai’ fi tertibi’s-şerai’*, 1. bs, c. 6 (Kahire: Matbaatü'l-Cemaliyye, 1910), 219; Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 64.

2.4.3. İrade Beyanı - Sîga

2.4.3.1. Genel Olarak

İrade beyanı vakıf kurma işleminde açıklanan ve vakıf kurma arzusunu gösteren bir beyandır. Vakfın bir unsuru olan irade beyanı, vakıf kurma işlemi aşamasında gündeme gelmektedir. Türk hukukunda vakıf kurma işlemi şekle tabi olup vakıf ancak irade beyanının kanunun öngördüğü şekilde açıklanması ile kurulabilmektedir. Bu noktada kanunun öngördüğü şekil şartı vakıf kurma işlemi için bir geçerlilik şartı olmaktadır. TMK m. 102 bu şekil şartını sağlıkta hüküm doğurmak üzere yapılan vakıf kurma işlemleri için resmi senet, ölümden sonra hüküm doğurmak üzere yapılan vakıf kurma işlemleri için vasiyetname ya da miras sözleşmesi olarak tayin etmiştir.⁹²

İslam hukuku bağlamında vakfın, vakıf kurma iradesini gösteren lafızlarla kurulacağı ifade edilmektedir.⁹³ Bu kapsamda irade beyanı vakfın kurucu unsuru olmaktadır.⁹⁴ Vakfın unsurlarından olan irade beyanı vakıf kurma iradesini gösteren bir beyandır.⁹⁵ İrade beyanı ya açıkça ya da örtülü olarak kendisinden vakıf kurma iradesinin anlaşıldığı bir beyandır.⁹⁶ İrade beyanının sözlü açıklanması esastır.⁹⁷ Zürrî vakıflarda irade beyanı vakıftan yararlanacaklar bakımından özellik arz etmektedir. Zürrî vakfın söz konusu olabilmesi için vakfedenin vakıf kurma noktasındaki irade açıklamasında ayrıca vakfın menfaatini nesline ve/veya hısımlarına şart kılması gerekmektedir.⁹⁸

Osmanlı hukuku bağlamında vakıf kurma iradesinin geciktirici ya da bozucu bir şarta veya herhangi bir vadeye ya da süreye bağlanması kural olarak geçerli kabul

⁹² Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, 209,215; Miras sözleşmesi ile vakıf kurma muamelesinin geçerliliği hakkında bkz. Hatemi, 215-17.

⁹³ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 53.

⁹⁴ Öztürk, 53; Osmanlı uygulamasında tescil vakfın kuruluşu için zorunlu bir unsur olmamakla birlikte bir görüşe göre vakıf kurma işleminin bağlayıcılığı için gerekli görülmüştür bkz. Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 159-60.

⁹⁵ Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, 47; Vakıf kurma noktasındaki irade beyanı hakkında detaylı bilgi için bkz. Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 112-22.

⁹⁶ Solmaz Bilici, *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar: (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)*, 14; Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 53; Vakıf kurma iradesini açıklama noktasında hukukun geçerli olan beyanlara dair detaylı bilgi için bkz. Öztürk, 53-56.

⁹⁷ Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülaziz ed-Dimaşki İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-ebzar*, 2. bs, c. 4 (Kahire: Şerike ve Mektebe ve Matbaa Mustafa el-Babi el-Halebi ve Evladuhu, 1966), 340.

⁹⁸ Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 55.

edilmemiştir.⁹⁹ Öte yandan ölümden sonra hüküm doğurmak üzere yapılan vakıf hukuki işleminde her ne kadar vakıf kurma iradesi bir zamana izafetle vadeye bağlanmış olsa da bu tarz bir irade açıklaması hukuken geçerli kabul edilmiştir.¹⁰⁰ İslam hukukunda vakfın geçerli bir şekilde kurulabilmesi için vakfedilen malın tesliminin şart olup olmadığı konusunda farklı görüşler ifade edilmiştir. Bir görüş vakfedilen malın teslimini, vakfın geçerli olarak kurulup bağlayıcılık kazanması için şart görürken bir diğer görüş bunu şart görmemiştir.¹⁰¹ Osmanlı uygulamasında daha çok teslimi şart gören görüşün esas alındığı ifade edilmiştir.¹⁰²

2.4.3.2. Hukuki Sonucu

2.4.3.2.1. Genel Olarak

İrade beyanı, vakfı kuran bir unsur olduğu için bunun hukuki sonucunun ne olduğunun ele alınması önem arz etmektedir. Vakıf kurma işlemiyle birlikte vakfa tahsis edilen malvarlığı değeri üzerinde vakfedenin mülkiyet hakkının sona erip ermeyeceği ve bunun sonucuna göre de bu malvarlığı değeri üzerindeki mülkiyetin sahipliği meselesi vakıf kurma işleminin hukuki sonucu bağlamında gündeme gelmektedir. Ayrıca vakfın menfaatinin tahsis edildiği cihet olan mevkufun aleyhin vakıftan yararlanabilme durumu da vakfın hukuki sonucuna dâhildir.¹⁰³ Konumuz eski vakıf niteliğinde olan zürri vakıflara dair olacağı için bu başlık kapsamındaki açıklamalar İslam hukuku çerçevesinde gelişen Osmanlı hukuku uygulaması esas alınarak yapılacaktır.

2.4.3.2.2. Vakfa Tahsis Edilen Malın Mülkiyeti

Vakfedilen malın vakfedenin mülkiyetinden çıkıp çıkmayacağı Hanefi hukukçular arasında ihtilafıdır. Bir görüş vakfedilen malın vakfedenin mülkiyetinde kalmaya devam ettiğini savunurken bir diğer görüş aksini ifade etmektedir.¹⁰⁴ Vakıf hukuki işleminin bağlayıcılığı konusunun vakfedilen malvarlığı değeri üzerindeki mülkiyet

---

⁹⁹ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Göziyle Vakıflar*, 59.

¹⁰⁰ Öztürk, 60.

¹⁰¹ Öztürk, 62.

¹⁰² Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 131-32.

¹⁰³ ez-Zerka, *Ahkamü'l-evkaf*, 105.

¹⁰⁴ Bilmen, *Hukukî İslamiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, 4:299.

hakkının sahipliği meselesiyle ilgisi bulunmaktadır.¹⁰⁵ Nitekim vakıf kurma işlemiyle birlikte vakfedilen malın vakfedenin mülkiyetinden çıkmayacağını ifade eden görüş bu çerçevede salt vakıf kurma irade açıklamasının bağlayıcı kabul edilmeyeceğini, irade beyanıyla birlikte tescil gibi ek bir şartın varlığıyla vakfin bağlayıcılık kazanacağını ifade etmiştir. Başka bir görüş vakfin sadece vakıf kurma noktasındaki irade beyanıyla, bir diğer görüş ise vakfa tahsis edilen malın teslimi ile bağlayıcılık kazanacağını açıklamıştır.¹⁰⁶ Vakfin bağlayıcılığı konusunda Osmanlı tatbikatında daha çok son görüşün esas alındığı ifade edilmiştir.¹⁰⁷ Buna göre bağlayıcı bir vakıf kurma işleminde vakfeden vakıf malını hiçbir hukuki tasarrufa konu edemez, miras bırakamaz ve vakıf kurma işleminden döner.¹⁰⁸

2.4.3.2.3. Vakfa Tahsis Edilen Malvarlığı Değerinin Mülkiyetinin Vakıf Tüzel Kişiliğine Geçmesi

Türk hukukunda vakıf mal topluluğu şeklinde örgütlenmiş bir tüzel kişi olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁹ Buna göre vakfedenin vakfa tahsis ettiği malvarlığı değeri mülkiyetinden çıkıp vakıf tüzel kişiliğinin mülkiyetine geçer. Bu, vakıf kurma hukuki işleminin “kazandırma yapma” sonucudur.¹¹⁰ Ancak Türk hukukunda vakıf hukuki işlemi için tescil kurucu unsur kabul edildiği için kazandırma sonucu da vakfin tescili ile doğmaktadır.¹¹¹ Hâlihazırda günümüzde varlığını devam ettiren bir zürri vakıf mazbut ya da mülhak vakıf niteliğinde olup tüzel kişiliğe sahiptir.¹¹² Bu kapsamda bu

¹⁰⁵ Hanefi hukukçulardan Ebu Hanife'ye göre vakıf malı vakfedenin mülkiyetinde kalmaya devam eder ve vakfeden bu malı başka hukuki tasarruflara konu edebilir. Bu kapsamda da vakıf kurma işlemi bağlayıcı olmayıp vakfeden bu işlemde kural olarak her zaman dönebilir bkz. Kâsânî, *Bedaiü's-sanai' fi tertibi's-şerai'*, 6:218; İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-ebzar*, 4:337; Hanefi hukukçuların ittifakla bağlayıcı kabul ettikleri vakfetme biçimleri için bkz. Bilmen, *Hukukî İslamiyye ve Istilahatı Fıkhiyye Kamusu*, 4:329-30; Ebu Hanife'nin vakfin bağlayıcılığı konusunda öngördüğü (vasiyet yoluyla vakıf kurulması ve vakfin bağlayıcılığına dair hâkimden karar alınması durumlarına ilişkin) istisnalar için bkz. İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-ebzar*, 4:338.

¹⁰⁶ Bilmen, *Hukukî İslamiyye ve Istilahatı Fıkhiyye Kamusu*, 4:330-31.

¹⁰⁷ Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 170.

¹⁰⁸ Bkz. Kâsânî, *Bedaiü's-sanai' fi tertibi's-şerai'*, 6:218; İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-ebzar*, 4:337; Hanefi bir hukukçu olan İmam Muhammed'in vakfin bağlayıcılığı için öngördüğü teslim şartı için bkz. Bilmen, *Hukukî İslamiyye ve Istilahatı Fıkhiyye Kamusu*, 4:331.

¹⁰⁹ Serozan, *Tüzel Kişiler: Özellikle Dernekler ve Vakıflar*, 82.

¹¹⁰ Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, 170.

¹¹¹ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 21. bs (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2018), 418.

¹¹² Çınar, “Galle”, 828.

vakıflarda da vakfa tahsis edilmiş malvarlığı değerleri vakıf tüzel kişiliğinin mülkiyetinde kabul edilmektedir.¹¹³

İnceleme konumuz zürri vakıflar Osmanlı döneminde İslam hukuku kurallarına göre kurulduğu için vakfa tahsis edilen malvarlığı değerinin mülkiyeti bu vakıfların kuruluşunun gerçekleştiği hukuk olan İslam/Osmanlı hukuku bağlamında ele alınmalıdır. Vakıf kurma işlemi neticesinde Hanefi hukukunda bir görüş vakfedenin vakıf malı üzerindeki mülkiyet hakkını kaybettiğini ifade etmektedir.¹¹⁴ Bu kapsamda vakfedenin mülkiyetinden çıkan vakıf malvarlığı değerinin mülkiyetinin nereye intikal ettiği meselesi gündeme gelmektedir. Klasik İslam hukukunda tüzel kişilik kurumu müstakil olarak incelenmemiş ve bu minvalde vakfın bir tüzel kişiliğe sahip olduğu da ifade edilmemiştir.¹¹⁵

Yukarıda ifade ettiğimiz hususlara göre zürri vakfın hukuki sonucu (Türk hukuku kapsamında mazbut ya da mülhak vakıf olması bağlamında) vakfedenin vakıf malvarlığı üzerindeki mülkiyet hakkını kaybetmesi ve bu mülkiyetin vakıf tüzel kişiliğine ait olmasıdır. Vakıf cihetinin vakfedenin belirttiği şartlara göre vakıftan yararlanması da vakfın bir hukuki sonucudur.¹¹⁶ Buna göre zürri vakıflarda vakfedenin neslinin ve/veya hısımlarının, bunların kesintiye uğradığı durumda sonraki cihetlerin vakıf geliri üzerinde hak sahibi olması bu hukuki sonucun bir görünümüdür.

2.4.4. Vakfa Tahsis Edilen Mal - Mevkuf

Eski vakıflar kapsamında vakfa tahsis edilebilecek mal olan mevkuf, öncelikle İslam hukuku nezdinde kendisinden yararlanılmasının caiz olduğu bir mal olmalıdır.¹¹⁷ Bu

¹¹³ Mazbut vakıfların Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilip temsil olunmalarının mazbut vakıf malvarlığının Vakıflar Genel Müdürlüğü malvarlığına dâhil olduğu sonucunu doğurmayacağı, mazbut vakıfların malvarlıklarının Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün malvarlığından bağımsız olduğu hakkında bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 171-73; Solmaz Bilici, *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar: (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)*, 59-61.

¹¹⁴ Bilmen, *Hukuki İslamiyye ve Istilahatı Fıkhiyye Kamusu*, 4:299.

¹¹⁵ Bu konu çalışma konumuzun kapsamını aşacağı için atıf vermekle yetinilmiştir. İslam hukukundaki vakıf kurumunun tüzel kişiliğe sahip olup olmadığı hakkındaki tartışmalar ve tüzel kişi niteliğinde olmayıp kendine özgü-sui generis bir hukuki kişiliğe sahip olduğu hakkındaki değerlendirme için bkz. Erden, "Osmanlı Vakıf Hukukunda İstidâne ve Tüzel Kişilikle İlişkisi (16.-18. Yüzyıllar)", 143-68.

¹¹⁶ ez-Zerka, *Ahkamü'l-evkaf*, 105.

¹¹⁷ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 18 (46. mesele).

malın vâkıfın mülkiyetinde bulunması aranan bir diğer şarttır.¹¹⁸ Vakfa tahsis edilen malın tartışmaya yer bırakmayacak ölçüde belirlenmesi gerekmektedir.¹¹⁹ Hanefi hukukçulardan *İmam Muhammed* vakfın geçerliliği için mevkufun teslimi şartını aradığı için taksimi mümkün bir mevkuf için müşâ¹²⁰ mal durumunun olmamasını gerekli görmüş iken, *Ebu Yusuf* birlikte mülkiyete konu bir malın da vakfının caiz olduğunu savunmuştur.¹²¹ Mevkufun kural olarak akar yani arazi ve arsa niteliğinde olması aranmıştır.¹²² Ayrıca mevkufun ayn¹²³ olması yani fiziki ve hakiki bir varlığının olması da zorunludur.¹²⁴ Bu kapsamda İslam hukukuna göre hakların vakfa tahsisi mümkün görülmemiştir.¹²⁵

2.4.5. Amaç - Mevkufun Aleyh

Vakfın menfaatinin tahsis edileceği ciheti göstermesiyle vakıfta amaç kavramı mevkufun aleyhe karşılık gelmektedir.¹²⁶ Vakfın teşekkülü vâkıfın irade beyanında belirttiği mevkufun aleyhe göre özellik arz edip zürri ya da hayri vakfi netice verebildiği için mevkufun aleyh vakfın önemli bir unsuru olmaktadır. Vakıfta mevkufun aleyhi belirleme yetkisi vâkıfa aittir¹²⁷ ve vâkıf bu kapsamda neslini ve/veya hısımlarını mevkufun aleyh olarak belirleyebilmektedir.

Bu belirlemenin geçerli olabilmesi ise İslam hukukunun öngördüğü sınırlara uymakla mümkündür. Bu sınırlardan ilki te'bid şartıdır. Bu şart mevkufun aleyhin ebedi bir cihet olarak belirlenmesi gereğini ifade etmektedir. Mevkufun aleyhin ebedi

¹¹⁸ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 74; Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Öztürk, 74-75.

¹¹⁹ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 81; İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-ebzar*, 4:341.

¹²⁰ Bkz. Hasan Hacak, "Müşâ" (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 13 Ekim 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/musa--hisse>.

¹²¹ Kâsânî, *Bedaiü's-sanai' fi tertibi's-şerai'*, 6:220; Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 94; Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 92-95.

¹²² Kâsânî, *Bedaiü's-sanai' fi tertibi's-şerai'*, 6:220; Menkul malın hangi şartlarla vakfa tahsis edilebildiği hakkında bkz. İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-ebzar*, 4:361, 365-67.

¹²³ Bkz. Hayreddin Karaman, "Ayn" (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 16 Ekim 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ayn--fikih>.

¹²⁴ Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 100-101.

¹²⁵ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 76-77; Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 100-101.

¹²⁶ Güneri, *Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri*, 25; Çilingir, *Vakıfta Amaç Hanefi Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma*, 7-9.

¹²⁷ Çilingir, *Vakıfta Amaç Hanefi Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma*, 69-71.

olmasından ise bu cihetin süreklilik arz edecek nitelikte olması anlaşılmaktadır.¹²⁸ Zürrî vakıflarda mevkufun aleyh olarak tayin edilen evlatlar vâkıfın neslinin devam etmediği ihtimalinde sürekli olmayan bir cihet niteliğindedir. Hanefî hukukçular bu sorunun çözümü için mevkufun aleyh olarak vâkıfın evlatları yanında sürekli olan bir cihetin belirlenmesini aramıştır. Bu kapsamda vâkıf neslinin kesintiye uğraması halinde vakfın gelirinin süreklilik arz eden bir cihete sarf olunacağını şart kılmışsa te'bid şartı sağlanmış olmakla vakıf geçerli kabul edilmiştir.¹²⁹

Zürrî vakıflarda tayin edilen mevkufun aleyhin başlangıçta hiç mevcut olmaması, başlangıçta var olup da sonraki bir zaman diliminde mevcudiyetinin son bulması ve daha sonraki bir dönemde tekrar ortaya çıkması ya da tamamen ortadan kalkması ihtimallerinde vakfın geçerliliği sorunu te'bid şartına dayanılarak vakfın amacı kapsamında tartışılan bir meseledir. Bu ihtimallerden ilki *münkati'ul evvel*, ikincisi *münkati'ul vasat* ve üçüncüsü *münkati'ul âhir* vakıf olarak tabir edilmiştir.¹³⁰ Evladı olmayan birinin vakfın menfaatini evladına tahsis edip zürrî vakıf kurması münkati'ul evvel vakfın, vâkıfın vakfın menfaatini erkek evladına tahsis etmesi durumunda bir dönem erkek evlatlarının kesintiye uğraması ancak daha sonraki bir dönemde kız evladından erkek evladın doğması durumunda bu kesintinin son bulması münkati'ul vasat vakfın, vâkıfın vakfın menfaatini nesline tahsis etmesi ve daha sonra neslinin tamamen kesilmesi durumu münkati'ul âhir vakfın örneğidir.¹³¹ Osmanlı uygulamasında esas alınan görüşe göre bu tür vakıflar hükümsüz kabul edilmez, vâkıfın tayin ettiği mevkufun aleyhin varlığı halinde vakfın menfaati bu cihete, ortadan kalktığı dönemlerde ise fakirlere tahsis olunur.¹³² Bu kural gereğince mevkufun aleyhin yokluğu döneminde vakfın menfaati fakirlere tahsis olunur ancak daha sonraki bir zamanda mevkufun aleyh mevcudiyet kazanırsa vakfın menfaati vâkıfın tayin ettiği bu cihete tahsis olunur.¹³³

---

¹²⁸ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 56-57; Çilingir, *Vakıfta Amaç Hanefî Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma*, 59-67.

¹²⁹ Çilingir, *Vakıfta Amaç Hanefî Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma*, 67-69.

¹³⁰ Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 249-50.

¹³¹ Akgündüz, 249-50.

¹³² Akgündüz, 252.

¹³³ Bu konuda detaylı bilgi ve başka örnekler için bkz. Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 212-31.

Vakfın amacına dair öngörülen bir diğer hukuki sınırlama ise vakıf hukuki işleminin kurbet¹³⁴ kastıyla yapılması gereğidir. Kurbet bir işin Allah'a yaklaşma, ibadet maksadıyla yapılmasını ifade etmektedir.¹³⁵ Kurbet kasti vakfın amacının sübjektif unsuru olup vâkıfın iç iradesiyle ilgilidir.¹³⁶ Bu iç iradeyi görünür kılacak şey ise mevkufun aleyh yani vakfın menfaatinin tahsis edildiği cihet olup bu durum vakfın amacının objektif boyutunu teşkil etmektedir.¹³⁷ Kurbet şartının gerçekleşip gerçekleşmediği bu objektif unsura bakılarak tespit edilmektedir.¹³⁸ Buna göre mevkufun aleyh olarak tayin edilen cihetin hem vâkıfın inancına hem de İslam dininin hükümlerine göre¹³⁹ yararlı bir iş olduğunun anlaşılması halinde kurbet şartının gerçekleştiği kanaatine varılıp, vâkıfın içsel olarak gerçekten Allah'a yaklaşmayı maksat edinip edinmediği araştırılmaz.¹⁴⁰

Kurbet şartının gerçekleşip gerçekleşmediği her durumda kolaylıkla anlaşılabilir değildir. Zenginlerin vakfın menfaatinin tahsis edildiği cihet olarak belirlenmesi durumunda kurbet şartının gerçekleşip gerçekleşmediği sorunu bu hallerden biridir.¹⁴¹ Bu kapsamda örneğin zürri vakıflarda vâkıfın mevkufun aleyh olarak belirlediği evladı ve neslinin zengin olup ihtiyaç sahibi olmaması durumunda da kurbet şartının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorunu gündeme gelmektedir. Hanefî hukukçular mevkufun aleyhinin sadece zengin, ihtiyaç sahibi olmayan bir grup içinden belirlenmesini geçerli görmemişlerdir.¹⁴² Ancak mevkufun aleyh olarak belirlenen zenginlerin sınırlı sayıda olmaları ve bunların kesintiye uğraması halinde vakfın menfaatinin süreklilik arz eden başka bir hayır cihetine tahsis edileceğinin şart

¹³⁴ Bkz. Ahmet Özel, "Kurbet" (TDV İslâm Ansiklopedisi), erişim 11 Ekim 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kurbet>.

¹³⁵ Ebû Bekr Ahmed b. (Amr) b. Müheyr Hassâf Şeybânî Hassaf, *Ahkâmü'l-vakf ve's-sadakât*, thk. Subhi Ukle el-Beddah (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2017), 157; Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 63.

¹³⁶ Bkz. 120-122 Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*.

¹³⁷ Bkz. Hatemi, 120-22.

¹³⁸ Hatemi, 120-21.

¹³⁹ Mevkufun aleyhinin tayininde hem vâkıfın inancına hem de İslam hükümlerine göre kurbet şartının varlığı aranmaktadır bkz. İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenvirî'l-ebzar*, 4:341.

¹⁴⁰ Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*, 122; Bkz. Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâfî Ahkâm-il Evkaf*, 25 (74. mesele).

¹⁴¹ Hanefî hukukçular vakfa dair hükümleri oluştururken sadaka ve zekat gibi benzer hukuki kurumlardan hareket ettikleri için tayin edilen mevkufu aleyhinin ihtiyaç sahibi olması üzerinde durmuşlardır. Bu sebeple zenginlerin mevkufun aleyh olarak belirlendiği bir vakıfta kurbet şartının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorunu gündeme gelmektedir bkz. Çilingir, *Vakıfta Amaç Hanefî Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma*, 74-76.

¹⁴² Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 104-5.

koşulması halinde kurbet şartının gerçekleşeceğini ifade etmişlerdir.¹⁴³ Buna göre zürri vakıflarda mevkufun aleyh olarak tayin edilen vâkıfın nesli ve/veya hısımları belirli ve sınırlı nitelikte oldukları için bunların kesintiye uğraması halinde vakfın menfaatinin sürekli nitelikteki başka bir hayır cihetine tahsis edileceğinin şart koşulması ile zürri vakıf hukuka uygun olacaktır.¹⁴⁴

Vâkıfın vakfın menfaatini önce kendine tahsis edip daha sonra nesline tahsis etmesi suretiyle bir zürri vakıf kurmasının geçerli olup olmayacağı meselesi İslam hukukçuları arasında tartışılmıştır. Bu meseleye kaynaklık eden şey ise vâkıfın mevkufun aleyh olarak kendi şahsını belirlemesinin kurbet şartına aykırılık teşkil edip etmeyeceği sorunudur. Tartışmalı olmakla birlikte Hanefi hukukunda esas alınan görüşe göre vâkıfın mevkufun aleyh olarak kendi şahsını belirlemesi kurbet şartına aykırı olmadığından geçerli kabul edilmekte, bu çerçevede vâkıfın vakfın menfaatini kendinden sonra nesline tahsisi şeklinde gerçekleştirdiği bir zürri vakfı kurma işleminin de geçerli olduğu değerlendirilmektedir.¹⁴⁵

Vakfın amacı kapsamında aranan başka bir şart ise mevkufun aleyhin temellük yani malik olabilme ehliyetine sahip olması gereğidir. Bu bağlamda zürri vakıflar kapsamında vâkıfın vakfın gelirini anne karnında cenin hükmünde olan evladına tahsis etmesinin mümkün olup olmadığı sorunu gündeme gelmektedir. Hanefi hukukçulara göre vâkıfın bu şekilde bir vakıf kurma işlemi yapması geçerlidir.¹⁴⁶ Ceninin ölü doğması durumunda vakfın geliri sonraki cihetlere, cenin dışında başka cihet tayin edilmemişse fakirlere tahsis olunur. Buna göre zürri vakıflar kapsamında cenin sağ doğmak şartıyla vakıftan hak sahibi olabilecektir.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Abdullah b. Mahmûd Mevsîlî, *el-İhtiyâr li ta'lîli'l--muhtâr*, ed. Mahmud ve Mahmud Ebu Dakika, c. 3 (Kahire: Matbaatul-Halebî, 1937), 46; Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 105.

¹⁴⁴ Hassaf, *Ahkâmü'l-vakf ve's-sadakât*, 171.

¹⁴⁵ Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 255-56.

¹⁴⁶ Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 195-97.

¹⁴⁷ Kaya, 195-97.

2.5. Eski Vakıfların Vakfiye Hükümlerinin Uygulanması Kapsamında İslam/Osmanlı Vakıf Hukuku Doktrininin Önemi¹⁴⁸

Eski vakıflar İslam/Osmanlı hukuk düzeninde kurulmuş olup bu vakıfların vakfiye şartları ilgili hukukun kurallarına göre bağlayıcılık kazanarak yürürlüğe girmiştir. Vakfın kuruluşundan sonraki dönemde vakıfla ilgili gündeme gelen hukuki meselelerde vakfiye şartları esas alındığı için vakfiye şartlarının uygulanması, vakfın vakfedenin iradesine uygun tarzda devamı için elzem olmaktadır. Ki bu husus vakıf hukukunda geçerli olan vakfedenin iradesine bağlılık ilkesinin bir gereğidir.¹⁴⁹ Eski vakıfların vakfiye şartları kuruldukları an yürürlükte olan hukuka göre oluşturulduğu için eski vakıfların vakfiye şartlarının anlaşılması, bu vakıfların kurulduğu an yürürlükte olan İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrininin dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır.¹⁵⁰ Nitekim örneğin günümüzden üç yüz yıl önce yazılmış bir vakfiyenin uygulanması noktasında şu anın hükümleriyle düşünmek bu vakıfların devamını imkânsız kılacaktır. Bu sebeple de Türk Kanunu Medenisi'nin kabulüyle hukuki rejim değişikliğine gidilmiş olsa dahi eski vakıflar bu kanuna tabi kılınmamış, bunların niteliğine uygun hükümlerin vazı için 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu düzenlemesi yoluna gidilmiştir.

Gerçekten de eski vakıfların devamına imkân sağlayan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu, eski vakıfların yönetim ve temsilinde mümkün mertebe vakfiye doğrultusunda hareket edilmesi gerekliliğini benimsemiştir. Bu durum, eski vakıflarda amaç değişikliğine ilişkin getirilen düzenlemeler ile de ortaya çıkmaktadır.¹⁵¹

Türk hukukunda eski vakıfların tabi olduğu 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na bakıldığında bu vakıflara dair tevliyet, evladiyet, süknâ ve sair intifa hakları gibi meselelerin vakfiyelerde belirtilmiş esaslar ışığında çözüme kavuşturulacağı esası benimsenmiştir. Bu kapsamda 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun intifa hakkı başlıklı 75. maddesindeki “*mazbut ve mülhak vakıfların vakfiyelerindeki şartlar*

---

¹⁴⁸ Bu başlık kapsamında eski vakıflar bağlamında İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrininin önemine genel olarak değinilecek olup galleden yararlanmaya ilişkin vakfiye şartlarının uygulanması özelinde yapılacak inceleme, bu çalışmanın üçüncü bölümündeki 3.3. numaralı başlık olan “*Eski Vakıfların Vakfiye Hükümlerinin Uygulanması*” kısmında ele alınacaktır.

¹⁴⁹ Ali Himmet Berki, *Vakıflar*, 2. bs (İstanbul: Aydınlik Basımevi, 1946), 83.

¹⁵⁰ İkişler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 102.

¹⁵¹ Bu konu detaylı olarak çalışmamızın ikinci bölümünde ele alınacaktır.

doğrultusunda, ilgililerin hakları saklıdır” hükmüyle intifa hakları kapsamında vakfiyelerdeki şartların uygulanması esası ortaya konmuştur. Bu noktada da eski vakıfların intifa haklarına ilişkin meselelerde vakfiyenin anlamlandırılması ve uygulanabilmesi için yürürlükteki mevzuatın yanında İslam/Osmanlı vakıf doktrini dikkate alınmalıdır.¹⁵² Çünkü eski vakıflara ilişkin bu tür meseleler vakfiyedeki esasların yorumu ile çözülebilir nitelikte olup, vakfiyenin yorumu ise ancak bu vakfiyelerin çıktığı hukuk kaynağı olan İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrini ışığında mümkün olmaktadır. Bu kapsamda Yargıtay’ın eski vakıflara dair vermiş olduğu kararlarda bu hususu göz önünde bulundurduğu görülmektedir. Yargıtay bu kararlarında gerekçe olarak İslam/Osmanlı vakıf hukukundaki kurallara atıf yapmaktadır.¹⁵³ Bu kapsamda örneğin Yargıtay bir kararında vakfiye şartlarını değerlendirilirken vakfiyede geçen “*evlad ve evlad-ı evladımın beynlerinde alesseviyye taksim oluna*” ibaresini İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrini çerçevesinde tespit edilen manaya göre anlamlandırmıştır.¹⁵⁴

Eski vakıf hukukunda vakfiyelere yollama yapan yasal hükümler neticesinde eski vakıfların vakfiyelerinin uygulanmasına ilişkin İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrininin uygulanacağı ortaya çıkmaktadır.¹⁵⁵ Bu kapsamda doktrinde eski vakıflara dair uyuşmazlıklarda yürürlükteki yasal düzenlemelerle bir çözüme ulaşılamadığı ve İslam/Osmanlı vakıf doktrininin yürürlükteki düzenlemelere aykırı olmadığı takdirde bunlara bakılması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁵⁶

¹⁵² Berki, *Vakıflar: Medeni Kanunda Tesis ve Vakıflar Kanunu Hükümleri*, 142; Ballar, *Eski Vakıfların Günümüze Ulaşan Sorunları ve Çözümleri Semineri*, 105-7.

¹⁵³ Bkz. Yargıtay 8. HD., 2021/2331 E., 2022/3998 K., 26.04.2022 T. (www.lexpera.com.tr).

¹⁵⁴ “Yukarıda eski vakıflarla ilgili yapılan genel açıklamalar doğrultusunda somut olay değerlendirildiğinde, 9 Muharrem 1228 H /11 Ocak 1813 M tarihli vakfiye incelendiğinde; “...mesarifi mezkûreler ihraç olunduktan sonra fazla-i vakıf mevcut bulunan evlad-ı zükur ve inas beyinlerinde taksim oluna...” şeklinde galle fazlası sadece mevcut yani vakfın “evlâd-ı sulbiyye”lerine şart kılınmış iken parantez içerisinde; “bu şart 9 Rebülahir 1235 tarihli hamîş/dipnot ile değiştirilmiş olup örneği aşağıdadır” şeklinde not ilave edildiği, ilave not incelendiğinde ise; “...şart-ı mezkurdan rücu edüb zuhur eden fazla sekiz hisse itibar olunup dört hissesi mutlaka evlad ve evlad-ı evladımın beynlerinde alesseviyye taksim oluna...” biçiminde ifade edildiği, bu ifade ile galle fazlasının “evlâd-ı sulbiyye” yanında vakfın ahfâdına da şâmil olacak şekilde ilave yapıldığı, bir başka ifade ile evlat kelimesi iki defa zikredilmiş olduğundan vakfın soyu kesilinceye kadar bütün çocukları ve altsoyunu kapsadığı, vakfın galle fazlasının yarısı batın şartı, kız-erkek evlat ayrımı olmaksızın bütün evlatlar arasında eşit olarak dağıtılması şart kılınmıştır. Buna göre, davacıların davasının kabulüne karar verilmesi gerekirken vakfiyede yer alan “evladı ve evlad-ı evladım” tabiri hatalı yorumlanarak davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Bkz. Yargıtay 8. HD., 2021/2331 E., 2022/3998 K., 26.04.2022 T. (www.lexpera.com.tr).

¹⁵⁵ Ballar, *Eski Vakıfların Günümüze Ulaşan Sorunları ve Çözümleri Semineri*, 108.

¹⁵⁶ Ballar, 105-8; Ali Akyıldız, “Vakfın Kuruluşunda Amaç ve Malvarlığı Denetimi ile Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi Problemi”, *Vakıflar Dergisi*, sy 26 (1997): 419.

2.6. Zürri Vakıfların Muhafazası ve Aile Vakfına D n st r lmesine İlişkin Değerlendirmeler

2.6.1. Zürri Vakfın  nemi

İnsanlarda var olan yardımlaşma duygusunun hukuki bir zemin kazanmış hali olan vakıf kurumu, devletin sosyal devlet anlayışı kapsamında yerine getirmekle yükümlü olduğu faaliyetleri destekleyici bir işlev görüp bu kapsamda toplumdaki sosyal dengeyi sağlamaya hizmet etmektedir.¹⁵⁷ Buna göre vakfedenin toplumun ihtiyaç içinde olduğu alanlardaki eksikliği gidermek için faaliyet göstermesi kadar neslinin ve/veya hısımlarının ihtiyaçlarını görüp bu noktada  nlem alması da önem arz etmektedir. Bu düşünceden hareketle tarihi süreç içinde vakfedenler yakınlarının ihtiyaçlarını zürri vakıf kurma yoluyla gidermeye çalışmışlardır. Böylece kişinin yakınlarına karşı olan yardım ve gözetim yükümlüğünün bağışlama yoluyla değil de vakıf kurma yoluyla yapılması hem bu yardım ve gözetimin sürekliliğini sağlamış olmakta hem de bu konuda hak sahibi olanların hakkını vakıf kurumunun sahip olduğu hukuki korumalarla garanti altına almış olmaktadır.¹⁵⁸ Bu noktada toplumdaki ailevi bütünleşme ve dayanışma vakıf yoluyla sağlanmış olmaktadır. Ancak zürri vakıflar sadece bu açıdan değil nesle ve/veya hısımlara tahsis edilen vakfın gelirinden arta kalan kısmının toplumsal bir amaca tahsis edilmesi sebebiyle toplumsal dayanışma bakımından da önem arz etmektedir. Bu kapsamda zürri vakıfların hukuken geliştirilmesi ve tekrardan kabul görmesi tavsiye edilmektedir.¹⁵⁹

2.6.2. Osmanlı Döneminden Kalma Zürri Vakıfların İbkasına Getirilen Eleştiri

Doktrinde bir görüş Osmanlı döneminden kalma zürri vakıflardan hâlihazırda mülhak vakıf niteliğinde olanların mülhak vakıf niteliklerine son verilerek TMK'nın öngördüğü aile vakfı statüsüne d n st r lmesini, vakfiyesinde evlada vakıf gelirinden yararlanma şartı koşan mazbut vakıfların ise bedel karşılığında ya mazbut vakıflar tüzel kişiliği ya da ilgili oldukları kamu tüzel kişiliği adına tasfiye edilmeleri

---

¹⁵⁷ Bkz. Ziya Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, 1. bs (İstanbul: Bilge Yayınları, 2003), 60-64, 75-100; İbrahim Ateş, der., *Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Vakıflar* (Ankara: Yoksullara Yardım ve Eğitim Vakfı yayınları, 1994), 28.

¹⁵⁸ Ballar, *Eski Vakıfların Günümüze Ulaşan Sorunları ve  z mleri Semineri*, 95-96.

¹⁵⁹ Burhan Ersoy ve Mehmet Narince, yay. haz., *Vakıf Medeniyeti Sempozyumu Kitabı* (Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2003), 100; Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, 134-35.

gerektiğini savunmaktadır.¹⁶⁰ TMK'nın aile vakıflarına ilişkin olarak öngördüğü sınırlamalara uyma ve vakıf hukukundaki eski vakıf - yeni vakıf ikiliğinin bertaraf edilmesi gereği, zürri vakıfların miras hükümlerini ihlal ettiği,¹⁶¹ bu vakıflardaki kız ve erkek evlat arasındaki gelir paylaşımı esaslarının Anayasa'ya aykırı olabileceği¹⁶² ve zamanla bu tür vakıflara dair meydana gelebilecek hukuki sorunların çözüm güçlüğü gibi hususlar da bu görüşe dayanak olarak ifade edilmektedir.¹⁶³

Bu görüşün savunulması hukuken bazı güçlükleri doğurmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki kanunların geriye yürümezliği kuralı gereğince kanunlar ancak yürürlüklerinden sonra meydana gelen olaylara uygulanabilir niteliktedir. Kanunun yürürlüğünden önceki olaylar ise ilgili zamandaki hükümlere tabi olmaktadır. Bu husus eski vakıfların hukuki rejimini düzenlemek için çıkarılmış mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 42. maddesinde "*bu Kanunun hükümleri yürümeğe başlamazdan evvel vukua gelen hadiselerin hukuki hükümleri o hadiselerin vaki olduğu zamanda mer'îi esaslara tabi kalır. Bu kanunun hükümleri yürümeğe başladıktan sonraki hadiseler de bu kanun ve sarahat olmayan ahvalde mer'îi kanunların hükümleri tatbik olunur*" denilmek suretiyle ifade edilmiştir. Bu kapsamda günümüzdeki zürri vakıflara TMK m. 372/f.2'nin öngördüğü "*bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır. Böyle bir özgülenme, vakıf kurma yoluyla da yapılamaz*" hükmünün uygulanması hukuken mümkün olmayacaktır. Kaldı ki mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlüğüyle birlikte Medeni Kanun hükümlerine tabi olmayacağı kararlaştırılan eski vakıfları Medeni Kanuna tabi kılmak hukuken mümkün değildir. Anayasa ile güvence altına alınan hukuki güvenlik ve belirlilik ilkesi de bu sonucu gerektirmektedir. Nitekim vakfeden zürri vakfa ilişkin hukukun öngördüğü sonuca güvenerek vakıf kurma işlemini gerçekleştirmiştir.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Mehmet Narince, ed., *Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı* (Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2004), 253-54; Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 1:436-38.

¹⁶¹ Bu iddianın cevabı ve detaylı değerlendirmesi hakkında bkz. Kaya, "İslâm Aile Vakıflarının Mahiyeti ve Fıkhi Zemini: Meşruyet Sorgulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım".

¹⁶² Anayasaya aykırılık iddiası çalışmamızın üçüncü bölümündeki 3.3. numaralı başlık olan "*Eski Vakıfların Vakfiye Hükümlerinin Uygulanması*" başlığı altında detaylı incelenecektir.

¹⁶³ Narince, *Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı*, 249, 253-54; Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 1:436-38.

¹⁶⁴ Bkz. Mehpare Çaptuğ, "Hukuki Güvenlik İlkesinin Kavramsal Gelişimi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, sy 17 (2021): 133-60.

Bunun dışında söz konusu görüşün kabulüyle vakıf hukukunda esaslı bir ilke olan vakfedenin vakfiyede öngördüğü şartların olabildiğince muhafazası esası terkedilmiş olacaktır.¹⁶⁵ Söz konusu görüş kapsamında eski vakıfları vakfiyelerinin öngörmediği bir şekilde tasfiye edip bu vakıflara ilişkin farklı bir yapılanmaya gidilmesi vakfiyedeki esaslı noktaların terki olacaktır. Eski vakıfların vakfiye hükümlerinin uygulanması kapsamında İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrininin önemi başlığı kapsamında belirttiklerimiz doğrultusunda, hâlihazırda günümüzdeki eski vakıfların hukuki sorunlarına çözüm bulamamak gibi bir durum söz konusu değildir. Çünkü eski vakıflara dair hukuki sorunların çözümünde vakfiyeler yol gösterici olmakta ve bu vakfiyelerin yorumu da daha önce belirttiğimiz gibi İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrini ile yapılabilmektedir.¹⁶⁶ Ayrıca zürri vakfın önemi başlığı kapsamında belirttiklerimize göre de zürri vakıfların ilgası değil aksine korunması ve hukuken geliştirilmesi gerekmektedir.

2.6.3. İntifa Hakları Hayır Şartlarından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi

5737 sayılı Vakıflar Kanunu geçici madde 6 ile mülhak vakıfların aile vakfına dönüştürülmesi düzenlemesi getirilmiştir. Bu hükme konu olan vakıflar, vakfiyelerinde hayır şartından fazla olacak şekilde intifa hakkı şart koşulan mülhak vakıflardır. Bu nitelikteki bir mülhak vakıf yarı zürri - yarı hayri vakıf niteliği arz etmektedir.¹⁶⁷ Zira söz konusu vakfın gelirinin bir kısmı (hükme konu olacak şekilde yarısından fazlası) vakfedenin nesline ve/veya hısımlarına, geri kalan kısmı hayri amaçlara şart kılınmıştır.¹⁶⁸ Bu nitelikteki bir mülhak vakfın aile vakfına dönüştürülmesi, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu geçici m. 6'ya göre vakıf yöneticisi ya da vakfın geliri kendisine tahsis olunan vakfedenin nesli ve/veya hısımlarının talebi ve bu yönde alınan vakıflar meclisi kararı ile asliye hukuk mahkemesince yapılacaktır.¹⁶⁹ Aile vakfına dönüşen mülhak vakıf, mülhak vakıf tüzel kişiliğini kaybedip TMK

¹⁶⁵ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 124; Bkz. Ali Himmet Berki, "Vakıflarda Şartlara Riayet Meselesi", *Vakıflar Dergisi*, sy 7 (1968): 13-16.

¹⁶⁶ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 102.

¹⁶⁷ Bkz. Yediyıldız, *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi*, 16-17; Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 45; Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 49,51.

¹⁶⁸ Çınar, "Galle", 849.

¹⁶⁹ Çınar, 849.

hükümlerine tabi yeni vakıf niteliğinde olacaktır.¹⁷⁰ Bu kapsamda söz konusu vakıf TMK'nın aile vakfıyla ilgili hükümlerine tabi olacaktır. Aile vakıfları münhasıran aile fertlerinin yararlanmasına tahsis olunduğu için söz konusu kural, bu vakıflar açısından da uygulama bulacaktır.¹⁷¹

5737 sayılı Vakıflar Kanunu geçici m. 6 birtakım hukuki güçlükleri beraberinde getirmiştir. Dönüştürülen yarı zürri vakıf niteliğindeki mülhak vakfın vakfiyesinde hayri amaçlara tahsis edilen gelirin de aile vakfı kapsamında vakfedenin neslinden ve/veya hısımlarından belirli kişilere tahsis olunması bu sorunlardan biridir. Zira bu durumda vakfedenin vakfiyede öngördüğü şartların dışına çıkmış, iradesi terk edilmiş olacaktır.¹⁷² Bu durum hukuken isabetli değildir.¹⁷³

Bir diğer sorun aile vakfına dönüşmüş bir mülhak vakfın aile vakfı olarak sona ermesi halinde vakıf malvarlığının nasıl özgüleneceği konusunda çıkmaktadır.¹⁷⁴ Aile vakfına dönüşmüş bir mülhak vakıf artık Medeni Kanun kapsamındaki bir aile vakfı - yeni vakıf niteliğinde olacağı için vakfın sona ermesine bağlı hükümler de bu doğrultuda tespit edilecektir. 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 22'ye göre sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar, vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Vakıflar Genel Müdürlüğünün ve devredilecek vakfın görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa devredilir. Buna göre vakıf senedinde bu konuda özel bir hüküm bulunan vakıflara ilişkin tasfiye buna göre yapılacaktır.¹⁷⁵ Ancak vakıf senedinde bu doğrultuda hüküm bulunmayan bir aile vakfına ilişkin Vakıflar Yönetmeliği'nin 22. maddesinin uygulanmasının doğru olmayacağı ifade edilmiştir.¹⁷⁶ Buna göre böyle bir vakıfta tasfiyeden arta kalan vakıf malvarlığı, benzer amaçlı bir vakfa devredilmemelidir. Aile vakıflarının kuruluş amacının diğer yeni vakıflara göre farklı olması bu sonucu doğurmaktadır. Doktrinde bunun yerine sona eren bir aile

---

¹⁷⁰ Çınar, 850.

¹⁷¹ Çınar, 849-50.

¹⁷² Çınar, 850.

¹⁷³ Bu durumun neden hukuken isabetli olmadığı hakkında bilgi almak için çalışmamızın üçüncü bölümündeki 3.3. numaralı başlık olan “Eski Vakıfların Vakfiye Hükümlerinin Uygulanması” başlığı altındaki detaylı incelemeye bakabilirsiniz.

¹⁷⁴ Çınar, “Galle”, 851.

¹⁷⁵ Çınar, 851.

¹⁷⁶ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, 3:401; Çınar, “Mazbut Ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının Ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği Ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi”, 851.

vakfında malvarlığı vakfedene ya da en yakın yasal mirasçılara geçmesi, bunların hayatta olmadığı durumda ise miras hukuku kurallarına göre paylaşılması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁷⁷

5737 sayılı Vakıflar Kanunu geçici m. 6 ile aile vakfına dönüştürülmüş ve vakfiyesinde tasfiyeye dair hüküm bulunmayan bir mülhak vakfın aile vakfı olduktan sonra sona ermesi halinin diğer aile vakıflarının sona ermesinden farklı olduğu ifade edilmiştir.¹⁷⁸ Bu kapsamda söz konusu bu vakıflar yöneticiler ve hak sahiplerinin talebiyle aile vakfına dönüştürüldüğü için bu konuda da takdir hakkına sahip olabilecekleri, aile vakfına dönüştürülmede olduğu gibi bu durumda da bu yönde vakıflar meclisi ve mahkeme kararının gerekeceği, bu yönde olumlu bir kararın verilmemesi halinde de VGM'nin görüşü alınarak söz konusu vakfın vakfiyesinde öngörülen hayır şartına benzer nitelikte başka bir vakfa özgülenebileceği görüşü ifade edilmiştir.¹⁷⁹ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu geçici m. 6 ile gelen yukarıda açıkladığımız söz konusu problemler sebebiyle ilgili hükmün isabetli olmadığı, aile vakıflarının sona erme sebepleri, tasfiyesi, vakıf malvarlığının özgülenmesi konularında özel bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu ileri sürülmüştür.¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, 3:401; Çınar, “Mazbut Ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının Ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği Ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi”, 851.

¹⁷⁸ Bkz. Çınar, “Galle”, 851.

¹⁷⁹ Bkz. Çınar, 851.

¹⁸⁰ Çınar, 850-51; Mülhak vakıfların aile vakfına dönüştürülmesi hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 367-80.

BÖLÜM III

GALLE KAVRAMI, GALLEDEN YARARLANMA KOŞULLARI VE VAKFİYENİN YORUMU

3.1. Galle¹⁸¹ Kavramına İlişkin Temel Hususlar

3.1.1. Tanımı

3.1.1.1. Genel Olarak

Galle terim anlamı olarak gelir, ürün ve mahsul gibi anlamlara gelmektedir.¹⁸² Vakıf hukuku bağlamında galle, vakıf malvarlığının doğal ve hukuki ürünlerini ifade etmektedir. Bu ifade üzerine *galle-i vakıf* ve *rey-i vakıf* tabirleri kullanılmıştır.¹⁸³ Vakfın gallesi vakıf intifa hakları kapsamında değerlendirilmektedir. Nitekim 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3 intifa hakkını “*mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları*¹⁸⁴ ve hakları” olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda vakıf intifa hakkı ilgililere şart kılınmış galle ve sükna

---

¹⁸¹ İlgili mevzuatlarda galleye dair genel olarak “galle fazlası” ifadesi kullanılmaktadır. Bununla birlikte galle ve galle fazlası ifadeleri ilgili mevzuatlar ve uygulamada birbiri yerine kullanılabilir. Örneğin 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği’nin genelinde galleye ilişkin olarak galle fazlası kavramı kullanılmış olsa da m. 53/f. 4’te galle kavramı kullanılmıştır. Uygulamada da galleye ilişkin olarak galle fazlası ya da galle kavramı kullanılmaktadır. Ancak galle fazlası ve galle kavramları aynı anlamı ifade etmemektedir. Galle kavramının ifade ettiği anlam yukarıda açıkladığımız gibidir. Galle fazlası ise vakıf gallesinden ilgili kesintiler yapıldıktan sonraki bakiye miktarı ifade etmektedir. Bu bakımdan ilgililerin galleden yararlanabilmesi için galle fazlasının mevcut olması bir şart olarak gündeme gelmektedir. Vakıflar Kanunu m. 3’te intifa hakkı tanımlanırken ilgililerin galleden yararlanma hakkını ifade etmek için galle fazlası kavramı kullanılması bu bakımdan isabetli olmamıştır. Bu sebeplerle de çalışmamızda galleye dair galle kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Galle fazlasına ilişkin açıklamalar, galle fazlasının galleden yararlanabilmek için bir şart niteliğinde olduğu ve galle fazlası ile galle kavramı arasındaki ilişki bu bölümün 3.2.3.2. başlığında ifade edileceği için burada bu açıklamayla yetinilmiştir.

¹⁸² Mustafa vd., *Mu‘cemü’l-vasît*, 2:660; Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Alfabetik İslam Hukuku ve Fıkıh İstilahları Kamusu*, yay. haz. Ayhan Yalçın, c. 2 (İstanbul: Eser Neşriyat, 1996), 12; Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 4. bs (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013), 152.

¹⁸³ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 13 (5. mesele); Yazır, *Alfabetik İslam Hukuku ve Fıkıh İstilahları Kamusu*, 2:12; Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 152; Ömer Nasuhi Bilmen, *Fıkıh İlmi & İslam Hukuku Terimleri Sözlüğü*, ed. Abdullah Kahraman, 1. bs (İstanbul: Nizamiye Akademi, 2016), 77; M. Serhat Yener ve Kazım Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 1. bs (Ankara: Statü Yayıncılık, 2013), 104.

¹⁸⁴ Bkz. 170 numaralı dipnot.

haklarıyla vazife karşılığı olmaksızın¹⁸⁵ şart kılınmış ücret, maaş, tahsisat gibi hakları ifade eden bir çerçeve kavram olarak açıklanmıştır.¹⁸⁶ Bu kapsamda Yargıtay, vakıf intifa hakkını bir haklar bütünü olarak ifade etmiştir.¹⁸⁷

2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu m. 39'da ilgililerin intifa hakkının saklı olduğu ifade edilmiştir. Vakıflarda İntifa Haklarının Ne Suretle Tesbit ve İta Edileceği Hakkında mülga 17/7/1936 Tarihli Vakıflar Nizamnamesine Ek Nizamname¹⁸⁸ intifa hakkının ödenmesine ilişkin esasları ele almıştır. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 7/f.3 "*ilgililerin vakfiye şartlarına göre intifa hakları saklıdır*" düzenlemesini getirerek zürri vakıflarda galle üzerindeki hak sahipliğini koruma altına almıştır. Aynı kanunun 75. maddesi "*mazbut ve mülhak vakıfların vakfiyelerindeki şartlar doğrultusunda, ilgililerin hakları saklıdır. Bu hakların kullanılmasına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir*" hükmünü düzenlemiştir. Bu hüküm doğrultusunda intifa hakkına ilişkin esaslar 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği'nin mazbut ve mülhak vakıflarda galle fazlası başlıklı yedinci bölümünde, 53-57. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Böylece 743 sayılı eMK'dan sonraki hukuk düzenince zürri vakıflarda yararlananların galle üzerindeki haklarının devamı sağlanmıştır.¹⁸⁹

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3'te ifade edilen "intifa hakkı" her ne kadar intifa hakkı olarak tabir edilmiş olsa da bundan maksat sınırlı aynı hak niteliğindeki intifa hakkı değildir.¹⁹⁰ Buna göre bu hak sınırlı aynı hak niteliğindeki intifa hakkının aksine aynı nitelikte değildir. Bu kapsamda ilgililere şart kılınmış vakıf intifa hakları, sahibine hak konusu üzerinde mutlak hâkimiyet ve herkese karşı ileri sürebilme yetkisi vermez.¹⁹¹ İlgililer doğrudan doğruya vakıf malları ya da gelirini kullanamaz.¹⁹² İlgililer ancak vakfiyenin öngördüğü koşullarda ve kanun gereği yerine getirmeleri gereken başvuru neticesinde gerekli şartların varlığıyla vakıf intifa haklarından

---

¹⁸⁵ Vakıf intifa hakkının kapsamına vazife karşılığı olmaksızın sağlanan her türlü yararlanma biçiminin girdiği hakkında bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 254.

¹⁸⁶ Başpınar, 247-49; Vakıf intifa hakkının sui generis bir yararlanma hakkı ve haklar bütünü olduğu hakkındaki değerlendirme için bkz. Başpınar, 247-49.

¹⁸⁷ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 249.

¹⁸⁸ 06.01.1938 tarih 3801 sayılı RG.

¹⁸⁹ Çınar, "Galle", 831.

¹⁹⁰ Çınar, 831. Ayrıca bkz. Yargıtay, 18. HD., E. 1996/9171, K. 1996/9183, T. 22.10.1996 (<https://www.hukukturk.com/>).

¹⁹¹ Oğuzman, Seliçi, ve Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 18.

¹⁹² Çınar, "Galle", 831-32.

faydalanabilirler.¹⁹³ Doktrinde bir görüş vakıf intifa hakkını, ilgililere şart kılınmış galle ve sükna haklarıyla vazife karşılığı olmaksızın şart kılınmış ücret, maaş, tahsisat gibi haklar üzerinde alacak hakkı kazandıran sui generis nitelikte bir yararlanma hakkı olarak nitelemiştir.¹⁹⁴

3.1.1.2. Vakıf Malvarlığından Yararlanma Şekli Olarak Galle

Vakıf hukukunda galle kavramı, vakfın malvarlığı unsuru ve bu malvarlığından yararlanma şekliyle irtibatlıdır.¹⁹⁵ Vakfa tahsis edilecek malvarlığı değeri vakfın kuruluşu için zorunlu ve temel bir unsurdur. Malvarlığı değerinin vakfa tahsisinden sonra bu malvarlığı değerinin ne tarzda ve hangi tür yararlanma şeklinde kullanılacağı sorusu gündeme gelmektedir. Genellikle vakfeden vakfiye şartlarıyla bu hususa açıklık getirmektedir.¹⁹⁶ Vakfeden bu doğrultuda vakıf malvarlığı değerinin süknasını, gallesini¹⁹⁷ ya da bunlar dışında vazife karşılığı olmaksızın ücret/maaş/vazife¹⁹⁸ gibi

¹⁹³ Çınar, 835-44; Öğretide mazbut ve mülhak vakıflarda yararlananların vakfın galesi üzerindeki hakkının vakıf hukukuna özgü bir yararlanma hakkı olduğu ve bu hakkın mülkiyet hakkı ya da miras hakkı niteliğinde olmadığı ifade edilmiştir bkz. Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 21.

¹⁹⁴ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 247-49 Bu kısımda sadece 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3'te ifade edilen intifa hakkının hukuki niteliği üzerinde durulmuştur. Galleye ilişkin hukuki nitelik incelemesi çalışmamızın üçüncü bölümünde hak sahipliği davasının hukuki niteliği incelemesiyle beraber yapılacağı için burada bu konudan bahsedilmemiştir.

¹⁹⁵ Akyıldız, "Vakfın Kuruluşunda Amaç ve Malvarlığı Denetimi ile Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi Problemi", 418.

¹⁹⁶ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 247-48; Abdulkadir Şener, "Eski Hukukumuzda Göre Evladiye Vakıflarda Gelirin Taksimi", *Vakıf Haftası Dergisi*, sy 12 (1995): 42.

¹⁹⁷ Kaya, "İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları", 237.

¹⁹⁸ İlgililere vazife karşılığı olmaksızın bırakılan ücret/maaş/vazife gibi adlarla ifade edilen tahsisatlar galle niteliğinde değildir. Nitekim bunlar gallenin aksine günlük-aylık gibi periyotlarla ödenmesi kararlaştırılan maktu bir değer niteliğindedir. Örneğin bkz. Yargıtay 18. HD., E. 2011/4486, K. 2011/9098, T. 22.09.2011 "Dosya içindeki bilgi ve belgelerin incelenmesinden; dava konusu edilen ... Sadrazam Köprülü ... Paşa Vakfi'na ait Evaili Zilhicce 1071 tarihli Vakfiyede galle fazlası evlada bırakılmamış ise de, vakfeden, eşi ... 'ye günlük ikiyüzelli, kızları ..., ... ve ... 'ya günlük yüzellişer akçe vazife karşılığı olmadan ücret ödenmesini, kızlarının ölümü halinde bu paranın kız erkek ayrımı yapılmadan eşit olarak evladına verilmesini öngörmüştür." Yargıtay 18. HD., E. 2012/12713, K. 2013/1780, T. 14.02.2013 "Dava konusu vakfın 972 (H.) tarihli esas ve zeyl vakfiyelerinde, galle fazlasının tamamen hayra tahsis edilerek evlada bırakılmadığı, sadece batın şartı ve kız-erkek ayrımı yapılmaksızın vakıf evlatlarına sağ oldukça herhangi bir vazife karşılığı olmadan günlük 20 dirhem ücret verildiği anlaşılmaktadır." (<https://www.hukukturk.com/>).

adlarla ifade edilen tahsisatları¹⁹⁹ şart koşabilmektedir.²⁰⁰ Bu şekilde ortaya konulan vakfiye şartları ilgili vakfın, kendisinden yararlanılması bakımından hangi nitelikte bir vakıf çeşidi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda kendisinden yararlanılması bakımından vakıflar aynıyla²⁰¹ intifa olunan ve geliri ile intifa olunan vakıflar olmak üzere iki kısımdır.²⁰² Vakfeden vakıf malvarlığının aynından yararlanılmasını şart koşmuşsa bu vakıf aynıyla intifa olunan bir vakıf niteliğinde olurken doğrudan doğruya aynından değil de gelirinden (gallesinden) yararlanılmasını şart koşmuşsa geliri ile intifa olunan bir vakıf niteliğinde olmaktadır.²⁰³

Zürri vakıflarda vakfeden nesline ve/veya hısımlarına vakfa tahsis edilen malvarlığı değerini gallesinden yararlanma hakkını şart koşabilmektedir.²⁰⁴ Galleden yararlanma hakkının şart koşulması hak sahiplerine vakıf malvarlığı değerinin doğal ya da hukuki

---

¹⁹⁹Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 249-50; Vazife karşılığı olsun ya da olmasın ilgililere bırakılmış vazife/ücret/maaş gibi adlarla ifade edilen tahsisatlara ilişkin hak sahipliğinin tespiti ve ödemenin sağlanması amacıyla açılan davalara ücret/sıla davası denir. Bu konuda bkz. M. Serhat Yener, *Uygulamada Eski Vakıf Davalarına Giriş Vakfiyeden Doğan Evladiye, Galle, Tevliyet Ücret ve Sıla Davaları* (Ankara: Kartal Yayınevi, 2004), 51-55; İlgililere şart kılınan bu tahsisatlar vakfiyede altın para döneminde maktu bir bedel biçiminde kararlaştırıldığı için bunların ödenmesinde ödeme günündeki rayiç üzerinden TL cinsinden değeri tespit edilerek ödeme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 1:403 bkz. Yargıtay 18. HD., E. 2013/6802, K. 2013/11719 T. 19.09.2013 “buna göre mahkemece, eski hukukumuzda dayalı olarak kurulmuş bulunan vakıflar konusunda uzman yeni bir bilirkişi kurulu oluşturularak, vakfiyede evlatlara ödenmesi öngörülen günlük 300 rayicül vakti osmani'nin dava tarihi itibarıyla güncel karşılığının yöntemince bulunmasından sonra bu ücretin (paranın) her yıl için ödenmesi gereken toplam sabit miktarının belirlenmesi, bu paranın ödeneceği evlat sayısının da ödeneceği yıl itibarıyla ayrı ayrı net olarak tespit edilerek her bir evladın payına düşen miktarın denetime elverişli biçimde tespit edilmesi; ücrete hak kazanma, idareye zamanında başvurma, temerrüde düşürme ve faiz başlangıcı gibi konular için de ayrıntıları yukarıda açıklanan Vakıflar Mevzuatının -özellikle Vakıflar Nizamnamesinin- emredici hükümleri dikkate alınarak varsa ödenecek payın belirlenmesinden sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde karar verilmesi doğru görülmemiştir” (<https://www.hukukturk.com/>). ; Çınar, “Galle”, 843; Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 278-79.

²⁰⁰ Vakıf intifa haklarından yararlanma talebiyle açılan davalarda bu talebin kaynaklandığı intifa hakkının sükna mı, galle mi yoksa vazife karşılığı olmaksızın bırakılan ücret/maaş/vazife gibi tahsisatlar mı olduğunun tespiti önemlidir. Nitekim vakıf intifa hakkının kapsamına giren bu yararlanma biçimleri aynı anlamı ifade etmemektedir ve intifalarının sağlanmasında da farklı uygulamalar arz edebilirler. Bu konuda bkz. Yargıtay 18. HD., E. 2014/1984, K. 2014/8761, T. 12.05.2014. “Dava dilekçesinde, galle fazlasına müstahak vakıf evladı olduğunun tespiti istenilmiştir. Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş, hüküm davalı ...Genel Müdürlüğü vekili tarafından temyiz edilmiştir. Ancak; Dosya içindeki bilgi ve belgelerden, dava konusu vakfın vakfiyesi yerine geçen ilmühaberde vakıf evlatlarına galle fazlasının değil ancak vazife karşılığı olmayan bir maaş bırakıldığı anlaşılmışa göre uygulama ve infazda karışıklık çıkarılabilecek şekilde daha farklı bir kavram olan galleye müstahak vakıf evladı olduğuna karar verilmesi doğru değil ise de; bu yanlışlığın düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, gerekçeli kararın birinci fıkrasının ikinci cümlesindeki "galleye" sözcüğünün metinden çıkartılarak yerine gelmek üzere "maaşına" sözcüğünün yazılmak suretiyle 6100 sayılı HMK.ya 6217 sayılı Kanunla eklenen Geçici 3. madde gözetilerek HUMK.nun 438. maddesi uyarınca hükmün düzeltilmesine..” (<https://www.hukukturk.com/>).

²⁰¹ Ayn kavramı için bkz. Karaman, “Ayn”.

²⁰² Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 103.

²⁰³ Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi*, 87-88.

²⁰⁴ Kaya, “İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları”, 237.

ürünlerinden yararlanma hakkının verilmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda galle, vakıf malvarlığı değerinden yararlanma şekli olmaktadır. Sonuç olarak gallesinden yararlanma hakkı şart koşulan bir zürri vakıf geliri ile intifa olunan bir vakıf niteliğinde olmaktadır.²⁰⁵ Zürri vakıflarda sükna da şart koşulabilmektedir. Süknanın şart koşulması, bu hak sahiplerine ilgili vakıf taşınmazı üzerinde oturma hakkının verilmesini ifade etmektedir.²⁰⁶ Bu bağlamda sükna yoluyla yararlanma, vakıf malvarlığı değerinden aynıyla intifa şeklindeki yararlanma biçimi olmaktadır.²⁰⁷

Hangi durumda sükna yoluyla yararlanma hangi durumda galle yoluyla yararlanmanın söz konusu olduğunun tespiti önem arz etmektedir. Sükna hakkının söz konusu olabilmesi ancak vakfiyede açıkça şart koşulmasına bağlıdır.²⁰⁸ Süknanın açıkça şart koşulmadığı, vakfa tahsis edilen malın gelirinden intifanın şart koşulduğu ya da yararlanma şeklinin belirtilmediği bir vakıfta vakfın gelirinden (gallesinden) intifa söz konusu olur.²⁰⁹

3.1.2. Gallenin Kaynaklandığı Malvarlığı Değerleri

Gelirinden intifanın söz konusu olduğu bir zürri vakıfta vakfın gallesi niteliğinde olan doğal ya da hukuki ürünlerin hangi malvarlığı değerlerinden kaynaklanabileceği meselesi önem arz etmektedir. Vakfın sahip olduğu amacı gerçekleştirebilmesi için kuruluş aşamasında vakfa malvarlığı tahsis edilir. Bu tahsis vakfın zorunlu bir unsurudur.²¹⁰ Vakıf kuruluşundan sonraki süreçte vakfın bir faaliyeti ya da vakfa bağış yapılması gibi durumlar neticesinde de mal edinebilmektedir. Bu kapsamda kuruluş aşamasında veya kuruluştan sonraki süreçte vakfın elde ettiği malvarlığı değerlerinin doğal ya da hukuki ürünleri kapsamına girebilecek şeyler galle niteliğinde olabilecektir.²¹¹ Bu doğrultuda vakfa tahsis edilen bahçenin meyveleri vakıf

²⁰⁵ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 158,161.

²⁰⁶ Vakfiyede şart koşulan sükna hakkı sınırlı aynı hak niteliğindeki oturma hakkı değildir. Sükna hakkı konumuz dışında kaldığı için kısa açıklamalarla yetinilmiştir. Sükna hakkına ilişkin bkz. Yener, *Eski-Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 71; Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 252.

²⁰⁷ Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, 158,161.

²⁰⁸ Berki, *Vakıflar*, 87,90-91.

²⁰⁹ Berki, 87,90-91; Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, (176. mesele), 51.

²¹⁰ Murat Doğan, “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Vakıf Kuruluşu ve Vakıfların Mal Varlıkları”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, sy 1 (Haziran 2016): 43-58.

²¹¹ Bu konuda bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 247-48.

malvarlığının doğal ürününe, taşınmazın kira geliri hukuki ürününe örnek olarak galle kapsamında sayılabilecektir.²¹²

3.2. Galleden Yararlanma Koşulları

3.2.1. Genel Olarak

Vakıf malvarlığının galleleri vakıf tüzel kişiliğinin mülkiyeti kapsamındadır. Zürrî vakıflarda, vakfın gallesinin üçüncü şahıslara şart koşulmuş olması bu durumu değiştirmemektedir.²¹³ Galleden yararlanma, lehine galle şart koşulmuş ilgiliye bu gallenin ödenmesiyle gerçekleşmektedir. Bu bağlamda bu başlık altında söz konusu ödemenin mümkün olması için gereken şartlar ele alınacaktır. Bu şartlardan bir kısmı vakfiyede öngörülen koşulların gerçekleşmiş olmasıyla alakalı, bir kısmı ilgili vakıf mercilerine başvuru ve bu mercilerin galle ödemesine ilişkin takip ettikleri esaslarla alakalı, bir diğer kısmı ise galle alacağının talep edilebileceği süreyle alakalı olmaktadır. Bu doğrultuda galleden yararlanma aşama aşama belirli şartlara bağlanmıştır. Galleden yararlanmanın mümkün olması için bütün bu şartların birlikte bulunması gerekmektedir.²¹⁴

3.2.2. Vakfiyede Öngörülen Koşulların Gerçekleşmiş Olması

Zürrî vakıflarda özellik arz eden husus, lehine vakıf menfaatinin şart koşulduğu cihet ile vakıf kurucusu arasında kan bağıının bulunmasıdır. Bundan dolayı zürrî nitelikteki bir vakıfta galleden yararlanmanın ilk şartı yararlanma talebinde bulunan kişinin vakıf kurucusuna bir kan bağı ile bağlı olması anlamına gelen vakıf evladı veya ilgisi olmasıdır.²¹⁵ Vakıf evladı kavramı, vakfedenin alt soyunu, vakıf ilgisi kavramı ise vakfedenin alt soyu haricindeki kan bağı ile bağlı olduğu sair hısımlarını ifade

²¹² Doğal ve hukuki ürün tabirleri için bkz. Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, ve Abdulkadir Arpacı, *Eşya Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1991), 84-85.

²¹³ Çınar, "Galle", 831.

²¹⁴ Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 112.

²¹⁵ Yener ve Uslu, 25,112 Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2021/16661, K. 2023/1927, T. 30.03.2023 (<https://www.hukukturk.com/>): "Galle fazlası evlada şart kılınan vakıflarda, galle fazlasının alınabilmesi için açılan davada öncelikle vakfeden ile soybağının ispatlanması, sonra da vakfiyede öngörülen şartların gerçekleşmesi gerekir. Yani bu tür davalarda incelenecek ilk husus; davacı ile vakfeden arasında iddia edildiği üzere kan bağı yolu ile soybağı mevcut olup olmadığı, eğer soybağı kurulabiliyorsa ikinci aşamada vakfiyelerde galle fazlası için öngörülen şartların somut olayda davacı yönünden gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması olacaktır."

etmektedir.²¹⁶ Vakfiyede vakıf evladı veya ilgililerinin lehlerine galleinin şart koşulması, galleden yararlanmaya ilişkin ikinci şart olmaktadır. Üçüncü şart, vakfiyede galle şart koşularken vakıf evladı veya ilgisine ilişkin öngörülen sair şartların gerçekleşmiş olmasıdır.

27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 53/f.1, galle fazlası başvurusunun “*vakıf evlatları veya ilgililerinin dilekçe ile vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla*” yapılacağını belirtmiştir. Buna göre VY galleden yararlanmaya ilişkin yukarıda saydığımız üç şartın tespitini dava yoluyla mümkün kılmıştır. Bu davaya uygulamada “*galleye müstehak vakıf evlatlığının tespiti davası*” denmektedir.²¹⁷ Buna göre bu davanın açılıp olumlu sonuç alınması galleden yararlanmanın bir şartı olmaktadır. Vakfiyede vakıf evladı veya ilgililerinin lehine galleinin şart koşulması ve vakfiyede galle şart koşularken vakıf evladı veya ilgisine ilişkin öngörülen sair şartların gerçekleşmiş olması hususları ilgili davada vakfiyenin yorumu neticesinde tespit edilmektedir.

3.2.3. İlgili Vakıf Mercilerine Başvuru ve Ödemenin Yapılmasına İlişkin Esaslara dair Koşullar

3.2.3.1. Genel Olarak

27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 53/f.1, galleye hak kazanılmasına ilişkin mahkeme kararıyla birlikte ilgili vakıf mercilerine başvuru şartı öngörmüştür. İlgililerin bu başvuruda galleinin vakfın hangi malvarlığı değerlerinden tahsil edilmesi gerektiğini belirtmelerine gerek olmayıp bu husus ilgili vakıf mercilerinin sorumluluğundadır.²¹⁸ Buna göre mülhak vakıflarda mülhak vakıf yöneticisine, mazbut vakıflarda ilgili bölge müdürlüğüne veya Genel Müdürlüğün internet sitesindeki online başvurular kısmında yer alan galle fazlası talep formunun

---

²¹⁶ Bkz. Çınar, “Galle”, 835.

²¹⁷ Yaşar Fatih Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, *Adalet Dergisi*, sy 66 (2021): 605; Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 24, 107; Bu dava çalışmamızın üçüncü bölümünde incelenecektir.

²¹⁸ Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, 618 .

doldurulması ile, Genel Müdürlükçe temsilen yönetilen mülhak vakıflarda ise ilgili bölge müdürlüğüne başvuru yapılması gerekmektedir.

VY'nin 55 ve 56. maddeleri, ilgili mercilerce gallenin ödenmesine ilişkin bazı esasları düzenlemiştir. Bu düzenlemelere göre vakıf evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarih ilk derece mahkemesi karar tarihi olup, galle fazlasına ilişkin ödeme mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra yapılır. Galle fazlası, mazbut vakıflarda Genel Müdürlük onayından, mülhak vakıflarda ise kesin hesabın tasdikinden sonra 15 gün içerisinde yıllık olarak ödenir. İntifa hakkı ödemeleri yapıldıktan sonra ilk defa başvuranlara o yıl ödeme yapılmaz. Ancak hak kazandığı yılın veya yılların evlat hissesi, mahkeme kararının kesinleşmesini müteakip ödenir. İlgililere ödenecek galle, her yıl için ayrı ayrı hesaplanır. Bu yıllık hesaplamada gallenin ilgililer arasında paylaşılması bakımından sadece hesaplama konu yıl için hak sahipliği edinen ilgililer göz önünde bulundurulur.²¹⁹ Vakfiye şartı gereğince ilgililere ödenen intifa hakları 193 sayılı GVK m. 70/f.11'e göre gayrimenkul sermaye iradı kabul edildiğinden ödenecek gallenin hesaplanmasında vergi tevkifatı da göz önünde bulundurulmalıdır.²²⁰ Galle fazlasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararının ilgili bölge müdürlüğüne ya da mülhak vakıf yöneticiliğine tebliğ edilmesi halinde, galle fazlası karar tarihinden itibaren ilgililerine ödeninceye kadar emanet hesaplarda izlenir. Vakfın; yıllık gayri safi gelirinden kesilen ihtiyat akçesi, vakfa ait ayrı bir hesapta izlenir. İhtiyat akçesi oranı Meclis kararıyla değiştirilebilir. İhtiyat akçesi hesabında biriken ve kullanılmayan paralar ile vakfı adına yeni gayrimenkul satın alınabilir.

²¹⁹ Mengüç, 618 bkz. Yargıtay 18. HD., E. 2012/9279, K. 2012/11454, T. 18.10.2012 “buna göre; somut olayda mahkemece yapılacak iş, dava konusu vakfın galle fazlasını almaya hak kazanan vakıf evlatlarının hangi yıllardan itibaren bu hakka sahip oldukları Vakıflar Genel Müdürlüğünden sorulup tespit edilmesinden sonra zeytinlik vasfındaki taşınmazlardan elde edilen ve yukarıda belirtilen yönetmelik hükümlerine göre dağıtılması gereken galle fazlasının her yıl için ayrı ayrı olarak yalnızca o yıl için hak kazanan vakıf evlatları arasında paylaşılarak ödenmesine karar verilmesi gerekirken, mahkemece re’sen yapılan hesaplama dava konusu olan dönemin (2003-2008 yıllarına ait) toplam gelirinin 2008 yılı için galle fazlasını almaya hak kazanan ve ancak daha önceki yıllarda galleye müstahik vakıf evladı olmayanlar da dahil edilmek suretiyle vakıf evladı sayısına bölünerek bulunan bedele karar verilmesi doğru görülmemiştir” (<https://www.hukukturk.com/>). .

²²⁰ Mengüç, 619; Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 278-79; Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. Başpınar, 278-79.

3.2.3.2. Galle Fazlasının Mevcudiyeti

Galle fazlası, vakfın gelirinden galle ödemesi hesabında esas alınacak kısmı ifade etmektedir. Bu bakımdan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3 galle fazlasını, “*mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktar*” şeklinde ifade etmiştir.

Hak sahiplerine ödenecek galle miktarının nasıl belirleneceği 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği'nin 54. maddesinde gösterilmiştir. Buna göre galle fazlasının hesaplamasında vakfın o yıla ait gerçekleşen gayri safi gelirinin tamamı dikkate alınır. Bu gelirden % 15 ihtiyat akçesi²²¹, hayır şartı giderleri, yönetim ve temsil payı, tevliyet ücreti ile vakıf için yapılan diğer giderler²²² düşürülür. Söz konusu kalemler düşüldükten sonra kalan miktar galle fazlası olarak belirlenir. Ancak vakfın onarıma ihtiyacı olan taşınmazı varsa, o yıl için gerçekleşen gayri safi gelirinden yönetim ve temsil payı²²³ veya tevliyet ücreti ile kanuni giderler ayrıldıktan sonra kalan miktar onarıma ayrılır.²²⁴ Temsilen yönetilen mülhak vakıflarda ayrıca tevliyet ücreti kesilmez.²²⁵

VY'nin 54. maddesinde öngörülen bu hesaplama usulü, hak sahipliğinin konusu olabilecek galleyi göstermektedir. Buna göre geliri ile intifa olunan bir zürri vakıfta vakfeden her ne kadar vakfın gallesini nesline ve/veya hısımlarına tahsis etmiş olsa da bu durum tam zürri vakıflarda bile mevkufun aleyhlerin vakfın gallesinin bütününde hak sahibi olduğunu göstermemektedir.²²⁶ Hak sahipliğinin konusu, ancak vakfiyenin veya kanunun öngördüğü gallenin sair sarf yerleri ya da vakfın devamı için gerekli

²²¹ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m.3'te ihtiyat akçesi *vakfın akar ve hayratlarının onarımı için brüt gelirinden ayrılan pay olarak* tarif edilmiştir.

²²² Diğer giderler hakkında bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 276.

²²³ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 34'e göre intifa hakkına konu mazbut vakıflar ile Genel Müdürlük tarafından geçici olarak yönetilen vakıfların yıllık gayrisafi gelirlerinin yüzde yirmisi yönetim ve temsil masrafı olarak belirlenmiştir.

²²⁴ Kanunda galle fazlasının dağıtımından sonra da vakfın varlığını devam ettirebilmesi düşünülerek galle fazlasının hesabı tayin edilmiştir bkz. İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 85.

²²⁵ Doktrinde, Vakıflarda İntifa Haklarının Ne Suretle Tesbit ve İta Edileceği Hakkında mülga 17/7/1936 Tarihli Vakıflar Nizamnamesine Ek Nizamname'de vazife (cihet) sahipleri ve giderlere dair hüküm getirilmişken 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği'nde buna dair bir hükmün düzenlenmediği ifade edilerek Vakıflar Yönetmeliği'nin intifa hakkına dair düzenlenmediği bu konularda yerleşik yargı kararları ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'ndaki intifa hakkı tanımı esas alınarak vakfiye şartlarına göre çözüme gidilmesi gerektiği ifade edilmiştir bkz. Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 31.

²²⁶ Bkz. Yener ve Uslu, 29.

olan zorunlu masraflar galleden karşılandıktan sonra arta kalan miktar olmaktadır. Buna göre zürri vakıflarda yararlananların galle üzerindeki hak sahipliği ancak bu arta kalan miktar olan galle fazlası üzerinde olabilmektedir. Buna göre ilgili vakıfta galle fazlasının mevcut olması hak sahiplerinin galleden yararlanması için bir diğer şart olmaktadır. Bu husus, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından tespit edilmektedir.²²⁷

VK m. 7/f.5, hak sahipliğinin konusu olabilecek galleye ilişkin galle fazlasının mevcudiyeti yanında ayrıca mazbut vakıflar nezdinde başka bir sınırlama öngörmüştür. İlgili düzenlemede mazbut vakıflardaki intifa hakkı, galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren, vakfın son beş yıl içindeki malvarlığı, gelirleri ve giderleri ile sınırlı tutulmuştur.²²⁸ Ayrıca mazbut vakıflardaki intifa hakkının Vakıflar Genel Müdürlüğüne belirleneceği ifade edilmiştir.

3.2.4. Galle Ödemesinin Talep Edilebileceği Süre

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 7'ye göre intifa haklarına ilişkin talepler galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşer.²²⁹

27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 57'ye göre emanet hesabına alınan galle fazlaları, hakkın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içerisinde talep edilmemesi halinde vakfının hesabına gelir kaydedilir.²³⁰ Bu düzenlemelere göre galle talebine ilişkin beş

²²⁷ Yener ve Uslu, 109.

²²⁸ Özkan Özyakışır, "Galleye Müstehiklik (Hak Kazanma)", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, sy 2 (2019): 390-91 Bu düzenleme, (13.02.2011 tarih ve 27857 sayılı RG.'de yayımlanan) 6111 sayılı kanunun 208. maddesiyle 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 7. maddesine eklenmiştir. 6111 sayılı kanunun 209. maddesiyle ise 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na geçici madde 10 eklenmiştir. Bu madde şu düzenlemeyi öngörmüştür: "Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun 7 nci maddesine eklenen hükümler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış ve halen devam eden intifa haklarının ödenmesi, malvarlığı ve gelirlerinin tespitine ilişkin davalarda da uygulanır." 6111 sayılı kanunun 215. maddesi uyarınca bu kanunla 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na eklenen geçici m. 10'un yürürlük tarihi 25.02.2011 tarihi olduğu için bu tarihten önce kesinleşmiş intifa haklarının ödenmesine ilişkin davalar bakımından bu hüküm uygulanamayacaktır. 6111 sayılı kanunun 208 ve 209. maddelerinin iptali için AYM'ye iptal davası açılmıştır. Ancak bu dava özellikle ilgili hükümlerinin öngörülmesindeki kamu yararının varlığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bkz. AYM, E. 2011/42, K. 2013/60, T. 09.05.2013 (25.07.2014 tarih ve 29071 sayılı RG.).

²²⁹ Özyakışır, 396-97 bkz. 217 numaralı dipnot.

²³⁰ Vakıflar Yönetmeliği m. 56/f.1' e göre "galle fazlasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararının ilgili bölge müdürlüğüne ya da mülhak vakıf yöneticiliğine tebliğ edilmesi halinde, galle fazlası karar tarihinden itibaren ilgililerine ödeninceye kadar emanet hesaplarda izlenir."

yıllık bir süre öngörülmüştür. Bu sürenin hukuki niteliği konusunda ilgili düzenlemelerde bir açıklığa yer verilmemiştir. Burada beş yıl içerisinde 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 53'te öngörülen başvuruya galleyi talep etmeyen hak sahiplerinin hareketsiz kalmaları neticesinde hakkın sona ermesi hali söz konusudur. Bu sebeple bu sürenin hukuki niteliği hak düşürücü süre olmaktadır.²³¹ Nitekim hak düşürücü süre, belirlenen müddette hak sahibinin hakkın kullanımı için yapması gerekenleri yapmaması - hareketsiz kalması neticesinde zamanın geçmesiyle hakkın sona erdiği durumlarda gündeme gelmektedir.²³²

5737 sayılı Vakıflar Kanunu bu süreyi galle almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlatırken, 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 57, “*emanet hesabına alınan galle fazlaları, alacağın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içerisinde talep edilmemesi halinde vakfının hesabına gelir kaydedilir*” demekle bu süreyi ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren başlatmıştır. Nitekim yönetmeliğin 55. maddesi ilgililerin galleye hak kazandıkları tarihi ilk derece mahkemesi karar tarihi olarak belirtmiştir. Bu ise yönetmeliğin 57. maddesindeki “*alacağın doğduğu tarihten itibaren*” ibaresine karşılık gelmektedir.²³³ Bu noktada galle talebine ilişkin öngörülen beş yıllık sürenin başlangıcı konusunda kanun ve yönetmeliğin çelişmesi söz konusudur. Yönetmelikler kanuna aykırı olamayacağından 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 7 esas alınıp ilgili sürenin galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlatılması gerekmektedir.²³⁴

Buna göre zürri vakıflarda hak sahiplerinin galleden yararlanabilmelerinin bir başka şartı, galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içerisinde 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 53'te öngörülen başvuru usulünün işletilmesi olmaktadır. Aksi halde galleyi talep hakkı hak düşürücü süreye uğrayacaktır.

---

²³¹ Çınar, “Galle”, 845.

²³² Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 247; Oysa zamanaşımına bağlı bir hakta sürenin hareketsiz geçirilmesi hakkın kaybına yol açmayıp sadece dava ya da icra yoluyla tahsilini engellemektedir bkz. Oğuzman ve Barlas, 248.

²³³ Bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 272; Doktrindeki bir görüş, Vakıflar Yönetmeliği m. 57'yi m. 56/f.1 kapsamında ele alarak yönetmeliğin bu süreyi galle fazlasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararının ilgili bölge müdürlüğüne ya da mülhak vakıf yöneticiliğine tebliğ edilmesi ile başlattığını ifade etmiştir bkz. Çınar, “Galle”, 845.

²³⁴ Çınar, “Galle”, 845.

27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 56/f.1'e göre galle fazlasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararının ilgili bölge müdürlüğüne ya da mülhak vakıf yöneticiliğine tebliğ edilmesi halinde, galle fazlası karar tarihinden itibaren ilgililerine ödeninceye kadar emanet hesaplarda izlenir. Buna göre beş yıllık süre içerisinde 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m.53'te öngörülen başvuru yapılmış ancak emanet hesabına alınmış galle talep edilmemişse 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 57'ye göre bu galle vakfın hesabına gelir kaydedilir.²³⁵ Bu durumda hak sahibi emanet hesabına alınmış bir galleye ilişkin sadece üzerinden beş yıl geçmemiş kısmı talep edebilecektir.²³⁶ Emanet hesabında olup üzerinden beş yıl geçmiş kısım ise hak düşürücü süreye uğrayacaktır.²³⁷ Hak düşürücü süreye uğramış bir galleye ilişkin vakıf mercilerince yapılan ödeme sebepsiz zenginleşme hükümlerince talep edilebilecektir.²³⁸

İlgililerce Vakıflar Yönetmeliği m. 53'te öngörülen başvuru usulüyle gallenin talep edildiği bunun üzerine ilgili vakıf mercilerince ödemenin yapıldığı ancak sonraki süreçte bu ödemenin eksik yapıldığının anlaşıldığı durumda bu eksik ödemelerin hak sahiplerince nasıl talep edileceği meselesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda eksik ödeme talebi ödeme konusu hakkın tabi olduğu hukuki esaslara göre değerlendirilecektir.²³⁹ İlgili vakfın mazbut vakıf olduğu durumda ise 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 7/f.5 hükmünün incelenmesi gerekecektir. Bu hükme göre mazbut

²³⁵ Çınar, 846.

²³⁶ Çınar, 846 bkz. Yargıtay HGK., E. 2013/1095, K. 2014/897, T. 12.11.2014 “yasa metninde belirtildiği üzere galle fazlası alacağının hesaplanmasında vakfın, dava tarihinden geriye doğru 5 yıllık malvarlığı, gelir ve giderlerinin gözetilmesidir. Eldeki davada davacılar 1995 yılından dava tarihi olan 2009 yılına kadar eksik ödenen galle fazlalarının hesaplanarak ödenmesini istemişler ve Özel Daire bozma ilamında da bu süre için hesaplama yapılması gerektiği bildirilmişse de, anılan yasa metni gözetilerek dava tarihi olan 14.08.2009 tarihinden geriye doğru vakfın son 5 yıllık dönemini kapsayacak şekilde (2004 yılı da dahil edilerek) mal varlığı dikkate alınarak hesaplama yapılması gerekmektedir. Başka bir deyişle davacılar mahkeme ilamının kesinleşme tarihi olan 18.04.1995'ten itibaren dava tarihine kadar geçen süre için eksik ödenen galle fazlasını istemiş iseler de, yukarıda açıklanan yasa hükümleri gözetilerek, davacıların talep haklarının dava tarihinden geriye doğru gidilerek yalnızca son 5 yıla sınırlı olduğunun kabulü gerekir” (<https://www.hukukturk.com/>).

²³⁷ Çınar, 846.

²³⁸ Çınar, 845.

²³⁹ Eksik ödeme talebi ödeme konusu hakkın hukuki niteliğiyle ilişkili olduğu ve ödeme konusu olan gallenin hukuki nitelik incelemesi de bu çalışmanın üçüncü bölümünde yapılacağı için bu konu detaylandırılmamıştır. Ancak belirtmek gerekir ki bu çalışmanın üçüncü bölümünde de inceleneceği üzere galle hukuki itibariye alacak hakkı niteliğinde olduğu için eksik ödemeye ilişkin talepler TBK'daki alacağın ifası hükümlerine tabi olacaktır. Nitekim TMK m. 5'e göre TBK'nın genel nitelikli hükümleri, uygun düşüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanacaktır. Ancak doktrinde Başpınar mülhak vakıflara ilişkin eksik ödemelerin sebepsiz zenginleşme hükümlerine tabi olduğunu belirtmektedir. Ancak ifade edilen esaslar dolayısıyla biz bu görüşe katılmamaktayız bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 273-74.

vakıflarda intifa hakları, galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren, vakfın son beş yıl içindeki malvarlığı, gelirleri ve giderleri ile sınırlıdır. Buna göre kanun, mazbut vakıflarda intifa hakkı taleplerine ilişkin beş yıllık bir süre sınırlaması öngörmüştür. Bu noktada gallenin eksik ödenmesine ilişkin taleplerin bu hükmün kapsamında olup olmadığı sorunu gündeme gelmektedir. Nitekim ilgili hükmün lafzına bakıldığında hükümde geçen “*galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararı*” ibaresinden bu hükmün hak sahipliği davası bakımından düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte söz konusu hükmü 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’na ekleyen 6111 sayılı kanunun 208. maddesinin iptali için açılan iptal davasında²⁴⁰ AYM, iptal talebinin reddi gerekçesinde hükmün amacının - düzenlenme sebebinin “*vakfın faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli gelirin sağlanmasına yönelik tedbirler alınması ve vakfın aciz haline düşmesinin önüne geçilerek devamının sağlanması*” ve böylece kamu yararının gözetilmesi olduğunu ifade etmiştir. Bu bakımdan ilgili hükmün lafzı her ne kadar hak sahipliği davasına işaret etse de “*kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır*” (TMK m. 1) kuralından hareketle²⁴¹ hükmün amacı göz önünde bulundurulduğunda bu kuralın gallenin eksik ödenmesine ilişkin talepleri de kapsayacağı düşüncesi gündeme gelmektedir. Bundan hareketle Yargıtay, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 7/f.5’te öngörülen beş yıllık sınırlamayı eksik ödemeye ilişkin talepler bakımından da uygulamaktadır. Buna göre mazbut vakıflarda eksik ödemeye ilişkin talepler dava tarihinden itibaren geriye dönük olarak son beş yıl ile sınırlı olacaktır.²⁴² Örneğin galleden yararlanmak için ilgililerce açılmış galle üzerinde hak sahipliği davası 18.04.1995 tarihinde kesinleşmiş ve ilgili vakıf mercilerince ödeme yapılmıştır. Ancak eksik ödeme yapıldığından 14.08.2009 tarihinde eksik ödenen kısmın tahsili için bir eda davası açılmıştır. Buna göre eksik ödemeye ilişkin talep dava tarihi olan 14.08.2009 tarihinden geriye dönük olarak beş yıl ile sınırlı olacaktır.²⁴³

²⁴⁰ Bkz. AYM, E. 2011/42, K. 2013/60, T. 09.05.2013 (25.07.2014 tarih ve 29071 sayılı RG.).

²⁴¹ TMK m. 5’ e göre “*bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır.*”

²⁴² Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 273-74.

²⁴³ Bkz. Yargıtay HGK., E. 2013/1095, K. 2014/897, T. 12.11.2014 (<https://www.hukukturk.com/>).

3.3. Eski Vakıfların Vakfiye Hükümlerinin Uygulanması

3.3.1. Genel Olarak

Vakfiyeler yoluyla vakfedenin vakıf kurma muamelesindeki arzuları anlaşılmaktadır. Bu arzuların doğru anlaşılıp uygulanması önem arz etmektedir.²⁴⁴ Nitekim eski vakıflara ilişkin galle, sükna, tevliyet gibi hukuki ihtilafların çözümünde ilgili mevzuat hükümleri yer yer vakfiyelere atıf yaparak meselenin vakfiyede öngörüldüğü tarzda çözüme kavuşturulması esasını benimsemiştir.²⁴⁵ Ancak eski vakıfların vakfiyeleri günümüzden çok zaman önce kaleme alındığı için bu vakfiyelerde kullanılan bazı ifade ve tabirlerin nasıl anlaşılması gerektiği sorunu gündeme gelmektedir.

Bu tabirlerin anlaşılmasında önemli olan bunların günümüzde nasıl anlaşıldığı değil vakfedenin vakıf kurma muamelesini yaptığı sırada bu tabirleri zikretmekle neyi amaçladığıdır. Yani vakfedenin vakıf kurma muamelesindeki gerçek iradesinin tespitidir. Buna göre vakıf kurma muamelesinin yorumunda irade teorisinin esas alınması gerekir. Nitekim vakıf kurma muamelesi tek taraflı bir hukuki işlemdir.²⁴⁶ Bu işlemde istenilen sonucun doğması sadece vakfedenin iradesine bağlıdır. Karşıda güveni korunacak bir muhatap yoktur. Bu açıdan vakıf kurma muamelesi ölüme bağlı tasarruflardan olan vasiyetname gibidir. Bu tarz hukuki işlemlerde ise hukuki işlemin yorumunda irade teorisi esas alınmaktadır.²⁴⁷ Bu bakımdan vakıf hukukunda vakfedenin iradesinin somutlaştığı vakfiye şartları kanun koyucunun hükmü gibidir.²⁴⁸

²⁴⁴ Bkz. Berki, “Vakıflarda Şartlara Riayet Meselesi”, 13.

²⁴⁵ Bkz. İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 103; Bkz. Ballar, *Eski Vakıfların Günümüze Ulaşan Sorunları ve Çözümleri Semineri*, 105-7 Örneğin 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 6 vakfın yönetim ve temsilinde, m. 7 ve m. 75 intifa haklarında, m. 16 hayrat taşınmazların tahsisinde, 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği m. 39 vakıfların denetiminde, m. 50 vakıfların muhasebesinde vakfiye şartlarının dikkate alınması esasını benimsemiştir .

²⁴⁶ Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 181.

²⁴⁷ Zahit İmre ve Hasan Erman, *Miras Hukuku* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1989), 115; Bkz. Nagehan Kırkbeşoğlu, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23, sy 4 (2019).

²⁴⁸ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 117.

“Vakfın şartı şarinin nassı gibidir” sözünden bir maksat da budur.²⁴⁹ Nitekim Yargıtay da vakfedenin iradesinin tam olarak uygulanması esasını benimsemiştir.²⁵⁰

Eski vakıflarda vakfedenin iradesinin tespiti noktasında dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Eski vakıfların İslam/Osmanlı hukuku kuralları ekseninde kurulduğu göz önüne alınarak vakfedenin vakıf kurma muamelesinde kullandığı ibarelerin İslam/Osmanlı hukuku nezdinde ne ifade ettiği tespit edilmelidir. Bunun tespitinde ilgili vakıf senedinin yazıldığı dönemin hukuk kuralları göz önüne alınmalıdır. Bu noktada vakfiye tarihinin tespiti önemlidir.²⁵¹ Ayrıca vakfiyeler çoğunlukla Arapça - Osmanlıca oluşturulduğu için vakfedenin iradesinin sağlıklı bir şekilde tespit edilebilmesi için hem bu dillerin hukuk ıstılahına vâkıf hem de hukuk tahsiline sahip kişilerden yardım almak önem arz etmektedir.²⁵²

3.3.2. Eski Vakıfların Vakfiye Şartlarının Bağlayıcılığı Kapsamında

Geçerli bir vakıf kurma işlemiyle birlikte vakfiye şartları da bağlayıcılık kazanmaktadır.²⁵³ Eski vakıfların vakfiye şartlarının geçerli bir vakıf kurma işlemiyle bağlayıcılık kazandığı düşünüldüğünde bu vakfiye şartlarının bağlayıcılığı vakıf kurma muamelesinin bir tamamlanmış hukuki sonucu olmaktadır. Bu kapsamda ise 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 1. maddesi gereğince yeni kanun kural olarak yürürlük tarihinden önceki hukuki işlemlerin geçerlilik şartlarını ve tamamlanmış hukuki sonuçlarını tekrardan tartışmaz.²⁵⁴ Buna göre vakıf kurma muamelesinin tamamlanmış bir sonucu olan eski vakıfların vakfiye şartlarının bağlayıcılığı bu kapsamda düşünülmelidir. Bu doğrultuda

²⁴⁹ Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, 610; M. Zeki Akın, “Vakıf ve Tesis Müesseselerinin Genel Olarak Bünyeleri, Hukuki Hüküm ve Neticeleri”, *Adalet Dergisi* 44, sy 2 (1953): 186“Vakfın sarf mahalli fakirlerdir. Vakıfta muayyen ve değişmez bir gaye mevcuttur. Vâkıfın koyduğu şart, amel, mefhum ve şümulde vâzı kanunun emri gibidir. Bu şarta harfiyen riayet etmek gerektir. Hattâ bu meselenin ehemmiyetini tebarüz ettirebilmek maksadile «Şartı vâkıf nassı şârii gibidir». Yani vâkıfın şartı kanun hükmündedir, şeklinde bir de formül vücade getirilmiştir”.

²⁵⁰ Bkz. Yargıtay 18. HD., E. 2013/6802, K. 2013/11719, T. 19.09.2013 “*Açıklanan Yasa ve Yönetmelik hükümleri ve eski vakıflar hukukunun genel ve temel prensiplerine göre vakfiyelerdeki şartlara tam ve kesintisiz olarak uyulması gerekmekte olup, evlatlara bırakılmamış olan intifa haklarından yararlanılması mümkün değildir.. zira vakıf hukukunda temel kural, vakfi kuran kurucu iradenin (şâriin nassı) tam olarak uygulanmasıdır*” (<https://www.hukukturk.com/>).

²⁵¹ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 102-3.

²⁵² Bu konuda bkz. İkizler ve Kurban, 102-3.

²⁵³ Ahmet Akman, “Ali Haydar Efendi’de Vakfın Şartları (Şart-ı Vâkıf)”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, sy 3 (2018): 52.

²⁵⁴ Hüseyin Hatemi, *İntikal (Geçiş) Dönemi Hukuku (Zaman yönünden yürürlük hukuku)*, 1. bs (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004), 18.

bu vakfiye şartlarının bağlayıcı olup olmadığı vakıf kurma muamelesinin yapıldığı sırada yürürlükte olan hukuka göre tespit edilecektir.²⁵⁵

Eski vakıfların kurulduğu dönem yürürlükte olan hukuk İslam/Osmanlı hukukudur. Bu hukuka göre ise vakfiye şartlarının bağlayıcılığı “*şer-i şerife muvafakat*” şartına bağlanmıştır.²⁵⁶ Buna göre eski vakfın İslam/Osmanlı hukuku kurallarına aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartları hukuka uygun ve bağlayıcı olacaktır.²⁵⁷ Bu kapsamda 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 14 önem arz etmektedir. Nitekim bu hüküm vakfiye şartlarına muhalefetin ancak bunların uygulanmasının hukuken ya da fiilen imkansız olduğu durumla sınırlı tutmuştur. Bununla birlikte hukuken veya fiilen imkansızlığın olduğu yerde dahi vakfiye şartlarına ilişkin yapılan değişiklik “*vakfedenin iradesine aykırı olmama*” şartına bağlanmıştır. Ayrıca 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 7/f.3’de “*ilgililerin vakfiye şartlarına göre intifa hakları saklıdır*” denilmekle, m. 75’te “*mazbut ve mülhak vakıfların vakfiyelerindeki şartlar doğrultusunda, ilgililerin hakları saklıdır*” denilmekle eski vakıflarda intifa haklarına ilişkin esasların vakfiye şartlarına göre olduğunu hükme bağlanmıştır.

Bu açıkladıklarımızı zürri vakıflar nezdinde değerlendirilecek olursa zürri bir vakıfta vakfiye şartları yoluyla vakfedene kan bağı ile bağlı olan kişilere vakıf menfaati tahsis edilmektedir. Kurulduğu dönemin hukuk kurallarına göre geçerli bir şekilde varlık kazanmış zürri nitelikteki mazbut ya da mülhak bir vakfın galleden yararlanmaya ve galle dağıtım usulüne ilişkin vakfiye şartlarının bağlayıcılığı vakıf kurma işleminin tamamlanmış bir hukuki sonucu olmaktadır.

3.3.3. 20.10.2022 Tarihli AYM Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi Kapsamında

20.10.2022 tarihli bireysel başvuru kararında²⁵⁸ başvuruya konu vakfın gallesi vakfedenin ölümünden sonra batın tertibi üzere eşit olarak erkek evlatlarına, erkek

---

²⁵⁵ Bkz. Hatemi, 19.

²⁵⁶ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 48 (167. mesele).

²⁵⁷ Bkz. Berki, *Vakıflar: Medeni Kanunda Tesis ve Vakıflar Kanunu Hükümleri*, 142; İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, 102; Ballar, *Eski Vakıfların Günümüze Ulaşan Sorunları ve Çözümleri Semineri*, 105-7.

²⁵⁸ Bkz. AYM, T. 20.10.2022, 2018/14186 (28.12.2022 tarih ve 32057 sayılı RG.)

evlatlarından kimse kalmaz ise kız evlatlarına veraset tertibi üzere şart kılınmıştır. AYM, mevcut durumda kız evlatların galleden yararlanmasının mümkün olmamasının alt soyun mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği gerekçesiyle ihlal kararı vermiştir. İlgili kararda AYM, karara konu meselenin miras hukukuyla ilgili olmadığını, vakfın gallesinin dağıtım usulüyle ilgili olduğunu belirtmesine rağmen incelemeyi başvuruçuların mülkiyet hakkı üzerinden yapmıştır. Bu kararda vakfeden “*muris*” olarak ele alınmış, başvuruçuların ise vakfedenin alt soyu olmaları dolayısıyla “*mülkiyet hakları*” inceleme konusu yapılmıştır. Buna göre ilgili kararda AYM ihlal incelemesini “*vakfedenin alt soyunun miras hukukundan kaynaklanan mülkiyet hakkı*” üzerinden yapmıştır. Nitekim vakfedenin alt soyunun mülkiyet hakkının kabulü, ancak miras hakkı temelinde tartışılması mümkündür. Ayrıca ilgili kararda AYM’nin belirttiği galle dağıtım usulü, vakfedenin vakfiye şartlarına karşılık geldiği için zürri vakıf niteliğindeki bir eski vakfın vakfiye şartlarına bu nitelikte bir müdahalenin hukuken mümkün olup olmadığı aşağıda incelenecektir. Karşı oyda belirtildiği üzere, bu kararda birçok yönden hukuka aykırılık mevcut olsa da buradaki incelememiz çalışma konumuzla sınırlı kalacaktır.

AYM bu kararında dayanaklarının temelini “*galle dağıtımının süregelen bir olgu olduğu, bu kapsamda tamamlanmış bir hukuki durum olmadığı*” kabulünü yerleştirmiştir. Ancak yukarıda açıkladığımız gibi galleden yararlanma ve galle dağıtım usulüne ilişkin vakfiye şartlarının bağlayıcılığı vakıf kurma işleminin tamamlanmış bir hukuki sonucudur. Tamamlanmış bir hukuki sonucun geçerliliği ise kural olarak bundan sonra yürürlüğe giren hukuk kurallarına göre tartışılmayacaktır.²⁵⁹

İkinci olarak belirtmek gerekir ki AYM’nin, ilgili kararda ayrımcılık yasağı ihlaline konu etti hak “*vakfedenin alt soylarının miras hukukundan kaynaklanan mülkiyet hakları*” olmaktadır. Ancak bu hakkın gerçekte hukuken mevcut olmaması sebebiyle bu karar hukuken isabetsiz olmaktadır. Nitekim her şeyden önce bir hak ihlalinin var olabilmesi için bunun öncesinde bir hakkın mevcut olması gerekmektedir.²⁶⁰ İlgili AYM kararı bağlamında ise sözü edilen hak, miras hukukundan kaynaklı mülkiyet hakkı, yani miras hakkı olmaktadır. Miras hakkı, mirasçılarının terekenin intikali

²⁵⁹ Hatemi, *İntikal (Geçiş) Dönemi Hukuku (Zaman yönünden yürürlük hukuku)*, 18.

²⁶⁰ Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, 13. Baskı (Ankara: Seçkin, 2019), 353.

neticesinde sahip oldukları haklara denmektedir.²⁶¹ Bu kapsamda miras hakkının var olabilmesi murisin ölümü ya da gaipliği neticesinde gündeme gelecek tereke dolayısıyla mümkündür.²⁶² Buna göre kural olarak sağlıkta hüküm doğurmak üzere yapılan bir hukuki işlem, miras hakkı kapsamında değerlendirilemeyecektir. Sağlıkta hüküm doğurmak üzere yapılan bir işlemin miras hakkı kapsamında tartışılabilmesi ve bir takım hukuki sonuçlar doğurması ancak ilgili hukukun öngörmesiyle mümkün olacaktır. Bunun dışında kişinin yaptığı bir sağlar arası işlem bakımından tasarruf yetkisi/mülkiyet hakkı mutlak anlamda tamdır, sınırlanması mümkün değildir. Bu hususlar eski vakıflar bağlamında düşünülecek olursa, sağlıkta hüküm doğurmak üzere yapılmış bir eski vakfın yapıldığı sırada yürürlükte olan hukuka göre bu vakıf kurma işlemi, vakfedenin mülkiyet hakkından kaynaklı tasarruf yetkisiyle özel hukuk alanına dâhil bir işlem niteliğindedir. Bu kapsamda bu işlem miras hakkı temelinde tartışılmayacak ve miras hukukuyla ilişkili olmayan bir özellik arz etmektedir.²⁶³ Bu nitelikte miras hukuku kurallarına tabi olmayan bir hukuki işlemi o vakfın yapıldığı sırada yürürlükte olan hukuk tarafından öngörülmemesine rağmen miras hukukuyla ilişkilendirmek mümkün değildir.

Nitekim Türk hukukunda sağlararası bir karşılıksız kazandırmada kişi mülkiyet hakkından kaynaklanan mutlak tasarruf yetkisiyle kız ya da erkek evladından hangisine yapıldığına bakılmaksızın istediği kişiye istediği oranda kazandırmada bulunmakta serbesttir. Mülkiyet hakkına ilişkin bu serbestlik ise tenkis gibi ancak kanunun öngördüğü durumlarda sınırlanabilir niteliktedir. Aynı şekilde eski vakıflarda vakfedenin bir kısım malvarlığını bir amaca özgülemesi, bu amacını vakfiye şartlarıyla ortaya koyması miras hakkıyla ilişkili olmayacak şekilde mülkiyet hakkından kaynaklı tasarruf yetkisine dayanmaktadır. AYM'nin ilgili kararda vakfedenin şartına aykırı hüküm tesis etmesi vakfedenin bu tasarruf yetkisine sınırlama getirmektir. Günümüzde mirasçılardan mal kaçırma kastı olan sağlararası kazandırma dahi tenkisine hükmedilene dek geçerli kabul edilmekte, mirasçılardan mal kaçırma kastı olmayan ise ancak çok sınırlı bir süre içinde tenkise muhatap olabilmekte, bu iki durumda da tenkis ancak talep halinde ve talep sahibi bakımından sonuç

---

²⁶¹ O. Gökhan Antalya, *Miras Hukuku*, 4. bs (Ankara: Seçkin Hukuk, 2019), 75.

²⁶² Antalya, 69.

²⁶³ Kaya, "İslâm Aile Vakıflarının Mahiyeti ve Fikhi Zemini: Meşruyet Sorgulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım", 321-22.

doğurmaktadır.²⁶⁴ Bu bakımdan Türk hukukunda murisin sağlararası kazandırmadaki mülkiyet hakkının onun ölümünden sonra tenkis yoluyla kısıtlanması kanunun tenkisi öngörmesi sebebiyle ve bu kadar sınırlı şartlarla mümkün iken eski vakıfların kurulduğu zamanda yürürlükte olan hukukun vakfedenin mülkiyet hakkına ilişkin öngörmediği bir sınırlamayı kabul etmek hukuka uygun olmayacaktır. İlgili AYM kararında savunulduğunun aksine vakfiye şartlarına uymak, alt soyun miras hukukundan kaynaklı mülkiyet haklarının ihlali değil (ki eski vakıflarda vakfedenin sağlıkta hüküm doğurmak üzere yaptığı vakıf kurma işleminde “alt soyun miras hukukundan kaynaklı mülkiyet hakkının” mevcut olmayacağı yukarıda ifade edilmişti) aksine vakfedenin mülkiyet hakkından kaynaklı tasarruf yetkisine ihlal niteliğindedir.

Türk hukukundaki evlatlık müessesesi, bu açıkladıklarımızı destekler niteliktedir. Nitekim zürri vakıf kurma işleminde olduğu gibi küçüğün evlat edinilmesi işleminde de sağlıkta hüküm doğurmak üzere yapılan bir işlemle işlem sahibinin çocuklarının muhtemel ve müstakbel miras haklarının zedelenmesi sonucu doğmakta ve bu duruma hukuk düzeni bir sonuç bağlamamaktadır. Küçüğün evlat edinilmesi işlemi ile birlikte doğrudan doğruya evlat edinenin çocuklarının miras payı azalmakta ve ikinci zümrenin mirastan uzaklaştırılması söz konusu olmaktadır.²⁶⁵ Bununla birlikte evlatlığın kendi kan hısımlarına mirasçılığı devam edip evlatlık bakımından çifte mirasçılık durumu gündeme gelmektedir.²⁶⁶ Bu bakımdan evlat edinme yoluyla evlat edinenin çocuklarının muhtemel ve müstakbel miras haklarının zedelenmesi söz konusu olmaktadır. Ancak kanun koyucu TMK m. 305/f.2 yoluyla evlat edinenin çocuklarının miras payının azalması şeklinde menfaatlerinin zedelenmesini, evlat edinme işlemi geçersiz kılacak nitelikte görmemiştir.²⁶⁷ Buna göre evlat edinenin çocuğu, evlatlık lehine doğan bu çifte mirasçılık durumu sebebiyle kendi aleyhine eşit olmayan bir dengenin doğduğu ve miras payının azaldığı gerekçesiyle evlat edinme işlemi dava edemeyecektir. Nitekim her şeyden önce evlat edinme işlemi miras

²⁶⁴ Mustafa Dural ve Turgut Öz, *Miras Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015), 276-89.

²⁶⁵ Murat Aydoğdu, *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*, 2. bs (Ankara: Adalet Yayınevi, 2010), 344-45, 593.

²⁶⁶ Aydoğdu, 525.

²⁶⁷ Aydoğdu, 344; TMK m. 305/f.2’de küçüklerin evlat edinilmesinin geçerliliği, evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi şartına bağlanmıştır. Evlat edinenin çocuklarının yararının hakkaniyete aykırı zedelenmesi ise ancak evlat edinen tarafından çocuklarının zaruri olan bakım, sağlık, eğitim gibi hayati masraflarının karşılanmadığı durumda gündeme gelecektir bkz. Aydoğdu, 345.

hukukuna ait bir özellik arz etmeyip alt soyun miras hakkıyla ilişkili olmamaktadır. Bununla birlikte ilgili hukuk çocuğun miras payının azalması durumunu evlat edinme işlemini geçersiz kılacak nitelikte görmemiştir.²⁶⁸ Buna göre aynı şekilde eski vakıflardan olan zürri vakıflarda vakfedenin vakfiye şartlarına da bu açıdan bakılmalıdır. Nitekim eski vakıflar bağlamında sağlıklı kurulan bir vakıf kurma işlemi miras hukukuna dair olmayıp alt soyun miras hakkı temelinde tartışılmayacaktır. Bununla birlikte tıpkı Türk hukukundaki evlatlık müessesinde olduğu gibi alt soyun miras paylarının azalması gibi bir sonuca eski vakıfların kurulduğu dönem yürürlükte olan hukuk, hukuki sonuç bağlamamış, bu durumu vakıf kurma işlemini/vakfedenin vakfiye şartlarını geçersiz kılacak nitelikte görmemiştir.²⁶⁹

3.3.4. Vakfiyelerde Çokça Kullanılan Bazı Tabirler

Vakfiyede bir defa zikrolunan evlâd ya da veled sözcüklerinden *evlâd-ı sulbiyye* anlaşılmalıdır.²⁷⁰ Evlâd-ı sulbiyye ise kişinin kendisinden meydana gelen öz çocukları anlamına gelmektedir.²⁷¹ Evlat edinilen şahıslar bu kapsamda değerlendirilmeyecektir.²⁷² Bu nitelikteki bir vakıfta vakfin gallesi vakfedenin öz çocukları arasında taksim edilecektir.²⁷³ Buna göre vakfedenin inkıraza uğrayan öz çocuklarından sonra vakfin gallesi ikinci derece alt soy evlada tahsis olunmayacaktır. Bu noktada vakfin gallesinin nereye tahsis olunacağı gündeme gelmektedir. Buna ilişkin olarak vakfedenin evladından sonra başka bir cihet tayin edip etmediğine göre

²⁶⁸ Aydoğdu, *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*, 344.

²⁶⁹ Kaya, “İslâm Aile Vakıflarının Mahiyeti ve Fıkhi Zemini: Meşruyet Sorgulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım”, 321-22.

²⁷⁰ Alaeddin Muhammed b. Ali b. Muhammed ed-Dımaşki Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr fî şerhi't-tenvîri'l-epsâr*, thk. Abdulmunim Halil İbrahim, 1. bs (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2002), 384; Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 42 (140. mesele); Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 165.

²⁷¹ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 15 (23. mesele); Bu noktada özellikle şart koşulmadıkça kız ya da erkek çocuk fark etmeksizin evlâd-ı sulbiyyeye dahil olur bkz. Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr fî şerhi't-tenvîri'l-epsâr*, 384; Evlâd lafzı Arapça bir kelime olup her ne kadar mana olarak çoğul anlamı ifade etse dahi örfen tekil anlamı da ifade ettiği kabul edilmiştir. Buna göre vakfedenin galleyi evlâdına şart kılması ancak hâlihazırda tek bir çocuğunun mevcut olması durumunda galle bu kişiye tek başına tahsis olunabilecektir bkz. Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 43 (146. mesele); Aynı şekilde veled lafzı da Arapça bir kelime olup tekil anlam ifade etse dahi vakfedenin birden fazla olan çocuğunu kapsamına alabilmektedir bkz. Berki, *Vakıflar*, 94.

²⁷² Tuncay, *Eski Vakıf Hükümlerimiz (Ömer Hilmi Efendi) ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar*, 137.

²⁷³ Aksine bir karinenin olmaması şartıyla galle evlatlar arasında eşit taksim edilecektir bkz. Berki, *Vakıflar*, 94; Tek bir evladın olduğu durumda ise bu evlat tek başına gallede hak sahibi olacaktır bkz. İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-epsâr*, 4:468; Ayrıca bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 164-65.

bir sonuca gidilmelidir. Vakfeden evladından sonra başka bir cihet tayin etmişse vakfin galesi bu cihete tahsis edilecektir.²⁷⁴ Böyle bir cihetin tayin edilmediği durumda ise söz konusu vakfin *münkatı'ul âhir* vakıf²⁷⁵ niteliğinde olduğu anlaşılacaktır. Bu durumda da vakfin galesinin fakirlere tahsis olunacağı ifade edilmiştir.²⁷⁶

Ahfâd lafzı kişinin çocuklarının çocukları anlamına gelip hangi derecede olduğuna bakılmaksızın tüm torunları kapsamaktadır.²⁷⁷ Bu lafız kural olarak vakfedenin bir defa zikrettiği evlâd ya da veled lafzının kapsamına girmemektedir. Ancak ahfâdın bu kapsamda olduğuna dair bir karine varsa bu durumda ahfâd da gallede hak sahibi olabilecektir. Vakfedenin zikrettiği *neslen ba'de neslin* gibi bir tabir bu nitelikte bir karinedir.²⁷⁸ Nitekim bu tabir nesilden nesle evlâd-ı sulbiyye ve ahfâdı ifade etmektedir.²⁷⁹ Böyle bir karinenin varlığıyla birlikte vakfedenin evlâd-ı sulbiyyesiyle birlikte ahfâdı da vakfin galesinden yararlanabilecektir.

Bir defa zikredilen veled lafzı evlâd-ı sulbiyyeyi ifade ettiği için hâlihazırda öz çocuğu olmayan vakfedenin bir defa zikrettiği veled lafzından ne anlaşılması gerektiği önem arz etmektedir. Bu durumda vakfedenin çocuklarının çocukları (2. derece alt soyu) mevcutsa gallenin bunlara tahsis edileceği kabul edilmektedir. Bu dereceden sonraki evlâda ise galle tahsis edilmeyecektir.²⁸⁰ Gallenin kendilerine tahsis edileceği çocukların çocukları tabirine kız çocukların çocuklarının dâhil olup olmayacağı tartışmalıdır.²⁸¹ Bir görüşe göre çocuklar soy bağı olarak babaya nisbet edildiği için kız çocukların çocukları bu kapsamda olmayıp sadece erkek çocukların çocuklarına

²⁷⁴ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 26.

²⁷⁵ Bkz. Ömer Hilmi Efendi, 26.

²⁷⁶ Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr fî şerhi't-tenvirî'l-epsâr*, 384; Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 26.

²⁷⁷ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 15; Berki, *Vakıflar*, 289.

²⁷⁸ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 42.

²⁷⁹ Ömer Hilmi Efendi, 15; Tuncay, *Eski Vakıf Hükümlerimiz (Ömer Hilmi Efendi) ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar*, 138.

²⁸⁰ Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr fî şerhi't-tenvirî'l-epsâr*, 384; Berki, *Vakıflar*, 94-95; Bu nitelikteki bir vakıfta vakfedenin çocuğunun çocuğunun da (2. derece alt soyu) bulunmaması durumunda çocuğunun çocuğunun çocuğu (3. derece alt soyu) varsa bu durumda gallenin bu 3. derece alt soya ve bundan sonraki derecelere tahsis edileceği ifade edilmiştir bkz. İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürrü'l-muhtar : Şerh-i Tenvirî'l-epsâr*, 4:468; Bu konuda bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 165.

²⁸¹ Bu konuda bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 165; Sümeyye Özdemir, "Zürri Vakıflarda Kullanılan 'Çocukların Çocukları' Lafzının Vâkıfın Kızının Çocuklarını Kapsaması (Hatibzade, Kemalpaşazade ve İbn Nüceym'in Risaleleri Bağlamında)" (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011).

galle tahsis olunacaktır.²⁸² Bir diğer görüşe göre ise galle hem erkek hem de kız çocukların çocuklarına tahsis edilecektir.²⁸³ Bu nitelikte bir vakıfta sonradan vakfedenin çocukları dünyaya gelirse gallenin tahsisi vakfedenin çocuklarına dönecektir.²⁸⁴

Bazı durumlarda vakfeden galleyi evlâda şart kılmış olmasına rağmen zikrettiği evlâd lafzıyla hüküm kurmak mümkün olmamaktadır. Bu durumlar vakfedenin evlâdının olmadığı ve olmasının da mümkün olmadığı hallerde söz konusudur. Bu tür durumlarda evlâd lafzıyla kastedilenin ahfâd olduğu kabul edilerek bir sonuca varılmaktadır. Çocuğu olmayan ve artık olması da mümkün olmayan bir kişinin vakfin gallesinin evlâda tahsisi şartını koşması bu durumun bir örneği niteliğindedir. Bu durumda vakfin gallesi ahfâda tahsis edilecektir.²⁸⁵

Aksine bir karine olmadığı müddetçe veled veya evlâd lafızları hem vakıf kurma işlemi yapılırken mevcut olan hem de daha sonraki süreçte mevcut olacak evlâdı kapsamına almaktadır.²⁸⁶ Bu kural ahfâdın hak sahibi olarak şart koşulduğu bir vakıf için de geçerlidir. Galle evlâda şart kılınırken evlâdın hâlihazırda hayatta olmakla kayıtlandırılması ise bu kuralın aksini gerektirecek bir karine hükmündedir.²⁸⁷ Veled veya evlâd lafızları, Müslüman ya da Müslüman olmayan evlatları kapsamına almaktadır.²⁸⁸

Vakfedenin iki defa zikrettiği evlâd lafzı (*evlâdıma ve evlâd-ı evlâdıma*) ya da üç defa zikrettiği veled lafzı (*veledime, veledimin veledine ve veledimin veledinin veledine*) vakfedenin bütün derecelerdeki evlâdını (tüm alt soyunu) kapsamına almaktadır.²⁸⁹ Buna göre aksine bir karine olmadığı takdirde her bir derecedeki evlatlar vakfin gallesinden müştereken yararlanacaktır. Böyle bir vakıfta vakfeden evlâd ve evlâd-ı evlâdının inkırazından sonra vakfin menfaatini başka bir cihete şart koşmuşsa bu

²⁸² Bu görüşün daha doğru olduğu ifade edilmiştir bkz. Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr fi şerhi't-tenvîri'l-epsâr*, 384; Berki, *Vakıflar*, 95.

²⁸³ Bkz. Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr*, 1. bs (Mısır: Mustafa el-Babi el-Halebi, 1970), 243; Berki, *Vakıflar*, 94-95.

²⁸⁴ İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr*, 243; Berki, *Vakıflar*, 94-95; Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 165.

²⁸⁵ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 44.

²⁸⁶ Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 166.

²⁸⁷ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 44-45.

²⁸⁸ Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 166.

²⁸⁹ Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr fi şerhi't-tenvîri'l-epsâr*, 384; Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 42; Berki, *Vakıflar*, 95; Bu konuda bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 165.

cihetin vakıftan yararlanması ancak vakfedenin tüm alt soyunun inkırazı neticesinde mümkün olacaktır.²⁹⁰

Vakfedenin iki kere zikrettiği veled lafzı (*veledime ve veledimin veledine*) vakfedenin öz çocuklarını (birinci derece alt soyu) ve öz çocuklarının çocuklarını (ikinci derece alt soyu) kapsamına almaktadır. Vakfedenin üçüncü ve daha sonraki derecelerdeki alt soyu lafzın kapsamına dâhil değildir.²⁹¹ Buna göre aksine bir karine olmadığı takdirde birinci ve ikinci derecelerdeki evlatlar vakfın galleden müştereken yararlanacaktır. Böyle bir vakıfta vakfeden veled ve veled-i veledinin inkırazından sonra vakfın menfaatini başka bir cihete şart koşmuşsa bu cihetin vakıftan yararlanması ancak vakfedenin birinci ve ikinci derece alt soyunun inkırazı neticesinde mümkün olacaktır.

Vakfın menfaatinin tahsis edildiği cihet yararlanma bakımından bir sıraya riayet edilecek şekilde şart koşulabilmektedir. Bu nitelikteki vakıflar için mürettep vakıf ibaresi kullanılmıştır.²⁹² Bu vakıflarda vakfedenin şart koştuğu cihetlerin vakıftan yararlanması ancak vakfedenin öngördüğü sıraya göre olabilmektedir.²⁹³ Bir cihetin vakıftan yararlanabilmesi için o cihetin sırasının gelmesi yani o cihetten önceki cihetlerin inkıraza uğraması gerekmektedir. Bu nitelikte bir vakfın varlığının kabulü için ise tertibe karine olacak lafızların varlığı gerekmektedir. Vakfiyelerde geçen *batnen ba'de batnin, el'akrebü fel'akreb* gibi tabirler bu nitelikte bir karine olmaktadır.²⁹⁴

Vakfın galleden evlâda ve evlâd-ı evlâda şart koşulduğu bir vakıfta cihetler arasındaki tertibe karine olacak bir lafız varsa yukarıda bahsedilen hükümler uygulama bulacaktır. Buna göre derecelerdeki evlatların galleden müştereken yararlanması söz konusu olmayacak, tertipte ilk sırada yer alan derece galle üzerinde hak sahibi olabilecektir. İlk sırada yer alan derecenin tümü inkıraza uğrarsa yararlanma hakkı ikinci sıradaki dereceye geçecektir. Sonraki derecelere ilişkin hüküm de böyledir.

²⁹⁰ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 42.

²⁹¹ Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr fî şerhi't-tenviri'l-epsâr*, 384; Berki, *Vakıflar*, 95; Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 165; Vakfeden tarafından zikredilen veled ve evlâd lafızları ifade ettikleri anlam itibariyle kural olarak farklılaşmasa da iki defa zikredilen veled lafzı ile iki defa zikredilen evlâd lafzı konusunda farklı anlamlar ifade etmektedirler bkz. Berki, *Vakıflar*, 96.

²⁹² Berki, *Vakıflar*, 96; Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 166.

²⁹³ Bu konuda bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 165.

²⁹⁴ İbn Âbidîn, *Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-epsâr*, 4:469; Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fî Ahkâm-il Evkaf*, 42; Berki, *Vakıflar*, 96-97.

Bütün dereceler inkıraza uğradıktan sonra ise vakfın gallesi fakirlere tahsis olunacaktır.²⁹⁵

İlk sıradaki dereceden bazı evlâtların inkırazı halinde ise o evlatlara galleden düşen pay toplam galleye eklenip aynı derecedeki hayattaki diğer evlat ya da evlatlara taksim edilecektir.²⁹⁶ Ancak vakfın gallesinin evlâda ve evlâd-ı evlâda şart kılındığı bir müretteb vakıfta tertipte ilk sırada yer alan derecedeki evlâdın vefatı halinde bu evlâdın payının onun evlâdına verilmesi şartı bu hükmün aksini gerektiren bir şarttır. Bu halde vefat eden evladın payı birinci derece alt soyuna taksim edilir. Bu durumun vaki olduğu derece inkıraza uğrayana dek gallenin tahsisi bu şekilde yapılır. Söz konusu derecenin inkırazından sonra ise gallenin tahsisi ilk duruma göre yapılacaktır.²⁹⁷

Vakfeden vakfın menfaatini tahsis ettiği cihete dair bazı kayıtlamalarda bulunabilmektedir. Bu kayıtlamalar söz konusu cihete dair sıfat, miktar, sınır, şart gibi durumlar olabilmektedir. Bu kayıtlara itibar edilmekte ve gallenin tahsisi ancak bu kayıtlar doğrultusunda yapılmaktadır.²⁹⁸ Bu kayıtların kapsamına girmeyen yerlerde ise galleye müstehiklik söz konusu olmamaktadır.²⁹⁹ Örneğin vakfedenin vakfın gallesini sadece kız evladına şart kılması sıfata ilişkin bir kayıtlama olup erkek evladı hükmün dışında bırakır ya da vakfedenin galleye ilişkin olarak belirttiği miktar, tahsisin ancak bu miktarla sınırlı olmasını gerektirir. Vakfedenin galleyi tahsis etmek istediği evladın isimlerini zikretmesi tahsisin sadece isimleri zikredilen bu evlatlarla sınırlı kalmasını gerektirir.³⁰⁰

Vakfeden galleyi evladına tahsis ederken tahsis edeceği cihete ilişkin ebnâ-ibn-benat-bint gibi lafızlar kullanabilmektedir. Bu noktada bu lafızlardan ne anlaşılması gerektiği önem arz etmektedir. Ebnâ her ne kadar erkek çocuklar anlamına gelse bile vakfedenin kız çocukları da ebnâ lafzının kapsamına girip galleye müstehik olacaktır. Ancak vakfeden vakfın gallesini benatına şart koşmuşsa benat lafzının kapsamına erkek

²⁹⁵ Hassaf, *Ahkâmü'l-vakf ve's-sadakât*, 222; Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 42.

²⁹⁶ Hassaf, *Ahkâmü'l-vakf ve's-sadakât*, 222; Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 166.

²⁹⁷ Hassaf, *Ahkâmü'l-vakf ve's-sadakât*, 228; Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 42-43; Berki, *Vakıflar*, 97; Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 166.

²⁹⁸ Bu konunun vakfedenin sözlerine ilişkin mefhumu muhalefete itibar ekseninde ele alınması hakkında bkz. Berki, *Vakıflar*, 112-13.

²⁹⁹ Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 43.

³⁰⁰ Bu konuda bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 166.

çocuklar dâhil olmayacak sadece kız çocuklar galleye müstehik olabilecektir. Ebnâya vakıfta vakfedenin hiç erkek çocuğu olmayıp sadece kız çocuklarının varlığı halinde vakfedenin tayin ettiği ilk cihet munkatı kabul edilecek ve galle fakirlere tahsis olunacaktır. Aynı şekilde benata vakıfta vakfedenin hiç kız çocuğu olmayıp sadece erkek çocuklarının varlığı halinde vakfedenin tayin ettiği ilk cihet munkatı kabul edilecek ve galle fakirlere tahsis olunacaktır.³⁰¹

Vakfeden galleyi nesline ya da zürriyetine şart kılabilmektedir. Bu bağlamda nesil ve zürriyet kavramları vakfedenin tüm derecelerdeki evlat ve ahfadına şamildir.³⁰² Akib baba yoluyla vakfedene bağlanan nesli ifade etmektedir.³⁰³ Buna göre akib kavramının içine kız çocuklarının evladı dâhil olmayacaktır. Ancak vakfedenin birinci derece kız çocukları bu kavrama dâhildir.³⁰⁴

Vakfeden tarafından aksi kararlaştırılmadıkça galle mevkufun aleyhler arasında eşit olarak taksim edilir. Ancak vakfeden gallenin miras hukuku hükümlerine göre taksimini şart koşmuşsa galle mevkufun aleyhler arasında İslam miras hukukunda öngörülen taksime göre dağıtılacaktır.³⁰⁵

Vakfiyede birbirine aykırı iki şart bulunup da ikisinin de birlikte uygulanması mümkün değilse son gelen şarta itibar edilir.³⁰⁶

---

³⁰¹ Haskefi, *ed-Dürrü 'l-muhtâr fi şerhi 't-tenvîri 'l-epsâr*, 384; Berki, *Vakıflar*, 99.

³⁰² Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 166.

³⁰³ Özkaya, 167.

³⁰⁴ Haskefi, *ed-Dürrü 'l-muhtâr fi şerhi 't-tenvîri 'l-epsâr*, 384; Berki, *Vakıflar*, 100.

³⁰⁵ 149. mesele Ömer Hilmi Efendi, *İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf*, 44; Bu konuda bkz. Şener, “Eski Hukukumuzda Göre Evladiye Vakıflarda Gelirin Taksimi”, 42.

³⁰⁶ Berki, *Vakıflar*, 86.

BÖLÜM IV

ZÜRRI VAKIFLARDA GALLE ÜZERİNDE HAK SAHIPLİĞİ DAVASI

4.1. Genel Olarak

5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği galleden yararlanmayı dava açma şartına bağlamıştır. Bu kapsamda VK m. 7/f.3 - 4'ün, “*intifa haklarına ilişkin talepler galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşer. Mazbut vakıflarda intifa hakları, galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren, vakfın son beş yıl içindeki malvarlığı, gelirleri ve giderleri ile sınırlı olmak ve galle fazlasının mevcudiyeti şartıyla Genel Müdürlükçe belirlenir*” hükümleriyle ve galle ödenmesine ilişkin ilgili vakıf mercilerine yapılacak başvuruyu gösteren VY m. 53'ün, “*vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla*” başvurunun yapılacağını düzenleyen hükmüyle bu durum ortaya konulmuştur.³⁰⁷

Mazbut ve mülhak vakıf niteliğindeki zürri vakıflar nezdinde bu davada öncelikle davacı ya da davacıların vakfedenin alt soyu ya da sair hısımları niteliğinde olup olmadığı, bir başka deyişle vakfedene kan bağı ile bağlı olup olmadıkları incelenmektedir. Zürri vakıf niteliği arz etmeyen bir mazbut ya da mülhak vakıfta ise davacı ya da davacıların vakfedene kan bağı ile bağlı olmayıp vakfın gelirinin şart koşulduğu sair kişilerden olup olmadığı değerlendirilmektedir. Akabinde ise vakfiye şartlarıyla bu kişi ya da kişilere gallenin şart koşulup koşulmadığı araştırılmaktadır. Bu dava uygulamada “*galleye müstehak vakıf evlatlığının tespiti davası*” olarak isimlendirilmektedir.³⁰⁸ Doktrinde Çınar, vakfedenin alt soyundan olmayıp da gallenin kendilerine şart koşulduğu sair kişileri kapsamaması sebebiyle bu isimlendirmeyi eleştirmektedir.³⁰⁹ Gerçekten de vakfeden vakfiye şartları yoluyla

³⁰⁷ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 258.

³⁰⁸ Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, 605.

³⁰⁹ Çınar, “Galle”, 835.

galleyi alt soyuna, alt soyu olmayan hısımlarına ya da kendisiyle böyle bir ilişki içinde olmayan sair kişilere şart koşabilmektedir. Bu noktada “*vakıf evlatlığı*” ibaresi sadece alt soyu kapsadığı için ilgili isimlendirme hatalı olmaktadır. Bu sebeple Çınar, ilgili davanın “*vakfın galle (geliri) üzerinde hak sahibi olduğunun tespiti*” şeklinde isimlendirilmesinin daha doğru olacağını ifade etmiştir.³¹⁰ Bu kapsamda biz çalışmamızda bu davayı “*galle üzerinde hak sahipliği davası*” olarak isimlendirmeyi tercih ettik. Nitekim “*hak sahipliği*” ibaresi vakfedenin alt soyu olsun ya da olmasın galleinin kendisine şart kılındığı herkesi içermektedir.

Mazbut ve mülhak vakıflarda galleye ilişkin bir talep olmaksızın sadece vakfedenin alt soyu niteliğinde olduğunun ortaya konulması talebiyle de dava açılacağı kabul edilmiştir.³¹¹ Bu davaya “*vakıf evladiyetinin tespiti davası*” denir.³¹² Bu davada sadece davacı ya da davacıların vakfedenin alt soyundan geldiği tespit edilmekte, galle üzerinde hak sahipliği araştırılmamaktadır.³¹³ İlgililer daha sonra bu davadan elde edecekleri hükme dayanarak galle üzerinde hak sahipliği davasını açabileceklerdir.³¹⁴ Davacı ya da davacılar mahkemeden sadece galle üzerinde hak sahipliğinin ortaya konulmasını isteyip vakıf evladiyetine³¹⁵ ilişkin bir talepte bulunmadıkları durumda, galle üzerinde hak sahipliğinin ortaya konulması zorunlu olarak evladiyetin ortaya konulmasını gerektireceği düşüncesiyle mahkemece hem evladiyete hem de galle üzerinde hak sahipliğine hükmedilmektedir.³¹⁶ Uygulamada usul ekonomisi ilkesi gereği evladiyet davası genelde tek başına açılmamakta galle üzerinde hak sahipliği davasıyla birlikte ikame edilmektedir.³¹⁷

---

³¹⁰ Çınar, 835.

³¹¹ Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 46; Çınar, “Galle”, 836.

³¹² Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 46.

³¹³ Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 99.

³¹⁴ Çınar, “Galle”, 837.

³¹⁵ Burada evladiyet her ne kadar vakfedenin alt soyu olmaya işaret etse de bu açıkladığımız mesele bağlamında galleinin kendisine şart koşulduğu sair kişiler için de aynı sonuç düşünülebilir.

³¹⁶ Çınar, “Galle”, 836; Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 99-100.

³¹⁷ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 259-60; Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 99.

4.2. Galle Üzerinde Hak Sahipliği Davası Kapsamında Gündeme Gelen Hukuki Nitelik İncelemeleri

4.2.1. Genel Olarak

Türk hukukundaki düzenlemeye göre vakfedenin şart koştuğu galle, vakfiyede lehlerine şart koşulan kişilerce doğrudan talep edilememekte, böyle bir talebin hukuken geçerli olabilmesi için galle üzerinde hak sahipliği davasının açılması gerekmektedir. Bu kapsamda bu davada iddia konusu olan “*galle üzerinde hak sahipliği durumu*”, bu durumun incelendiği “*galle üzerinde hak sahipliği davası*” ve bu dava neticesinde gündeme gelen “*ilgili vakıf mercilerine karşı ileri sürülen galleyi talep yetkisi*” olmak üzere hukuki niteliklerinin üzerinde durulması gereken üç önemli konu gündeme gelmektedir. Bu başlık altında bu üç meselenin hukuki nitelik incelemesi yapılacaktır. Ayrıca galle üzerinde hak sahipliği durumunun ve galle alacağının devri, feragati ve mirasçılara geçmesi meseleleri de hukuki nitelik incelemesine göre sonuca bağlandığı için bu konunun da bu başlık altında incelenmesinde fayda görülmüştür.

4.2.2. Doktrin Görüşleri ve Uygulama Çerçevesinde Galle Üzerinde Hak Sahipliği Davasının Hukuki Niteliği

4.2.2.1. Genel Olarak

Davaların hüküm ve sonuçları hukuki niteliklerine göre farklılık arz ettiği için galle üzerinde hak sahipliği davasının hukuki niteliğinin tespiti önemlidir. Bu kapsamda doktrinde galle üzerinde hak sahipliği davasının hukuki niteliği, tespit davası olarak ifade edilmiştir.³¹⁸ Bu görüşe gerekçe olarak da galle üzerinde hak sahipliği davasında, davacıların vakfiyede lehlerine gallenin şart koşulduğu vakıf evladı ya da ilgilisi olduklarının tespitinin yapıldığı ileri sürülmüştür.³¹⁹ Nitekim mahkeme kararlarında

---

³¹⁸ Çınar, “Galle”, 836; Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 258; Yener, *Uygulamada Eski Vakıf Davalarına Giriş Vakfiyeden Doğan Evladiye, Galle, Tevliyet Ücret ve Sila Davaları*, 40-41; Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 52; Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, 605; Özyakışır, “Galleye Müstehiklik (Hak Kazanma)”, 392; Akipek ve Altaş, “Vakıflarda Evladiye Davaları”, 149.

³¹⁹ Bkz. önceki dipnot.

davanın kabulü halinde hüküm “*galle fazlasına müstahak vakıf evladı olduğunun tespitine*” şeklinde verilmektedir.

Doktrinde her ne kadar galle üzerinde hak sahipliği davası tespit davası olarak nitelense de Yargıtay uygulamasında galle üzerinde hak sahipliği davasının hukuki niteliğine ilişkin çeşitli görüşler ifade edilmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca 26.11.2019 tarihinde verilmiş bir kararda galle üzerinde hak sahipliği davasının hukuki niteliği itibariyle bir tespit davası olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda ilgili kararda “*galleye müstahak vakıf evladı olduğunun tespiti davasında, davacının iddiası vakıf evladı olduğu, vakfiyede yer alan şartları taşıdığı, bu sebeplerle galle fazlası üzerinde hakkı bulunduğu yönünde olup, mahkemece davacının vakfedenin evladı, akrabası ya da vakfiyede belirtilen ilgili kişilerden olup olmadığı, yine galleye müstahak olduğunun tespiti isteniyorsa vakıf senedine göre galle fazlasının dağıtılmasının gerekip gerekmediği ve dağıtılması gerekiyorsa davacının galleden pay alacak kişilerden olup olmadığı tespit edilecektir*” ifadelerine yer verilmiştir.³²⁰

Aynı kararda karşı oy, galle üzerinde hak sahipliği davasını eda davası olarak nitelemiştir. Bu kapsamda ilgili kararda “*galle fazlasına müstahak vakıf evladı olduğunun tespiti davasında kişinin vakıf evladı olduğu da tespit edilerek kendisine galle fazlası ödenmesi gerektiğine karar verildiğinden bu davalar eda davası niteliğindedir*” ifadelerine yer verilmiştir.³²¹

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi’nin 24.06.2024 tarihli bir kararında ise galle üzerinde hak sahipliği davası inşai nitelikte kabul edilmiştir. İlgili karara konu olayda galle batın tertibi üzerine şart kılınmış ve ilk derece mahkemesi davacı hakkında verdiği galleye müstahaklık kararının davacının babasının ölüm tarihinden itibaren geçerli olacağını hükme bağlamıştır. Bu karara ilişkin yapılan Yargıtay incelemesinde ise hükmün davacının babasının ölüm tarihinden itibaren geçerli olması kısmı düzeltilmiş, davacının hak sahipliğinin ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren geçerli olacağı kabul edilmiştir. Davacı taraf bu karara karşı AYM’ye bireysel başvuruda bulunmuştur. AYM yapmış olduğu incelemede gallenin batın tertibi üzerine şart kılındığı vakıflarda önceki hak sahiplerinin ölüm tarihi itibariyle yerine geçecek

³²⁰ Bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/1923, K. 2019/1217, T. 26.11.2019 (<https://www.hukukturk.com/>).

³²¹ Bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/1923, K. 2019/1217, T. 26.11.2019 (<https://www.hukukturk.com/>).

kişilerin hak sahibi olması gerektiği, davacının hak sahipliğinin ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren kabul edilmesinin mülkiyet hakkına ihlal niteliğinde olduğuna karar vermiştir. Yargıtay ise AYM'nin söz konusu bu incelemesinin galle üzerindeki hak sahipliği davasına ilişkin öngörülen hukuki düzenlemelerle örtüşmediğini, galle üzerinde hak sahipliği kararının inşai nitelikte olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda ilgili kararda “*galle fazlasından yararlanmaya başlanılacak tarih olarak İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihin kabul edilmesi gerektiği söylenebilir. Çünkü galle fazlasına müstahak vakıf evladı olduğunun tespitine ilişkin kararlar inşai niteliktedir. Dolayısıyla davacının, babasının ölümüyle birlikte galle fazlasından hak sahibi olduğunun kabulünde hukuki olanak bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi kararında başvurunun galle fazlasına ne zaman müstahak olacağına ilişkin değerlendirmelerin ise bu tür kararların inşai niteliğiyle uyduğuna söylemek mümkün değildir*” ifadelerine yer verilmiştir.³²²

Bu karara konu 20.07.2023 tarihli AYM bireysel başvuru kararında galle üzerinde hak sahipliğinin ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren geçerli kılınmasının mülkiyet hakkına ihlal niteliğinde olduğu ifade edilerek “*başvurucunun mülkiyet hakkına esas teşkil eden hakları kazandığı tarih, söz konusu mal varlığının kapsamı üzerinde doğrudan etkilidir. Bu nedenle başvurunun vakıf nedeniyle doğabilecek haklarının miras bırakanın ölüm tarihi yerine mahkemenin karar tarihi esas alınarak belirlenmesinin mal varlığının kapsamını daraltıcı bir etki oluşturacağı açıktır. Başvurucunun intifa ve galle fazlasına müstahak vakıf evladı olduğunun tespitinde murisin ölüm tarihi yerine ilk derece mahkemesinin karar tarihinin esas alınması mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir*” açıklamasında bulunulmuştur.³²³

4.2.2.2. Değerlendirme

VY m. 53, galle ödemesi talebinin ancak bu yöndeki mahkeme kararıyla yapılacağını, m. 55 vakıf evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarihin ilk derece mahkemesi karar tarihi olduğunu, galle fazlasına ilişkin ödemenin ise mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra yapılacağını hüküm altına almıştır. VY'nin ilgili hükümlerine göre vakıf evlatları ya da ilgilileri galle üzerinde hak sahipliğine ilişkin

³²² Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2024/1068, K. 2024/4204, T. 24.06.2024 (<https://www.hukukturk.com/>).

³²³ Bkz. AYM Bireysel Başvuru, B.N. 2019/18088, T. 20.07.2023 (<https://www.hukukturk.com/>).

mahkeme kararından önce galleyi talep edememektedir. Galle üzerinde hak sahipliği davasına ilişkin mevcut hukuki düzenlemeler (VY m. 53), galle üzerinde hak sahipliği olgusunun ve vakfın gallesine ilişkin talebin ileri sürülmesini ancak dava neticesinde mümkün kılması dolayısıyla galle üzerinde hak sahipliği davasını tespit davası olmaktan ziyade inşai bir dava niteliğine yaklaştırmıştır. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nin 24.06.2024 tarihli bir kararında bu düşünceden hareket edilmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 26.11.2019 tarihli kararında çoğunluk oy galle üzerinde hak sahipliği davasını tespit davası niteliğinde görürken, karşı oy eda davası niteliğinde ele almıştır. Buna karşın doktrinde *Başpınar*, galle üzerinde hak sahipliği davasının eda davası niteliğinde olmadığını, nitekim galle üzerinde hak sahipliği davasında sadece galleye müstehak vakıf evladı ya da ilgilisi olduğunun tespitine ilişkin bir kararın verildiği, galle alacağının tahsiline dair bir belirleme yapılmadığını ifade etmiştir.³²⁴

20.07.2023 tarihli AYM bireysel başvuru kararında varılan sonuç AYM'nin galle üzerinde hak sahipliği davasını tespit davası niteliğinde gördüğünü ortaya koymaktadır. Nitekim AYM, ilk derece mahkemesi kararını hak sahipliğini kurucu nitelikte bir karar olarak görmemiştir.

Kanaatimizce galle üzerinde hak sahipliği davasının hukuki niteliği vakıf hukukunun mahiyetinden bağımsız düşünülmemelidir. Vakıf hukukunda geçerli olan vakfedenin iradesine bağlılık ilkesi, galle üzerinde hak sahipliği davasını hukuki nitelik olarak tespit davası mahiyetinde düzenlenmesini gerektirmektedir. Nitekim mevcut hukuki düzenlemeler kapsamında (VY m. 53) vakfedenin iradesiyle hak sahibi kılınan kimselerin bu hakka en erken olarak ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren erişebilmeleri vakfedenin iradesinin öngörmediği bir kısıtlama niteliğinde olmaktadır. Nitekim 20.07.2023 tarihli AYM bireysel başvuru kararında da bu husus vurgulanmıştır. Ancak bu açıklamalar olması gereken hukuk açısından bir anlam ifade etmektedir. Mevcut hukuki düzenlemeler (VY m. 53) ise hak sahipliği durumunu ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren geçerli kabul etmekle tespit davasının mahiyetine ters düşmektedir. Nitekim tespit davasında bir hak sıfırdan edilmemekte,

---

³²⁴ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 258.

var olan bir hak saptanmaktadır.³²⁵ Bu kapsamda galle üzerinde hak sahipliği davasına ilişkin hukuki düzenlemeler vakfedenin iradesini daha iyi bir şekilde uygulamaya geçirecek nitelikte yeniden düzenlenmelidir.

4.2.3. Galle Üzerinde Hak Sahipliği Durumunun Hukuki Niteliği

Doktrinde *Yener*, “*galleye müstehik evladiyet*” kavramını açıklamış ve bu kapsamda bu kavramın “*bir vakfın soyundan gelen ve vakıfnamede belirtilen özellikleri taşıyan kişi veya kişilere vakfın gelirinden ödenecek galle sağlayan bir evladiyet hakkı türü*” olduğunu ifade etmiştir.³²⁶ Bu kapsamda *Yener*, galle üzerinde hak sahipliği ile galle kavramlarını ayırmış ve bunların ilişkisini ortaya koymuştur. Biz bunun bazı kayıtlarla hukukten isabetli bir değerlendirme olduğunu düşünmekteyiz.

Öncelikle bu kapsamda “*galleye müstehik evladiyet*” kavramının değil de “*galle üzerinde hak sahipliği*” kavramının kullanılması gerektiğini düşünmekteyiz. Nitekim vakfiyelerde galle, vakfedenin evladı/alt soyu haricinde başka şahıslara da şart koşulmaktadır. Bu kapsamda örneğin VK m. 3 intifa hakkını “*mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları ve hakları*” şeklinde tanımlarken intifa hakkının sadece vakfedenin evladı/alt soyu için değil de sair ilgililer için de olabileceğini düşünerek “*ilgililer*” kavramını tercih etmiştir. Aynı şekilde VY m. 53’ün galleye ilişkin ilgili vakıf mercilerine başvuru usulünü düzenlerken “*vakıf evlatları veya ilgilileri dilekçe ile vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla*” biçiminde vakıf evlatları ve ilgililerini ayrı ayrı zikretmesi de bu kapsamdadır.

İkinci olarak *Yener*’in tanımında geçen “*evladiyet hakkı*” ibaresinden maksadın ne olduğu ortaya konulmalıdır. Bu kapsamda *Yener*, evladiyete ilişkin “*bir vakfın soyundan gelen kişilere ait bir hak olup feragat ve devri mümkün olmadığı gibi zamanaşımı veya hak düşürücü bir süre ile de ortadan kalkmayan bir haktır*” tanımını getirmiştir. Yukarıda açıkladığımız gibi bu tanımın da sadece vakfedenin alt soylarına hasredilmesi hatalıdır. Ayrıca *Yener*’in evladiyete ilişkin tanımı doğrultusunda “*galle*

³²⁵ Baki Kuru, *İstinâf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 138.

³²⁶ *Yener, Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 59.

üzerinde hak sahipliği” durumunun şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak karakterinde olduğu fikrindeyiz.³²⁷

4.2.4. İlgili Vakıf Mercilerinden Galleyi Talep Yetkisinin (Gallenin) Hukuki Niteliği

Doktrinde *Başpınar*, gallenin (galleyi talep yetkisinin) sui generis nitelikte bir alacak hakkı olduğunu ifade etmekte,³²⁸ *Çınar* ise bunun bir alacak hakkı olduğunu ifade etmektedir.³²⁹ Alacak hakkı bir kimseye başka bir kimseden bir şey vermesini, bir şeyi yapmasını veya yapmamasını talep etme yetkisi veren bir hak niteliğindedir.³³⁰ Bu kapsamda her türlü verme, yapma ve yapmama edimi alacak hakkı niteliğinde olacaktır.³³¹ Bu açıdan bakıldığında ilgili vakıf mercilerine karşı galleyi talep yetkisi, alacak hakkı niteliğinde olmaktadır. Nitekim galle üzerinde hak sahipliği davasının kabulü neticesinde davacı galle üzerinde hak sahibi olmakta, bu ise sahibine ilgili vakıf mercilerine karşı galleyi talep yetkisi vermektedir.

Galle alacağının kaynağı, vakfiyesinde galle şartı öngörülen vakfın kuruluş işlemi olmaktadır. Bu alacak hakkının sahibi/alacaklısı galle üzerinde hak sahipliği yargılamasında hak sahipliği tespit edilen kişidir. Borçlu ilgili vakıf tüzel kişiliğidir. Bu alacak hakkının doğum anı, galle üzerinde hak sahipliği davasının şekli anlamda kesinleşmesiyle birlikte geçmişe etkili olarak ilk derece mahkemesi karar tarihidir.³³² İlgili vakıf mercileri galle ödemesini ancak galle üzerinde hak sahipliği davasının şekli olarak kesinleştiği zaman yapabileceği için davanın şekli olarak kesinleştiği tarih galle alacağının muacceliyet tarihidir. Nitekim bu sonuç VY m. 55’in “*Vakıf evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarih ilk derece mahkemesi karar tarihi olup, galle fazlasına ilişkin ödeme mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra yapılır*” hükmünden kaynaklanmaktadır.

³²⁷ Benzer yönde bkz. Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, 611 Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2024/1068, K. 2024/4204, T. 24.06.2024 (<https://www.hukukturk.com/>).

³²⁸ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 250.

³²⁹ Çınar, “Galle”, 831.

³³⁰ Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 148.

³³¹ Oğuzman ve Barlas, 148.

³³² Nitekim galle üzerinde hak sahipliği davasında inşai sonucun davanın şekli anlamda kesinleşmesiyle meydana geldiği ancak geriye etkili olarak ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren etkili olduğu yukarıda anlatılmıştı.

Galleyi talep yetkisinin sui generis nitelikte bir alacak hakkı olduğunu ifade eden görüş, sui generisliğe gerekçe olarak galle alacağının hak düşürücü süreye tabi kılınmasını ifade etmiştir.³³³ Bu kapsamda biz bu görüşe katılmamaktayız. Nitekim alacak haklarında kural zamanaşımı süresine tabi olmak olsa dahi kanunun öngördüğü durumlarda bu alacak hakkı hak düşürücü süreye de bağlı olabilecektir.³³⁴ Bir alacak hakkının hak düşürücü süreye bağlanması bu alacak hakkını sui generis nitelikte kılmayacaktır. Önemli olan ilgili hakkın alacak haklarının karakteristik özelliği olan verme, yapma ya da yapmama edimini ihtiva etmesidir. Nitekim galle özünde, alacak haklarının karakteristik özelliklerinden olan verme edimini barındırmaktadır.

4.2.5. Galle Üzerinde Hak Sahipliğinin ve Galle Alacağının Devri, Feragati ve Mirasçılara Geçmesi

Galle üzerinde hak sahipliği, yukarıda açıkladığımız üzere şahsa sıkıca bağlı olan bir hak niteliğindedir. Şahsa sıkıca bağlı bir hak, hak sahibinin şahsına ayrılmaz bir biçimde bağlı olduğu için devri mümkün değildir. Bu kapsamda örneğin boşanma hakkı başkasına devredilemeyecektir. Buna göre galle üzerinde hak sahipliği şahsa sıkıca bağlı bir hak olması sebebiyle devre kabil değildir.

Galle alacağının devri noktasında alacağın devri hükümleri değerlendirilmelidir. Alacağın devri, alacaklının borç ilişkisine konu alacağını borçlunun onayına ihtiyaç duymadan bir sözleşme ile üçüncü kişiye devretmesidir.³³⁵ Kural olarak her alacak alacağın devri işlemine konu olabilir.³³⁶ Ancak TBK m. 183/f.1 “*kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir*” düzenlemesini getirerek alacağın devrine engel olacak birtakım hallerden bahsetmiştir. Buna göre alacağın devrinin mümkün olması kanun hükmünden, sözleşmeden veya işin niteliğinden kaynaklanan bir devir engelinin bulunmamasına bağlıdır.³³⁷ Bu noktada galle alacağının, alacağın devri işlemine konu olabilmesi ancak bu şartla mümkün olacaktır. İşin niteliğinden kaynaklanan devir engeli, alacağın alacaklının şahsı esas alınarak tanındığı durumlarda gündeme

³³³ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 277.

³³⁴ Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 248-49.

³³⁵ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. bs (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 1370.

³³⁶ Eren, 1382.

³³⁷ Eren, 1383.

gelmektedir.³³⁸ Nitekim böyle bir durumdaki devir, alacağın içeriğinde ya da amacında değişikliğe sebep olabilecektir.³³⁹ Vakfeden galle alacağını, alacaklıların şahsını dikkate alarak tanımaktadır. Bu noktada galle alacağı ile hak sahibi tayin edilen kişiler arasında sıkı bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Gallenin alacağın devrine konu olabileceğinin kabul edilmesi ise alacağın amacında değişikliğe sebep olacaktır. Nitekim zürri vakıflarda vakfeden aile fertlerine ya da hısımlarına bir menfaat sağlamak amacı ile bu kişileri galle alacaklısı kılmıştır. İşin niteliğinden kaynaklanan böyle bir devir engelinden dolayı da galle alacağı alacağın devri işlemine konu olamayacaktır.³⁴⁰

Galle alacağından feragat bakımından, aslında vakıf mercilerinin galle alacağı ödemesinde bulunmaları hak sahiplerinin başvurusu neticesinde mümkün olduğu için bu başvurudan önceki aşama bakımından galle alacağından feragat tartışması önem arz etmemektedir. Konunun önemi, galle ödemesine ilişkin vakıf mercilerine yapılan başvurudan sonra hak sahibinin feragat beyanının hüküm doğurup doğurmayacağı bakımındandır. Bu kapsamda galle alacağından feragatin mümkün olup olmadığı hususunda alacak haklarından feragat meselesi kapsamında inceleme yapılmalıdır. Esas haktan feragat, aynı haklar, yenilik doğuran haklar ya da defilerden tek taraflı olarak vazgeçmeyi ifade etmektedir.³⁴¹ Bu kapsamda feragat, bir hakkı sona erdiren hallerdendir.³⁴² Bir alacak hakkından tek taraflı vazgeçme mümkün olmadığı için alacak hakları esas haktan feragatin konusunu oluşturamayacaktır.³⁴³ Buna göre alacaklının feragat beyanı ancak ibra sözleşmesinin yapılmasına dair bir icap niteliğinde olacaktır.³⁴⁴ Yukarıda açıkladığımız üzere, vakıf mercilerine karşı galleyi talep yetkisi, bir alacak hakkı niteliğindedir. Alacak haklarındaki kurala göre ise galle, esas haktan feragatin konusunu oluşturamayacaktır. Ancak doktrinde *Yener*, galle

---

³³⁸ Eren, 1384.

³³⁹ Eren, 1384.

³⁴⁰ Çınar, "Galle", 831; Bkz. Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 81.

³⁴¹ Mustafa Alper Gümüş, *Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015), 68.

³⁴² Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 244.

³⁴³ Gümüş, *Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi*, 68; Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 148; Ayrıca bkz. Oğuzman ve Barlas, 244-46.

³⁴⁴ Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 148.

alacağından herhangi bir alt kuşak lehine olmaksızın feragat edilebileceğini ifade etmiştir.³⁴⁵

Galle üzerinde hak sahipliği şahsa sıkıca bağlı bir hak olması sebebiyle miras yoluyla intikal edemeyecektir.³⁴⁶ Öte yandan galle alacağı bir alacak hakkı niteliğinde olduğu için gerekli şartların varlığında miras yoluyla intikal edebilecektir. Bu bağlamda da gerekli şartların varlığıyla birlikte hak sahibinin ölmesi halinde mirasa konu olabilecektir. Bu hususun, galle üzerinde hak sahipliği yargılaması devam ederken hak sahibinin ölmesi durumunda mirasçılardan davaya devam edip edemeyeceği sorunuyla ilgisi bulunmaktadır. VY'nin 55. maddesi, vakıf evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarihin ilk derece mahkemesi karar tarihi olduğunu belirtmiştir. Buna göre doktrinde, ilk derece mahkemesinin hak sahipliği kararı vermesinden sonra ancak karar kesinleşmeden önceki süreçte hak sahibinin ölmesi halinde mirasçılardan yargılamaya devam edebileceği ifade edilmiştir.³⁴⁷ Galle miktarı hesaplamasında ise ilk derece mahkemesi karar tarihinin esas alınacağı belirtilmiştir.³⁴⁸

Hak sahibinin ilk derece mahkemesi kararından önce ölmesi halinde mirasçılardan davaya devamının mümkün olup olmadığı ise doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş, bu halde ölen hak sahibinin mirasçılarının davaya devamının mümkün olduğunu ifade etmiştir.³⁴⁹ Bu görüş, böyle bir halde galle miktarının hesaplanmasında ise davadaki talep tarihinin esas alınacağını ifade etmiştir.³⁵⁰ Bir diğer görüşe göre ise VY m. 55'te hak kazanma tarihi, davayı açma tarihi değil ilk derece mahkemesi karar tarihi olarak gösterildiği için böyle bir halde mirasçılardan davaya devam edemeyecektir.³⁵¹

---

³⁴⁵ Yener, *Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku*, 79; Aynı görüş galleye müstehik evladiyetten (vakfedenin alt soyundan olup lehine galleinin şart koşulduğu kişi olma durumundan) feragatin mümkün olmadığını ifade etmiştir bkz. Yener, 79.

³⁴⁶ Ergun Önen, *İnşai Dava* (Ankara: Olgaç Matbaası, 1981), 27.

³⁴⁷ Çınar, "Mazbut Ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının Ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği Ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi", 832; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, 7. bs (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019), 150.

³⁴⁸ Çınar, "Galle", 832.

³⁴⁹ Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 32.

³⁵⁰ Yener ve Uslu, 32.

³⁵¹ Çınar, "Galle", 832.

4.3. Davanın Konusu

Dava konusu, dava açmakla elde edilmesi istenilen sonuç/netice-i taleptir.³⁵² Bu kapsamda dava konusu, davanın kabul edilmesi halinde mahkemenin kararında hüküm altına alacağı hususu göstermektedir.³⁵³ Dava konusu HMK m. 119’da dava dilekçesinin zorunlu unsurları arasında gösterilmiştir.³⁵⁴ Bu kapsamda ilgili hüküm, dava dilekçesinde talep sonucunun açık bir şekilde yer verilmesini aramıştır.³⁵⁵ Vakıflar Yönetmeliği m. 53, galle ödemesine ilişkin ilgili vakıf mercilerine yapılan başvurunun “*vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla*” yapılacağını belirterek mazbut ve mülhak vakıflarda galle üzerinde hak sahipliği için açılacak davanın konusunu göstermiştir. Nitekim ilgili hükümde geçen “*vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararı*” ibaresi mahkemenin davanın kabulüyle hüküm altına aldığı netice-i talebi göstermektedir. Buna göre bu davada davacı ya da davacıların vakıf evladı ya da ilgilisi olduğu ve vakfiye şartlarına göre de galleye hak kazandığı ortaya konulmaktadır. Galle üzerinde hak sahipliği davasının açılmasıyla elde edilmek istenilen netice de budur.

4.4. Davanın Tarafları

4.4.1. Davacı

Galle üzerinde hak sahipliği davasının davacı tarafını, vakfiyede kendisine gallenin şart koşulduğu kişi ya da kişiler oluşturmaktadır.³⁵⁶ Vakfın gallesinin vakfedenin alt soyuna, alt soyu olmayan sair hısımlarına ya da bunlar dışındaki üçüncü kişilere şart koşulduğu düşünüldüğünde galle üzerinde hak sahipliği davasının davacı tarafı bu kimselerden olacaktır. Bu kapsamda zürri nitelikteki mazbut ya da mülhak bir vakıfta davacı taraf, vakfedenin alt soyu ya da alt soyu olmayan sair hısımları olarak görünürlük kazanmaktadır. Belirtmek gerekir ki zürri nitelikteki mazbut ya da mülhak

---

³⁵² Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 409; Meltem Ercan Özler, “Medeni Usul Hukukunda Dava Konusu” (Doktora Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 58.

³⁵³ Pekcanitez, Atalay, ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, 236; Ercan Özler, “Medeni Usul Hukukunda Dava Konusu”, 58.

³⁵⁴ Pekcanitez, Atalay, ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, 233.

³⁵⁵ Pekcanitez, Atalay, ve Özekes, 236.

³⁵⁶ Çınar, “Galle”, 835.

vakıfların kurulduğu dönemde hukuken evlatlık kurumu geçerli olmadığı için vakfedenin alt soyu olarak dava açabilecek kişiler arasına evlat edinilen dâhil olmayacaktır.³⁵⁷ Nitekim bu sonuç 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 1. maddesinin bir gereğidir. Aşağıda inceleneceği üzere galle üzerinde hak sahipliği davasının kabulü sonuçlanması bakımından taraf sıfatı kapsamında mezkûr kişilerin davacı olması gerekse de taraf sıfatı dava şartı olmadığı için bir kimsenin davacı olabilmesi için dava şartı olarak taraf, dava ve dava takip ehliyetine sahip bulunması yeterlidir.³⁵⁸

Bir davada kimlerin taraf olabileceğini taraf ehliyeti ortaya koymaktadır.³⁵⁹ Taraf ehliyeti, maddi hukuktaki hak ehliyetinin usul hukukundaki görünüm şeklidir.³⁶⁰ Bu kapsamda usul hukukunda taraf ehliyeti maddi hukuktaki hak ehliyetine göre belirlenmektedir.³⁶¹ Bu doğrultuda her gerçek kişi hak ehliyetine sahip olduğundan³⁶² galle üzerinde hak sahipliği davasının davacısı, taraf ehliyeti bakımından her gerçek kişi olabilecektir. Dava ehliyeti, davayı takip etme ve usuli işlemleri yapabilme ehliyeti olup maddi hukuktaki fiil ehliyetine göre belirlenmektedir.³⁶³ Bu kapsamda fiil ehliyetine sahip olan tüm gerçek kişiler dava ehliyeti bakımından galle üzerinde hak sahipliği davasında davacı olabilecektir. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kural olarak dava ehliyetine sahip olmayıp davada yasal temsilcileri tarafından temsil edilmeleri gerekse de istisna olarak şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımıyla ilgili davalarda kural olarak dava ehliyetine sahip kabul edilmektedirler.³⁶⁴ Bu kapsamda yukarıda hukuki nitelik incelemesinde galle üzerinde hak sahipliğinin şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğunu³⁶⁵ ortaya koymuştuk. Bu kapsamda ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar galle üzerinde hak sahipliği davası bakımından dava ehliyetine sahip olabileceklerdir. Ancak doktrinde velayet altındaki çocuklar bakımından velilerinin, kısıtlılar bakımından ise vasilerinin davayı açmaları gerektiği ifade edilmiştir.³⁶⁶ Bu kapsamda velayetin birlikte kullanılması

³⁵⁷ Mengüç, "Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası", 611.

³⁵⁸ Pekcanitez, Atalay, ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, 205-6.

³⁵⁹ Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 104.

³⁶⁰ Kuru, 104.

³⁶¹ Kuru, 104.

³⁶² Kuru, 104.

³⁶³ Kuru, 112.

³⁶⁴ Kuru, 112.

³⁶⁵ Aynı yönde bkz. Mengüç, "Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası", 611.

³⁶⁶ Mengüç, 611.

kuralı sebebiyle velayet altında olan çocuklar için açılacak galle üzerinde hak sahipliği davasını anne ve babanın birlikte açması gerektiği ifade edilmiştir.³⁶⁷ Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar bakımından yasal temsilci bir davayı açmak ve takip etmek için yetki verebilir.³⁶⁸ Buna göre doktrinde bu nitelikte bir yetkiye sahip, ayırt etme gücüne haiz küçük ya da kısıtlının galle üzerinde hak sahipliği davası bakımından dava ehliyetine sahip olacağı ifade edilmiştir.³⁶⁹ Ancak kanaatimizce galle üzerinde hak sahipliği davası şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımını niteliğinde olduğu için ayırt etme gücüne sahip küçük ya da kısıtlının bu davayı açabilmesi için böyle bir izne ihtiyacı yoktur.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan kimsenin fiil ehliyeti olmadığından bu kimse hakkındaki bir davanın kural olarak yasal temsilcileri tarafından açılması gerekmektedir.³⁷⁰ Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakları hak sahibi dışında başkasının yasal temsil yoluyla dahi kullanması mümkün olmadığı için bu kuralın kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından uygulanması kural olarak mümkün değildir.³⁷¹ Ancak doktrinde ayırt etme gücüne sahip olmayan tam ehliyetsizin kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakkını, tam ehliyetsizin korunması ve menfaati bulunması şartıyla tam ehliyetsiz adına yasal temsilcisinin kullanmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.³⁷² Bu kapsamda bu görüş, galle üzerinde hak sahipliği davasının kişiyeye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımını olması bağlamında ayırt etme gücüne sahip olmayan kişinin dava ehliyeti bakımından da kabul edilebilir. Yukarıda açıkladığımız esaslar doğrultusunda taraf ve dava ehliyetine sahip bir kimse galle üzerinde hak sahipliği davasında dava takip yetkisine sahip olacaktır. Bu kapsamda davayı bizzat kendisi ya da vekil aracılığıyla takip edebilecektir.³⁷³

Yukarıda galle üzerinde hak sahipliği davasında davacı olabilmek için açıkladığımız “*vakfiyede kendisine gallenin şart koşulduğu kişi ya da kişiler olma durumu*” usul

---

³⁶⁷ Mengüç, 611.

³⁶⁸ Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 113.

³⁶⁹ Çınar, “Galle”, 835.

³⁷⁰ Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 113.

³⁷¹ Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, 20. bs (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), 79.

³⁷² Dural ve Ögüz, 80-81; Sedat Sezgin, “Vesayet Altındaki Kişinin Vasi Rızası Gerektirmeksizin Bizzat Yapabileceği İşlemler”, *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, sy 1 (2022): 79.

³⁷³ Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 115.

hukukunda taraf sıfatına dair bir meseledir. Taraf sıfatı, dava konusu sübjektif hakla tarafların ilişkisi anlamına gelmektedir.³⁷⁴ Bu sebeple dava şartı değildir.³⁷⁵ Başlangıçta “*vakfiyede kendisine gallenin şart koşulduğu kişi ya da kişiler olma*” durumunu iddia eden kişi veya kişiler yukarıda açıkladığımız taraf, dava ve dava takip ehliyetine ilişkin esaslar doğrultusunda davacı olabilecek, davanın esasına ilişkin incelemede bu iddia sahiplerinin taraf sıfatı araştırılacaktır. Bu kapsamda davada biçimsel olarak davacı taraf görünen kişinin maddi hukuk bakımından da iddia ettiği hakkın sahibi olup olmadığı araştırılıp buna ilişkin davanın esasına dair bir hüküm tesis edilecektir.³⁷⁶

4.4.2. Davalı

Galle üzerinde hak sahipliği davasında davalı, davaya konu vakfın mazbut ya da mülhak vakıf olmasına göre farklılık arz etmektedir. Mazbut vakıflarda davalı Vakıflar Genel Müdürlüğü olmaktadır. Mülhak vakıflarda davalının tayini bakımından 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 76 gündeme gelmektedir. Buna göre “*mülhak vakıflarda vakıf yönetimine, mülkiyet ve intifa hakkı iddiasına ait davalarda vakıf yönetimi ile Genel Müdürlük birlikte hasım gösterilir.*” Bu kapsamda galle üzerinde hak sahipliği davası intifa hakkı iddiasına dayalı bir dava olduğu için mülhak vakıflarda davalı tarafını vakıf yönetimi/mütevelli ve Vakıflar Genel Müdürlüğü birlikte oluşturmaktadır. Buna göre mülhak vakıflara ilişkin galle üzerinde hak sahipliği davasında davalı tarafta kanundan kaynaklı bir zorunlu dava arkadaşlığı durumu söz konusu olmaktadır. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 6/f. 2’ye göre “*vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya ve boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri Genel Müdürlükçe temsilen yürütülür.*” Galle üzerinde hak sahipliği davasına konu vakıf bu şekilde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temsilen yönetilen bir mülhak vakıf ise bu durumda vakıf yönetimi/mütevelli mevcut olmayacağından davalı taraf olarak sadece Vakıflar Genel Müdürlüğü gösterilebilecektir.³⁷⁷ Ancak davanın devamı sürecinde bu nitelikteki bir vakfa yöneticinin/mütevellinin atanması halinde bu vakıf yönetimi de davaya dâhil

---

³⁷⁴ Kuru, 116.

³⁷⁵ Kuru, 116.

³⁷⁶ Kuru, 117.

³⁷⁷ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 256-57.

edilmelidir.³⁷⁸ Aksi halde taraf teşkili sağlanmayacağı için dava şartı yokluğu söz konusu olacaktır. Mülhak vakıflarda vakfın yönetimi vakfedenin alt soyuna şart kılındığı için bazen kendisine tevliyetin şart kılındığı kişiye aynı zamanda galle de şart koşulmaktadır. Bu durumda galle üzerinde hak sahipliği davasında mütevellinin hem davacı hem de davalı tarafta yer alma durumu ortaya çıkacaktır.³⁷⁹ Bu durum ise mütevelliyeye ilişkin TMK m. 426’da gösterilen temsil kayyımı atanmasının gerekli olduğu hali gündeme getirecektir. Buna göre “*yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine bir engel*” olması sebebiyle davalı tarafta yer alacak tevliyet görevi için temsil kayyımının atanması sağlanmalıdır.³⁸⁰

4.5. Davadaki Deliller ve Delillerin Değerlendirilmesi Kapsamında Esasa İlişkin İnceleme

Galle üzerinde hak sahipliği davasında esasa ilişkin inceleme, dava konusu olan galle üzerinde hak sahipliği iddiasının haklılığının araştırılması doğrultusunda yapılmaktadır. Bu kapsamda öncelikli inceleme konusu kural olarak davacılarla vakfeden arasındaki kan bağı/hısımlık ilişkisinin varlığının araştırılması olmaktadır.³⁸¹ Davacılarla vakfeden arasındaki kan bağı/hısımlık ilişkisinin varlığı ortaya konulduktan sonra bu nitelikte olan kişilerin vakfeden tarafından galle üzerinde hak sahibi kılınıp kılınmadıkları araştırılacaktır. Bu kapsamda vakfedenle söz konusu nitelikte bir kan bağı/hısımlık ilişkisine sahip kimselere vakfiyede gallenin şart kılınıp kılınmadığı, kılınmışsa bunun hangi şartlara bağlandığı ve davacıların bu şartları fiilen taşıyıp taşımadıkları incelenecektir.³⁸²

Galle üzerinde hak sahipliği davasında esasa ilişkin incelemenin ilk aşaması olan vakfedenle kan bağı/hısımlık ilişkisinin araştırılmasında nüfus kayıtları, veraset ilamı, kesinleşmiş mahkeme ilamı, vakıf evlat ve mütevelliler listeleri, aile şeceresi,

³⁷⁸ Başpınar, 256-57.

³⁷⁹ Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, 610.

³⁸⁰ Mengüç, 610.

³⁸¹ Eski vakıflarda vakfeden vakfın gelirini alt soyuna, alt soyu niteliğinde olmayan ancak kendisine kan bağı ile bağlı olan sair hısımlarına ya da bu niteliklerde olmayan sair üçüncü kişilere şart koşabilmektedir. Bu kapsamda galle üzerinde hak sahipliği davasında gündeme gelen vakfeden ile olan kan bağına ispatı ancak ilk iki grup bakımından söz konusu olacaktır. Ancak üçüncü grup bakımından örneğin vakfeden vakfın gelirini komşusuna, sonra komşusunun evladına şart kılınmışsa bu durumda kan bağına araştırılması vakfedenin komşusu olan kişinin evladından olup olmama bakımından yapılacaktır.

³⁸² Yener ve Uslu, *Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 118.

tevliyet tedavül kayıtları, vakfa ilişkin şahsiyet kaydı, mazbutiyete alınma kararları, vakıf defterleri, maaş cüzdanları, banka kayıtları ya da makbuz niteliğindeki belgeler, tapu kayıtları, tanık beyanları, Cumhuriyet öncesi dönemde alınan ilgili ilam, berat, tuğra, ferman ve hüccetler, şeriye defterleri, tahrir kayıtları ve sair arşiv belgeleri gibi kayıtlar delil niteliğinde olacaktır.³⁸³

Bu belgeler üzerinden yapılacak incelemede vakfın kuruluş tarihi, vakfiye ve zeyillerinin tarihi, vakıf kurucusunun ismi/lakabı gibi hususlardan da yardım alınmalıdır.³⁸⁴ Bu sayılan belgeler üzerinden davacıyla vakfeden arasındaki kan bağı/hısımlık ilişkisinin araştırılması, özel ve teknik bir incelemeyi gerektirdiği için bu araştırmanın bilirkişi yardımıyla yapılması gerekmektedir.³⁸⁵ Bilirkişi olarak tayin edilecek kişilerin yukarıda sayılan belgeler üzerinde çalışabilecek yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Bu kapsamda örneğin soy bağıнын tespiti bakımından Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemdeki nüfus kayıtları, veraset ilamı gibi belgeleri okuyup tahlil edebilecek nitelikte kişiler bilirkişi olarak tayin edilmelidir. Bu bakımdan Cumhuriyet öncesi dönemdeki belgeleri doğru anlamlandırabilmek için vakfiyelerin yazıldığı dönemde yürürlükte olan hukuku bilen, ilgili belgelerde kullanılan Arapça ve Osmanlıca ıstıhlara vâkıf bilirkişiler tercih edilmelidir. Bu kapsamda bu tarz arşiv belgeleri üzerinde çalışmalar yapmış hukuk/tarih/ilahiyat fakültelerindeki kişilerden yardım alınması faydalı olacaktır.³⁸⁶

Galle üzerinde hak sahipliği davasından önce aynı vakfa/vakıf kurucusuna ilişkin davacı hakkında vakıf evladiyetinin tespiti davasının açıldığı ve olumlu sonucun alındığı ve bu hükmün kesinleştiği durumda galle üzerinde hak sahipliği davasında davacı ile vakfeden arasındaki kan bağı araştırılmasına girilmemektedir. Nitekim önceki vakıf evladiyetinin tespiti davası yoluyla davacı ile vakfeden arasındaki kan bağı ispatlanmış kabul edilmektedir.³⁸⁷ Bu kapsamda evladiyetin tespiti davasının hükmü galle üzerinde hak sahipliği davası için delil niteliğinde olmaktadır. Ancak hükmü kesinleşen evladiyetin tespiti davasına konu vakıf/vakıf kurucusu ile galle üzerinde hak sahipliği davasına konu vakfın/vakıf kurucusunun aynı olmadığı

---

³⁸³ Yener ve Uslu, 74.

³⁸⁴ Yener ve Uslu, 76.

³⁸⁵ Yener ve Uslu, 76.

³⁸⁶ Yener ve Uslu, 76.

³⁸⁷ Çınar, "Galle", 837-38.

durumda (örneğin evladiyetin tespiti davasına konu vakıf kurucusunun galle üzerinde hak sahipliği davasına konu vakıf kurucusunun torunu olduğu gibi bir durumda) önceki kesinleşmiş evladiyet hükmü galle üzerinde hak sahipliği yargılaması için kesin delil olarak kabul edilmemektedir.³⁸⁸ Ancak takdirli delil niteliğinde olabilecektir. Aynı şekilde davacıların murislerinin daha önce vakıftan galle almış olmaları ya da vakıftan intifa alanlar listesinde yer almaları, davacılarla vakfeden arasındaki kan bağı ilişkisini ortaya koymak için yeterli değildir. Bununla birlikte davacıların kan bağı ile bağlı oldukları dava dışı bir kişiyle vakfeden arasındaki kan bağını ispatlayan nüfus kayıtları ve kesinleşmiş mahkeme hükümleri davacılarla vakfeden arasındaki kan bağı/hısımlık ilişkisini ortaya koymada önemli bir delil niteliğinde olabilecektir. Bu kapsamda mahkeme gerekli incelemeleri yaptıktan sonra davacılarla vakfeden arasında da kan bağı olup olmadığını tespit edebilecektir.³⁸⁹ Buna göre bu nitelikte bir delil kesin delil olmamakla birlikte güçlü bir takdirli delil niteliğinde olacaktır.³⁹⁰ Bunun için ise önceki kesinleşmiş mahkeme kararına konu vakıf, vakfın kurucusu, tarihi ile görülen davadaki vakıf, vakfın kurucusu, tarihi gibi hususlar aynı olmalıdır. Yani iki davaya konu vakfın tamamen aynı vakıf olduğu ortaya konulmalıdır.³⁹¹ Vakfedenin birden fazla vakıf kurması ya da vakfedenler arasındaki isim benzerliği sebebiyle aynı isimde birden fazla vakfın olması ihtimaline binaen bu tespit ehemmiyet arz etmektedir.

Davacılarla vakfeden arasında kan bağı/hısımlık ilişkisinin varlığı araştırılırken kan bağı tespiti halinde davacıların vakfedenin soyunda kaçınıcı batını teşkil ettiği de ortaya konulmalıdır.³⁹² Bu kapsamda mahkemece hüküm tesis edilirken bu tespiti de kapsayacak şekilde hüküm kayda alınmalıdır. Vakfedenin ile arasında soy bağı olan kişilerin eşleri ya da evlat edindikleri çocukları vakfedenin soyuna dahil değildir.³⁹³

---

³⁸⁸ Çınar, 838.

³⁸⁹ Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 77-78.

³⁹⁰ 19.01.2013 tarihli ve 28533 sayılı RG. ile yayınlanan Vakıflar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına dair Yönetmeliğin 4. maddesi ile 27.09.2008 tarihli Vakıflar Yönetmeliği'nin 53. maddesinin 2. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan bu hükümde "vakıf evladi veya ilgisi olduğunu kesinleşmiş mahkeme kararı ile ispat edenlerin, vakfiye şartı gereği galle fazlası almaya hak kazanan çocuklarından ayrıca mahkeme kararı istenmez, vukuatlı nüfus kaydı esas alınarak işlem yapılır" hükmü düzenlenmekteydi. Bu hükmün yürürlükten kaldırılmasıyla birlikte galleden yararlanmayı talep eden herkesin vakfedenle arasındaki kan bağını mahkeme kararıyla ispat etmesi gerekli kılınmıştır. Bu bakımdan davacıların murisinin aldığı kesinleşmiş evladiyet hükmü davacıların kendilerine ilişkin olan dava bakımından ancak takdirli delil niteliğinde olabilecektir.

³⁹¹ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 263.

³⁹² Yener ve Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar*, 121.

³⁹³ Yener ve Uslu, 116.

Davada davacılarla vakfeden arasındaki kan bağıнын/hısımlık ilişkisinin varlığı ortaya konulduktan sonra bu nitelikte olan kişilerin vakfeden tarafından galle üzerinde hak sahibi kılınıp kılınmadıkları araştırılacaktır.³⁹⁴ Bu araştırma dava konusu vakfin vakfiyesinin incelenmesi yoluyla yapılmaktadır. Bu sebeple her şeyden evvel davacıların iddia konusu ettikleri vakfin vakfiyesi tam ve doğru bir şekilde tespit edilmelidir. Nitekim eski vakıflar kapsamında bir kişi bazen birden fazla vakıf kurabilmekte ya da aynı isimlerle birden fazla vakıf söz konusu olabilmektedir. Bu durum yeterli araştırmalar yapılmadığı takdirde örneğin isim benzerliği sebebiyle aslında dava konusu olmayan bir vakfin vakfiyesinin incelemeye esas alınması tehlikesini doğurmaktadır. Bu kapsamda vakfedenin ismi, kaç vakıf kurduğu, bu vakıfların vakfiyeleri, vakfiyelerin ek/zeyl vakfiyelerinin olup olmadığı, her bir vakfiyenin tarihi, hangi vakfiye ya da vakfiyelerin dava konusu yapıldığı gibi hususlar usulünce araştırılmalıdır.³⁹⁵ Vakıf adlarının tespitinde vakfin kuruluş vakfiyesindeki ismin esas alınması gerektiği ifade edilmiştir.³⁹⁶

Dava konusu vakfin ek/zeyl vakfiyesinin olup olmadığının tespiti önem arz etmektedir. Nitekim bazı durumlarda vakfeden ek/zeyl vakfiyeyle kuruluş vakfiyesinde bulunan galle tahsisine ilişkin şartlarda değişiklik yapmakta ya da bu şartları tamamen kaldırmaktadır.³⁹⁷ Bu kapsamda örneğin vakfin kuruluş vakfiyesinde davacılar lehine konulan galle şartı davanın kabulü için yeterli olmayacak, vakfedenin varsa sair vakfiyeler yoluyla bu şartta bir değişiklik yapıp yapmadığı da araştırılacaktır. Dava konusu vakfin vakfiye ya da vakfiyelerinin doğru bir şekilde tespitinden sonra bu vakfiyelerde davacılar lehine gallenin şart kılınıp kılınmadığı araştırılacaktır. Bu kapsamda örneğin galle “*evladıma ve evladı evladıma batnen ba'de batnin*” tarzında şart koşulmuşsa davacıların bu lafzın kapsamına girip girmediği araştırılacaktır. Bazı durumlarda galle şart koşurken lehine galle şart koşulan kişiye ilişkin sair vasıf ya da kayıtlar da zikredilebilmektedir. Örneğin lehine gallenin şart koşulduğu kimsenin Müslüman, alim, kız, erkek veya fakir olması gibi şartlar bu niteliktedir. Bu kapsamda davacıların fiilen bu vasıfları taşıyıp taşımadıkları araştırılacaktır.³⁹⁸

---

³⁹⁴ Yener ve Uslu, 118.

³⁹⁵ Yener ve Uslu, 118.

³⁹⁶ Yener ve Uslu, 118.

³⁹⁷ Yener ve Uslu, 119.

³⁹⁸ Berki, *Vakıflar*, 112-13.

4.6. Davanın Hüküm ve Sonuçları

Hüküm, yargılamayı esastan çözen nihai karardır.³⁹⁹ Hükümün esasa ilişkin nihai bir karar niteliğinde olması, yargılama neticesinde verilen hükümle taraflar arasındaki uyumsuzluğun sona ermesi ve hakimin davadan elini çekmesi anlamına gelmektedir.⁴⁰⁰ Bu kapsamda hakim verdiği karardan dönemeyecek ve bu kararı değiştiremeyecektir.⁴⁰¹ Hükümün yargılamayı esastan çözmesi ise dava konusu talebin maddi hukuk açısından incelenmesi neticesinde olmaktadır.⁴⁰² Bu kapsamda hakim davanın kabulüne, reddine, kısmen kabulüne ya da kısmen reddine hükmedebilmektedir.⁴⁰³

Bu doğrultuda galle üzerinde hak sahipliği davası neticesinde verilen hüküm çeşitli görünümde arz edebilir niteliktedir. Galle üzerinde hak sahipliği davası bünyesinde şu iki incelemeyi barındırmaktadır: Davacının vakfedenin alt soyu/hısımları/gallenin kendisine şart koşulduğu üçüncü kişi olup olmadığı ile bu nitelikteki davacının lehine gallenin şart koşulup koşulmadığı ve davacının galleden yararlanmaya ilişkin şartları fiilen taşıyıp taşımadığı. Bu sebeple de dava sonunda verilen hüküm bu incelemelere ilişkin olacaktır. Buna göre galle üzerinde hak sahipliği davasının reddi, bu hususların vaki olmadığına tespiti niteliğinde olacaktır. Bu kapsamda galle üzerinde hak sahipliği davasının reddi bir tespit hükmü niteliğinde olacaktır. Bu olumsuz tespit hükmü davacının hem vakfedenin alt soyu/hısımları/gallenin kendisine şart koşulduğu üçüncü kişi olmadığına hem de lehine gallenin şart koşulmadığına ilişkin olacaktır.

Galle üzerinde hak sahipliği davasının kabulü şeklinde verilen hüküm ise galle üzerinde hak sahipliği davasının hukuki niteliğine ilişkin kabul edilecek görüşe göre şekillenecek ve bu kapsamda kabule göre tespit, eda ya da inşai nitelikte bir hüküm olacaktır. Vakıflar Yönetmeliği m. 55'te "*vakıf evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarih ilk derece mahkemesi karar tarihi olup*" şeklinde belirtilmesi sebebiyle hak sahipliği ilk derece mahkemesi karar tarihinden itibaren etkili olacaktır.

---

³⁹⁹ Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 339.

⁴⁰⁰ Kuru, 339.

⁴⁰¹ Kuru, 339.

⁴⁰² Kuru, 340.

⁴⁰³ Kuru, 340.

Galle üzerinde hak sahipliği davasının kabulüne ilişkin verilen ilk derece mahkemesi hükmünden sonra davacılar galle ödemesi için Vakıflar Yönetmeliği m. 53'teki başvuru usulüne göre ilgili vakıf mercilerine başvurabileceklerdir. Vakıflar Yönetmeliği m. 53'te bu başvuru için mahkeme kararının kesinleşmiş olması şart koşulmadığı için ilgili başvuru için hükmün şekli anlamda kesinleşmesine ihtiyaç yoktur. Ancak Vakıflar Yönetmeliği m. 55, galle fazlasına ilişkin ödemenin mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra yapılacağını hükme bağladığı için galle ödemesi hükmün şekli anlamda kesinleşmesine bağlı olacaktır. Galle üzerinde hak sahipliği davasının kısmen kabulü kısmen reddi hükmüyle sonuçlanması ise davacının vakfedenin alt soyu/hısımı olduğu ancak lehine gallenin şart koşulmadığı halde gündeme gelmektedir. Bu halde mahkeme sadece davacının vakfedenin alt soyu/hısımı olduğuna hükmedecektir.

Galle üzerinde hak sahipliği davasında esasa ilişkin verilebilecek bu nihai kararlar (hükümler), usul hukukunda öngörülen gerekli şartların varlığı halinde şekli ve maddi anlamda kesin hüküm niteliğine sahip olabilecektir. Galle üzerinde hak sahipliği davasında verilen bu hükümlere karşı olağan kanun yollarının tüketilmesi neticesinde hüküm şekli anlamda kesin hüküm özelliğine sahip olacaktır.⁴⁰⁴ Bu şekilde şekli anlamda kesinleşen bir galle üzerinde hak sahipliğine ilişkin hükme karşı artık olağan kanun yollarına başvurulamayacak ve maddi anlamda kesin hükmün ön şartı gerçekleşmiş olacaktır.⁴⁰⁵ Hükmün şekli anlamda kesinleşmesiyle birlikte gallenin ödenmesine ilişkin Vakıflar Yönetmeliği m. 53'te öngörülen başvurunun yapılmış olması şartıyla ilgili vakıf mercilerinin talep edilen galleyi ödeme yükümlülüğü gündeme gelecektir. Şekli anlamda kesinleşen bu hüküm maddi anlamda kesin hükmü netice verecektir.⁴⁰⁶ Bu kapsamda aynı taraflar arasında, aynı dava sebebi/vakıalara dayanarak aynı konuda yeni bir dava açılmayacak, açıldığı takdirde dava şartı yokluğundan reddedilecektir.⁴⁰⁷ Kesin hükmün bu etkileri yalnız taraflar arasında olacağı için hüküm aynı koşullara sahip üçüncü kişileri etkilemeyecektir.⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁴ Kuru, 534.

⁴⁰⁵ Kuru, 535.

⁴⁰⁶ Kuru, 537.

⁴⁰⁷ Kuru, 536.

⁴⁰⁸ Kuru, 539; Çınar, "Galle", 842.

BÖLÜM V

SONUÇ

Türk hukukunda zürri vakıf, 743 sayılı mülga kanunun yürürlüğü öncesinde İslam/Osmanlı hukukuna göre kurulmuş olan ve 743 sayılı mülga kanunun yürürlüğünden sonra varlığını devam ettiren bir eski vakıf türüdür. Bu vakıflar 5737 sayılı VK kapsamında mazbut ya da mülhak vakıf niteliği arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında zürri vakıf, vakıf malvarlığı değerinin menfaatinin vakfedene kan bağı ile bağlı olan kişilere şart koşulduğu vakıfları ifade etmektedir.

Türk hukukunda mazbut ya da mülhak vakıf niteliğindeki bir zürri vakıf 5737 sayılı VK hükümlerine tabidir. Ancak vakıf intifa hakları kapsamında bu kanun hükümlerinin vakfiye şartlarını esas alması dolayısıyla İslam/Osmanlı vakıf hukuku doktrini bu nitelikteki bir vakfın hukuki ihtilaflarının çözümünde önem arz etmektedir. Bu kapsamda eski vakıf hukukuna dair hukuki ihtilafların çözümü Türk hukukuyla birlikte Arapça/Osmanlıca bilgisi ve İslam/Osmanlı hukuku bilgisine ihtiyaç duymaktadır.

Vakıf intifa hakkı, ilgililere vakfiyede şart kılınmış galle ve sükna haklarıyla vazife karşılığı olmaksızın şart kılınmış ücret, maaş, tahsisat gibi hakları ifade eden bir çerçeve kavramdır. Galle, vakıf intifa haklarındandır. 5737 sayılı VK m. 7/f.3 ve m. 75 hükümlerine göre vakıf intifa hakları Türk hukukunca koruma altına alınmış ve bunların devamı sağlanmıştır.

Türk hukukunda ilgililerin galleden yararlanması birtakım şartlara bağlanmıştır. Çalışma konumuzun zürri vakıf olması dolayısıyla her şeyden önce galleden yararlanacak ilgilinin vakıf kurucusuna bir kan bağı ile bağlı olması gerekmektedir. Galleden yararlanmanın en temel şartı vakfiyede vakıf evladı veya ilgililerinin lehlerine gallenin şart koşulmasıdır. Bir diğer şart, vakfiyede galle şart koşulurken vakıf evladı veya ilgisine ilişkin öngörülen sair şartların gerçekleşmiş olmasıdır.

27.09.2008 tarihli VY, bu iki şartla birlikte yukarıda açıkladığımız vakfın zürri nitelikte olmasının bir gereği olan kan bağı şartının tespitini dava yoluyla mümkün kılmıştır. Bu davaya uygulamada “*galleye müstehak vakıf evlatlığının tespiti davası*” denmektedir. Buna göre Türk hukukunda bu davanın açılıp olumlu sonuç alınması galleden yararlanmanın bir şartı olmaktadır. Bu davadan olumlu sonuç alan ilgililerin, VY m. 53/f.1 gereğince, aldıkları mahkeme kararıyla birlikte ilgili vakıf mercilerine başvurmaları gerekmektedir. İlgili vakıf mercilerine yapılan VY m. 53/f.1’deki başvuru usulü, galleden yararlanmanın bir diğer şartı olmaktadır. İlgili vakıf mercilerine yapılacak bu başvuru bir süreye bağlanmıştır. VK m. 7’ye göre intifa haklarına ilişkin talepler galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşmektedir. Bu sürenin hukuki niteliği hak düşürücü süre olmaktadır.

Bu başvuru neticesinde ilgili vakıf mercilerinin galle ödemesinde bulunmaları vakıfta galle fazlasının mevcut olması şartına bağlıdır. VY m. 54, galle fazlasının nasıl hesaplanacağını düzenlemiştir. Vakıflar Kanunu m. 7/f.5, hak sahipliğinin konusu olabilecek galleye ilişkin galle fazlasının mevcudiyeti yanında ayrıca mazbut vakıflar nezdinde başka bir sınırlama öngörmüştür. İlgili düzenlemede mazbut vakıflardaki intifa hakkı, galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren, vakfın son beş yıl içindeki malvarlığı, gelirleri ve giderleri ile sınırlı tutulmuştur.

Tek taraflı hukuki işlem olan vakıf kurma muamelesinin yorumunda irade teorisinin esas alınması gerekir. Bu bakımdan vakıf hukukunda vakfedenin iradesinin somutlaştığı vakfiye şartları kanun koyucunun hükmü gibidir. Eski vakıfların İslam/Osmanlı hukuku kuralları ekseninde kurulduğu göz önüne alındığında bu vakıflarda vakfedenin iradesinin tespitinde vakfiye şartlarının yazıldığı dönem yürürlükteki hukuk olan İslam/Osmanlı hukuku yol gösterici olacaktır. Buna göre vakfedenin iradesinin anlaşılabilmesi vakfiye şartlarında kullandığı ibarelerin İslam/Osmanlı hukuku nezdinde ne ifade ettiği tespitine bağlıdır. Çalışmamızda vakfiye hükümlerinin uygulanması kapsamında 20.10.2022 tarihli AYM bireysel başvuru kararı incelenmiş ve AYM tarafından vakfiye şartıyla kararlaştırılan galle dağıtım usulüne yapılan müdahale hukuka uygun bulunmamıştır.

Çalışmamızda galle üzerinde hak sahipliği davasının hukuki niteliğine ilişkin Yargıtay ve AYM tarafından verilen birtakım kararlar doğrultusunda değerlendirmede bulunulmuştur. Bu kapsamda Türk hukuk uygulamasında galle üzerinde hak sahipliği davasına ilişkin doktrinin aksine tespit davasının yanında eda ve inşai dava görüşlerinin de ifade edildiği açıklanmıştır.

Galle üzerinde hak sahipliği davasının kabulü sonuçlanması neticesinde gündeme gelen ilgili vakıf mercilerine karşı galleyi talep yetkisi, hukuki nitelik olarak alacak hakkı niteliğindedir. Çalışmamızda galle üzerinde hak sahipliğinin ve galle alacağının devri, feragati ve mirasçılara intikali meseleleri tartışılmıştır. Galle üzerinde hak sahipliği, şahsa sıkı sıkıya bağlı olduğu için devre kabil değildir. Galle alacağı ise işin niteliğinden kaynaklanan bir devir engelinden dolayı (alacağın amacındaki değişiklik) alacağın devri işlemine konu olamayacaktır. Galle üzerinde hak sahipliği şahsa sıkıca bağlı bir hak olması sebebiyle miras yoluyla intikal edemeyecektir. Galle alacağı ise bir alacak hakkı niteliğinde olduğu için gerekli şartların varlığıyla birlikte hak sahibinin ölmesi halinde mirasa konu olabilecektir.

Galle üzerinde hak sahipliği davasının konusu, davacı ya da davacıların vakıf evladı ya da ilgilisi olup olmadığı ve vakfiye şartlarına göre de galleye hak kazanıp kazanmadıklarının ortaya konulmasıdır. Galle üzerinde hak sahipliği davasında “*vakfiyede kendisine gallenin şart koşulduğu kişi ya da kişiler olma*” durumunu iddia eden kişi veya kişiler taraf, dava ve dava takip ehliyetine ilişkin esaslar doğrultusunda davacı olabilecektir. Galle üzerinde hak sahipliği davasında davalı tarafını mazbut vakıflarda Vakıflar Genel Müdürlüğü, mülhak vakıflarda vakıf yönetimi/mütevelli ve Vakıflar Genel Müdürlüğü birlikte oluşturmaktadır.

Galle üzerinde hak sahipliği davasında esasa ilişkin incelemenin ilk aşaması olan vakfedenle kan bağına/hısımlık ilişkisinin araştırılmasında nüfus kayıtları, veraset ilamı, kesinleşmiş mahkeme ilamı, vakıf evlat ve mütevelli listeleri, aile şeceresi, tevliyet tedavül kayıtları, vakfa ilişkin şahsiyet kaydı, mazbutiyete alınma kararları, vakıf defterleri, maaş cüzdanları, banka kayıtları ya da makbuz niteliğindeki belgeler, tapu kayıtları, tanık beyanları, Cumhuriyet öncesi dönemde alınan ilgili ilam, berat, tuğra, ferman ve hüccetler, şeriye defterleri, tahrir kayıtları ve sair arşiv belgeleri gibi kayıtlar delil niteliğinde olacaktır. Vakfedenin ile arasında soy bağı olan kişilerin eşleri

ya da evlat edindikleri çocukları vakfedenin soyuna dahil değildir. Vakfedenle söz konusu nitelikte bir kan bağı/hısımlık ilişkisine sahip kimselere vakfiyede gallenin şart kılınp kılınmadığı dava konusu vakfın vakfiyesinin incelenmesi yoluyla yapılmaktadır.

Galle üzerinde hak sahipliği davasında yapılan yargılama neticesinde davanın kabulüne, reddine, kısmen kabulüne ya da kısmen reddine hükmedilebilmektedir. Galle üzerinde hak sahipliği davasında iddia edilen “*galle üzerinde hak sahipliğinin*” yokluğunun ortaya konulması yoluyla verilen davanın reddi hükmü, olumsuz tespit hükmü niteliğinde olacaktır. Galle üzerinde hak sahipliği davasının kabulü şeklinde verilen hüküm ise galle üzerinde hak sahipliği davasına ilişkin kabul edilen hukuki nitelik görüşlerine göre farklılık arz ederek tespit, eda ya da inşai nitelikte olacaktır. Galle üzerinde hak sahipliği davasının kısmen kabulü kısmen reddi hükmü ise davacının vakfedenin alt soyu/hısımlı olduğu ancak lehine gallenin şart koşulmadığı halde gündeme gelmektedir. Bu halde mahkeme sadece davacının vakfedenin alt soyu/hısımlı olduğuna hükmedecektir.

Galle üzerinde hak sahipliği davasında verilen bu hükümlere karşı olağan kanun yollarının tüketilmesi neticesinde hüküm şekli anlamda kesin hüküm özelliğine sahip olacaktır. Davanın kabulü hükmünün şekli anlamda kesinleşmesiyle birlikte gallenin ödenmesine ilişkin Vakıflar Yönetmeliği m. 53’te öngörülen başvurunun yapılmış olması şartıyla ilgili vakıf mercilerinin talep edilen galleyi ödeme yükümlülüğü gündeme gelecektir. Şekli anlamda kesinleşen bu hüküm maddi anlamda kesin hükmü netice verecektir.

REFERANSLAR

- Akgündüz, Ahmet. İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi. 3. bs. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2013.
- Akın, M. Zeki. “Vakıf ve Tesis Müesseselerinin Genel Olarak Bünyeleri, Hukuki Hüküm ve Neticeleri”. Adalet Dergisi 44, sy 2 (1953): 183-203.
- Akipek, Şebnem, ve Hüseyin Altaş. “Vakıflarda Evladiye Davaları”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 47, sy 1 (1998).
- Akman, Ahmet. “Ali Haydar Efendi’de Vâkıfın Şartları (Şart-ı Vâkıf)”. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 26, sy 3 (2018): 45-86.
- Akman, Mehmet. Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi. 1. bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Akünel, Teoman. Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler. İstanbul: Beta, 1995.
- Akyıldız, Ali. “Vakfın Kuruluşunda Amaç ve Malvarlığı Denetimi ile Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi Problemi”. Vakıflar Dergisi, sy 26 (1997): 411-26.
- Antalya, O. Gökhan. Miras Hukuku. 4. bs. Ankara: Seçkin Hukuk, 2019.
- Antalya, O. Gökhan, ve Murat Topuz. Medeni Hukuk (Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri). Editör O. Gökhan Antalya. 3. bs. Ankara: Seçkin, 2019.
- Apaydın, H. Yunus. “Hacir”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 13 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/hacir>.
- Atar, Yavuz. Türk Anayasa Hukuku. 13. Baskı. Ankara: Seçkin, 2019.
- Ateş, İbrahim, ed. Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Vakıflar. Ankara: Yoksullara Yardım ve Eğitim Vakfı yayınları, 1994.
- Aybakan, Bilal. “Teberru”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 20 Kasım 2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/teberru>.
- Aydoğdu, Murat. Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme. 2. bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Bağdatlı, Selahattin. Hukuk Sözlüğü. İstanbul: DER Yayınları, 1997.
- Ballar, Suat, ed. Eski Vakıfların Günümüze Ulaşan Sorunları ve Çözümleri Semineri. 1. bs. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2001.
- . Yeni Vakıflar Hukuku. 5. bs. İstanbul: Der Yayınları, 2015.

- Bardakoğlu, Ali. “Bulûğ”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 13 Ekim 2024.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/bulug>.
- . “Hibe”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 11 Ekim 2023.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/hibe>.
- . “Iskat”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 11 Ekim 2023.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/iskat>.
- Başpınar, Sena. Mülhak Vakıflar. 1. bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Bedir, Murteza. Buhara Hukuk Okulu. 3. bs. İSAM Yayınları, 2019.
- Berki, Ali Himmet. Vakıflar. 2. bs. İstanbul: Aydınlik Basımevi, 1946.
- . Vakıflar: Medeni Kanunda Tesis ve Vakıflar Kanunu Hükümleri. 1. bs. Ankara: Nur Matbaası, 1950.
- . “Vakıflarda Şartlara Riayet Meselesi”. Vakıflar Dergisi, sy 7 (1968): 13-16.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. Fıkıh İlmî & İslam Hukuku Terimleri Sözlüğü. Editör Abdullah Kahraman. 1. bs. İstanbul: Nizamiye Akademi, 2016.
- . Hukukî İslamiyye ve İstılahatı Fıkıhiyye Kamusu. C. 4. 8 c. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1969.
- Çaptuğ, Mehpare. “Hukuki Güvenlik İlkesinin Kavramsal Gelişimi”. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, sy 17 (2021): 133-60.
- Çataltepe, Sipahi. İslam - Türk Medeniyetinde Vakıflar. İstanbul: Türkiye Milli Kültür Vakfı Yayınları, 1991.
- Çınar, Ömer. “Mazbut Ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının Ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği Ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi”. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 22, sy 3 (2016).
- Çilingir, Hamdi. Vakıfta Amaç Hanefi Vakıf Hukuku Çerçevesinde Bir Araştırma. 1. bs. İstanbul: İktisat Yayınları, 2018.
- Dalamanlı, Lütfü. Eski- Yeni Vakıf Davaları. Ankara: Seçkin Kitabevi, 1986.
- Doğan, Murat. “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Vakıf Kuruluğu ve Vakıfların Mal Varlıkları”. Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 4, sy 1 (Haziran 2016): 43-58.
- Döndüren, Hamdi. “Âkıl”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 13 Ekim 2024.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/akil--mumeyyiz>.

- Duman, Ali. “Sadaka”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 11 Ekim 2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/sadaka>.
- Dural, Mustafa ve Tufan Öğüz. Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku. 20. bs. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.
- Dural, Mustafa, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş. Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku. 14. bs. C. 3. 4 c. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.
- Dural, Mustafa ve Turgut Öz. Miras Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015.
- Ercan Özler, Meltem. “Medeni Usul Hukukunda Dava Konusu”. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Erden, Salih. “Osmanlı Vakıf Hukukunda İstidâne ve Tüzel Kişilikle İlişkisi (16.-18. Yüzyıllar)”. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023.
- Erdoğan, Mehmet. Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü. 4. bs. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.
- Eren, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 24. bs. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Ergün, Ömer. Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu. 1. bs. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Ersoy, Burhan, ve Mehmet Narince, ed. Vakıf Medeniyeti Sempozyumu Kitabı. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2003.
- Gözübenli, Beşir. “Âriyet”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 11 Ekim 2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ariyet>.
- Gümüş, Mustafa Alper. Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.
- Güneri, Hasan. Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri. Ankara: Sevinç Matbaası, 1976.
- Hacak, Hasan. “Müşâ”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 13 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/musa--hisse>.
- Haskefi, Alaeddin Muhammed b. Ali b. Muhammed ed-Dımaşki. ed-Dürrü'l-muhtâr fi şerhi't-tenvîri'l-ebşâr. thk. Abdulmunim Halil İbrahim. 1. bs. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2002.
- Hassaf, Ebû Bekr Ahmed b. (Amr) b. Müheyr Hassâf Şeybânî. Ahkâmü'l-vakf ve's-sadakât. thk. Subhi Ukle el-Beddah. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2017.

Hatemi, Hüseyin. İntikal (Geçiş) Dönemi Hukuku (Zaman yönünden yürürlük hukuku). 1. bs. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004.

———. Kişiler Hukuku Dersleri. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992.

———. Medeni Hukuk Tüzel Kişileri. C. 1. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1979.

———. Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1969.

Hatemi, Hüseyin, Rona Serozan, ve Abdulkadir Arpacı. Eşya Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1991.

İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülazîz ed-Dımaşki. Hâşiyetu Reddi'l-muhtar ale'd-Dürri'l-muhtar : Şerh-i Tenviri'l-ebzar. 2. bs. C. 4. 6 c. Kahire: Şerike ve Mektebe ve Matbaa Mustafa el-Babi el-Halebi ve Evladuhu, 1966.

İbn Manzûr, Ebu'l-fazl Cemalettin Muhammed b. Mükerrerem b. Ali b. Ahmet el-Ensârî er-Rüveyfî. Lisânü'l-arab. 3. bs. C. 9. 15 c. Beyrut: Dâru Sadır, t.y.

İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî. Fethu'l- Kadîr. 1. bs. 10 c. Mısır: Mustafa el-Babi el-Halebi, 1970.

İkizler, Metin, ve Yasin Kurban. Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku. 2. bs. Ankara: Seçkin, 2021.

İmre, Zahit, ve Hasan Erman. Miras Hukuku. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1989.

İşeri, Ahmet. Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis). Ankara: Sevinç Matbaası, 1968.

Karaman, Hayreddin. “Ayn”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 16 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ayn--fikih>.

Kâsânî, Ebû Bekr Alaeddin Ebû Bekr b. Mes'ud b. Ahmed el-Hanefi. Bedaiü's-sanai' fi tertibi's-şerai'. 1. bs. C. 6. 7 c. Kahire: Matbaatü'l-Cemaliyye, 1910.

Kaya, Münir Yaşar. “İslâm Aile Vakıflarının Mahiyeti ve Fıkhi Zemini: Meşruiyet Sorgulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım”. Cumhuriyet İlahiyat Dergisi 25, sy 1 (2021): 311-30.

———. “İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Aile Vakıfları”. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Kazıcı, Ziya. Osmanlı Vakıf Medeniyeti. 1. bs. İstanbul: Bilge Yayınları, 2003.

Kırkbeşoğlu, Nagehan. “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 23, sy 4 (2019).

- Korkusuz, M. Refik, ve Ömer Ergün. “Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar”. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 12-13, sy 16-17-18-19 (Temmuz 2009): 69-138.
- Köprülü, Bülent. Medeni Hukukta Tüzel Kişiler. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1967.
- Köse, Saffet. “Rüşd”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 13 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/rusd--fikih>.
- Kuru, Baki. İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Mengüç, Yaşar Fatih. “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”. Adalet Dergisi, sy 66 (2021): 595-624.
- Mevsilî, Abdullah b. Mahmûd. el-İhtiyâr li ta’lîlî’l--muhtâr. Editör Mahmud ve Mahmud Ebu Dakika. C. 3. 5 c. Kahire: Matbaatul-Halebî, 1937.
- Mustafa, i’dad İbrâhim, Ahmed Hasan Zeyyat, Hamid Abdulkadir, ve Muhammed Ali en-Neccâr. Mu’cemü’l-vasît. 2. bs. C. 2. 2 c. Kahire: Mecmaü’l-Lugati’l-Arabiyye, 1972.
- Mutlu, Latif. Hukuk Sözlüğü. İstanbul: Akademi-İstanbul Yayıncılık, 2004.
- Narince, Mehmet, ed. Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2004.
- Oğuzman, M. Kemal ve Nami Barlas. Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar). 25. bs. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi, ve Saibe Oktay-Özdemir. Eşya Hukuku. 21. bs. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2018.
- Onar, Sıddık Sami. İdare Hukukunun Umumi Esasları. İstanbul: Marifet Basımevi, 1952.
- Öğüz, Tufan. Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları. İstanbul: Beşir Kitabevi, 2007.
- Ömer Hilmi Efendi. Eski Vakıfların Temel Kitabı. Editör İsmet Sungurbey. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978.
- . İthaf-ül Ahlâf fi Ahkâm-il Evkaf. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, t.y.
- Önen, Ergun. İnşai Dava. Ankara: Olgaç Matbaası, 1981.
- Özdemir, Sümeyye. “Zürri Vakıflarda Kullanılan ‘Çocukların Çocukları’ Lafzının Vâkıfın Kızının Çocuklarını Kapsaması (Hatibzade, Kemalpaşazade ve İbn

- Nüceym'in Risaleleri Bağlamında)". Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Özel, Ahmet. "Kurbet". TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim 11 Ekim 2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kurbet>.
- Özkaya, Eraslan. Eski Vakıf Hukuku. 1. bs. Ankara: Seçkin, 2012.
- Öztañ, Bilge. Tüzel Kişiler (Ders Notları). Ankara: Turhan Kitabevi, 1994.
- Öztürk, Nazif. Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar. 1. bs. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- . Menşe'i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar. 1. bs. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1983.
- Özyakışır, Özkan. "Galleye Müstehiklik (Hak Kazanma)". İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10, sy 2 (2019): 387-99.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, ve Muhammet Özekes. Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı. 7. bs. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Serozan, Rona. Tüzel Kişiler: Özellikle Dernekler ve Vakıflar. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1990.
- Sezgin, Sedat. "Vesayet Altındaki Kişinin Vasi Rızası Gerektirmeksizin Bizzat Yapabileceği İşlemler". Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3, sy 1 (2022): 55-86.
- Solmaz Bilici, Meryem. "Donation to waqfs in the form of crypto-asset from legal perspective". İçinde New Generation Waqfship": Book of abstract, 7-9 September 2023. İstanbul: Ibn Haldun University Press, 2023.
- . Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar: (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli). 1. bs. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Şener, Abdulkadir. "Eski Hukukumuzaya Göre Evladiye Vakıflarda Gelirin Taksimi". Vakıf Haftası Dergisi, sy 12 (1995): 41-43.
- TDK, Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük. Erişim 25 Temmuz 2024. <https://sozluk.gov.tr/?ara=dava>.
- Tuncay, Aydın. Eski Vakıf Hükümlerimiz (Ömer Hilmi Efendi) ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar. İstanbul: Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları, 1984.
- TYEKB, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi ve Vankulu Lügati. Erişim 25 Temmuz 2024. <https://kamus.yek.gov.tr/>.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi. Alfabetik İslam Hukuku ve Fıkıh İstılahları Kamusu. Editör Ayhan Yalçın. C. 2. 5 c. İstanbul: Eser Neşriyat, 1996.

Yediyıldız, Bahaeddin. XVIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2003.

Yener, M. Serhat. Eski- Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku. 1. bs. Ankara: Savaş Yayınevi, 2018.

———. Uygulamada Eski Vakıf Davalarına Giriş Vakfiyeden Doğan Evladiye, Galle, Tevliyet Ücret ve Sıla Davaları. Ankara: Kartal Yayınevi, 2004.

Yener, M. Serhat, ve Kazım Uslu. Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar. 1. bs. Ankara: Statü Yayıncılık, 2013.

Yılmaz, Mustafa. Eski Vakıfların ve Taşınmazlarının Günümüzdeki Hukukî Rejimi. 1. bs. Ankara: Bilge Yayınevi, 2013.

Zerka, Mustafa Ahmed ez-. Ahkamü’l-evkaf. 2. bs. Ürdün: Daru Ammar, 1998.

ÖZGEÇMİŞ

Ad ve Soyad:

Şevval Tunç

İletişim Bilgileri:

E-posta 1:

E-posta 2:

Eğitim:

2017 – 2021

Hukuk Lisans, Marmara Üniversitesi, Türkiye

2022 – 2025

Özel Hukuk Yüksek Lisans, İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye